COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XVI. PARS III.

LIPSIAE MDCCLXXI.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH
Venduntur etiam
Amstelodami apud I. Schreuder, Londini apud Io. Nourse, Parisiis apud Briasson, Patauii apud I. Manfré, Holmiae apud L. Saluium.

I.

Kongl. Vetenſkaps Academiens Handlingar för Aòr 1767. Vol. XXVIII. Med. Kongl. Academiens Tilſtånd. Stockholm tryckte hos Directeuren Lars Salvius, po deſs egen koſtnad, 1767. 8. mai. pl. 22. Tab. aen. 10.

i. e.

Acta Academiae regiae ſcientiarum Suecicae anni 1767. Vol. XXVIII.

Trimeſtre primum.

1. De *climate et agricultura Iaemtlandiae* refertur p. 1.
ex obſeruationibus OLAI GRAMBOM, et
ERICI TRYGGDAHL. In magno Iämtlandiae
lacu, glacies, qua inde ab initio nouembris plerumque tectus eſt, diffringi incipit circa 21 maii, ſumendo medium ex obſeruationibus 43 annorum; Medium ſerendi tempus eſt dies 10 maii, colitur inprimis hordeum. Nix terram hyeme tegit et ſationi p. 5.
tam mature aptam reddit, neque nocet nix, ſata denuo obtegens. Meſſis medium tempus eſt 25 augusti, vt 15 circiter ſeptimanis hordeum, ex quo ſatum eſt, maturum ſit. Haec ex obſeruationibus plus, quam 50 annorum.

Bb 2 2. Ob-

p. 11. 2. *Obseruationes astronomicas, in itinere Caianeburgum instituto et in reditu habitas*, edit ANDREAS PLANMAN, physicae professor Oboensis.

p. 20. 3. *Strata montium in Gothia Occidentali* (Westgothland) *Kinnekulle et Billingen* vocantur, describit SAMUEL GUSTAVUS HERMELIN.

p. 34. 4. *Grubbiam, nouum genus plantarum* offert PETER. ION. BERGIUS. Trecentas plantas Capitis bonae spei, egregie conseruatas, donauerat Nostro MICHAEL GRUBB, director soc. mercat. Oriental. Indiae Sueuicae, et Acad. R. Sc. Sodalis.
p. 36. Ex illis hoc nomine insignit BERGIUS fruticem quendam, cui nomen dat: Grubbiae, *rosmarinifoliae.* Chamaelaea Africana, rorismarini foliis rarioribus, floribus ex foliorum alis erumpentibus, HERM. Afr. 6. Characterem generis constituunt flores subterni tetrapetali, octandri, lanati, intra perianthium commune diphyllum. Figura additur.

p. 37. 5. *De truncis arborum in locis paludosis, e fundo in superficiem adscendentibus*, refert LAUR. WOLTER ROTHOF, Lector Oecon. in schola Opilionum Alingsosensi. Sesquimilliari Suecico circiter ad boream vrbis Falköping, loca duo paludosa sunt, aliquibus in locis producentia ericam, myricam, caricem et similia, aliis in locis nuda, vbi lutum nigrum et cespes igni aptus, a pluuia diffluunt, a sole indurantur, vt ambulantes ferant. Arboribus accolae iam carent, sed in his ipsis locis paludosis apparent interdum trunci et radices arborum, quibus ligni loco vtuntur. Horum 30, 40, aut quotquot comparuerint in superficie, si quo anno auferantur, sequenti loco alii conspiciuntur, maiori aut minori numero. Modos, quibus explicari possit hoc phae-

phaenomenon, plures enarrat, quorum ſumma huc redit, in aquam ſtagnantem delabi arbores, ad litora creſcentes, aut vallem, ſyluam ferentem, aqua quieſcente repleri, huic paludi deinde paullatim cruſtam ex vegetabilibus inprimis ſuperinduci.

6. *Iuglandis nigrae, arboris Americae borealis,* p. 51.
proprietates et vſus deſcribit P. KALM. Indigenam reperit plantam vſque ad gradum 41½ latitudinis; in borealibus vero locis in hortis cultam. Aliarum iuglandium Americanarum lignum album eſt, huius ſolius fuſcum, vnde nomen eius. In Penſyluania p. 54.
florebat 1749 d. 7. maii ſtyli noui, 1750 d. 5. maii; folia protrudebat d. 9. maii, nuces maturae erant circa finem ſeptembris, omnes fere deciderant d. 18. octobr. qua etiam folia fere deciderant, 1750, arbores foliis orbatae erant d. 28. octobr. Plantae et arbores vicinae pereunt; id Noſter explicat ex radicibus iuglandis late ſerpentibus, quae nutrimentum omne e terra aliis plantis praeripiunt. Eius rei experimentum captum eſt, cum iuglans extirparetur, quod in horto quodam nullas plantas adoleſcere ſinebat. Latiſſime per illum hortum magnae radices ſerpebant, paucae deorſum, pleraeque horizontales. Frondes ſupra vicinum hortum late eadem arbor extenderat, non aeque radices in terram vicini. In illo autem vicini horti laete omnia creſcebant, quod indicat, non ramos eſſe, aut aquam, ab arbore deſtillantem, quae plantis circumpoſitis officiat, vt aliqui credunt. Radices non totae fuſcae ſunt, vt lignum, interiora albeſcunt, ſed aëri expoſitae, fuſcantur. In venulis et poris arboris frequentes ſunt arenulae, ferro, quo formari debet lignum, inimicae. Hyemes regionis bene tolerat, moro in- p. 57.
feſtas. Anno aetatis decimo nuces fert. Quatuor et quadraginta annorum Noſter vidit, pedes 54 al-

tas et in diſtantia vlnae ſupra terram 3½ vlnas craſſas. Foliis ob odorem grauem abſtinent animalia, erucae tamen illas adgreſſae ſunt, quas Noſter *) deſcripſit. Ob venas et maculas coloris magis fuſci aut dilutioris, aptum eſt lignum, ex quo elegantiora opera fiunt, pulcriora adhuc e radicibus craſſio-
p. 60. ribus. Nuces ſeruntur eae, quae, plenam maturitatem adeptae, deciderunt. Inſeruntur ſtatim eo loco, vbi perpetuo creſcere arbor debet, transplantatae arbores hyemes minus tolerant.

p. 64. 7. *Fornacum hypocauſtis calefaciendis emendationem* docet SAMUEL SCHROEDER, Conſil. rei metall. Tubus ferreus, ad angulos rectos inflexus, fornaci inſeritur, ita, vt e tubo calefactus aer in hypocauſtum ſe expandat, eius autem loco frigidus tubum intret ſimiliter calefaciendus. Ita parſimoniae ligni conſulitur, aere cubiculi, ſtatim cum accenditur ignis, incaleſcente.

p. 67. 8. *Quantum argenti e fodina Salenſi inde ab anno 1400 eductum ſit,* computat ABRAH. ABRAHAMSSON HUELPHERS. Vſus eſt antiquis documentis, quae non ſingulos annos exhibent, id vero oſtendunt, annorum 216, qui continentur inter annos ab 1400 ad 1765 elapſos, reditum fuiſſe marcarum 1, 131′006.

p. 73. 9. *Ad emendandam depurationem aluminis conſilia* edit TORBERN BERGMAN. Vt alumen ab vi-
p. 75. triolo martis admixto liberent, alcali addunt. Ea vero re ſimul alumen deſtruitur. Soluantur ſimul alumen et vitriolum martiale, inſtilletur ſolutio alcali

*) Vid. Kongl. Vetensk. Acad. Handling. för Aör 1764. Vol. XXV. p. 124. Comment. noſtr. Vol. XIV. p. 204.

li fixi vegetabilis et praecipitabitur terra martialis, colore viridi agnoſcenda, quae omnis poſtquam deſcendit, terra aluminoſa alba etiam praecipitatur. Qui pinguedinem aut acidum ſuperfluum, ſi alumini adhaereant, corrigi credunt, alcali addito, cogitare debent, ex alcali et pinguedine ſaponem fieri, multo facilius, pinguedine ſola, in aqua ſolubilem, atque pinguedinem ita non ſeparari, ſed intimius omni maſſae intermiſceri. Quantum alcalici addi- p. 78.
tur vltra limitem ſaturationis acidi, tantum aluminis deſtruitur. Noſter igitur ſuadet, vt abſtineatur ab admixtione alcali, ſed lixiuio, quo in cryſtallos coire debet alumen, admiſceatur argilla, pultis valde dilutae, forma. Ea in lixiuio circumacta, attrahit pinguedinem, magma vitriolicum, impura alia, acidum abſorbet, Ipſe in tentamine vſus eſt argilla, quam Colonienſem dicunt, tubis, per quas tabacum ſugitur, idonea, credit vero, et alias ſpecies adhiberi poſſe, dummodo abſtineatur ab iis, quae ferrum continent. Cum, chemia docente, alumen p. 79.
conſtat ex argilla pura, in acido vitrioli ſoluta, patet, ſi abundet lixiuium acido, addatur vero argilla, hinc alumen elici.

10. *Quaedam ad ſcriptum praecedens* obſeruat p. 80.
JAC. FAGGOT. Inprimis dubitat, an Suecicae argillae, a calce liberae, vſui futurae ſint, cum eae plerumque ferro et acido praegnantes ſunt. Eas adhiberi poſſe credit, quae cum acido efferueſcant. Cetera probat.

11. *Adhuc quaedam addit* ANTON VON p. 83.
SWAB. Inter alia explicat, cur alumen noui cuiusdam operis, Garpenſis, iam purius a ferro ſit, poſſit tamen, continuatis illis laboribus, eodem inquinari. Vitriolum reſtat in illo lixiuio, in quo alumen

 in

p. 84. in cryſtallos coiit, *Mutterlauge* appellant; id vero lixiuium ad cryſtalliſationes ſequentes adhibetur, ergo paulatim ferrum alumini admiſcebitur, niſi modus procedendi mutetur et lixiuium illud adhibeatur ſaltim alumini viliori parando.

Trimeſtre ſecundum.

p. 89. 1. PET. WARGENTIN *de fumo ſolari.*

p. 97. 2. IAC. GADOLIN *de eodem.*

p. 110. 3. GISSLERUS *de eodem.*
Hoc nomine (*Solrök*) intelligunt meteoron in regionibus borealibus ſatis frequens, cum, feruente inprimis aeſtate et nubibus aut nebulis nullis comparentibus, ſolis tamen lumen ita hebetatur, vt vel meridie debile ſplendeat. Contigit eiusmodi quid in Gallia, d. 1 iun. 1721. et in obſeruationibus meteorologicis Cl. DU HAMEL DU MONCEAU nebula ſicca (*brouillard ſec*) appellatur. Noſtri in eo conueniunt, eſſe a vaporibus ſubtiliſſimis, viſum effugientibus, ſolis autem lumen impedientibus (*). Quaeſitum etiam eſt, quid eo faciat mos in regionibus borealibus vſitatus, partem ſiluae comburendi, vt cinere ager pingueſcat, *Suediande* appellant, germanice *Schwenden*, item ſyluarum incendia, fortuito aucta calore aeſtiuo vehementi orta. Quam rem inprimis

(*) Extat in LUDOV. PHIL. THÜMMIGII *meletematibus varii et varioris argumenti*, diſſertatio Halae 1722. defenſa. Phaenomenon ſingulare ſolis coelo ſereno palleſcentis, vbi Gallicum id phaenomenon, Vlmae etiam ab ALGOEWERO viſum, eodem fere modo explicatur. De fumo ab igne THÜMMIGIUS cogitare non poterat, neque forte Sueci de eo cogitaſſent, niſi nomine fumi moniti. Ceterum hoc THÜMMIGII ſcriptum ignoraſſe videntur.

primis GADOLINUS vberius tractat, ostenditque, posse fumum, ex his ignibus oriundum, late spargi, et illi, qui proprie solaris dicitur, misceri, meteoron tamen et oriri, cum nulli flagrent ignes. Calor eo tempore est suffocatiuus, respiratio difficilis, tussis, grauedo, dolores capitis frequentes hominibus, quos aërem, eo fumo solari infectum, respirare oportet. Vento dispergitur, pluuiis praecipitatur, sed nisi venti aut pluuiae magnum terrae tractum occupent, mox redit, plures interdum dies subsistens.

4. *Tres vermes marinos* describit IO. ERN. GUNNERUS S. S. Th. D. Episcopus Drontheimensis. Duo priores ad holothurias refert, vltimum ad actinias. p. 114.

5. *Raphanum satiuum gongyloden s. corinthium* describit BENED. BERGIUS, Banci Commissarius. p. 124.
Cum vere 1765 a GRUBBIO, ex Sina reduce, semina raphani Sinensis oleiferi accepisset, inter plantas, ex illis crescentes, alias reperit, flore coeruleo, magis saturo, distinctas, caulis vero earum maior, radix inprimis insuetae crassitiei et longitudinis, eiusque maxima pars supra terram. Septembri adhuc florebant, dum siliculae demum se formare incipiebant. Quinque plantarum, quas reperit, cum noctes gelidae ingruerent, duas radices hortulano dedit, in cella seruandas sub terra, caulem vnum absque radice in hypocausto, aquae immissum, ad fenestram posuit, aquam recentem quotidie subministrando, reliquas esui adhibuit. Earum vna, pondere 8 marcarum, in parte inferiori discissa, nihil filamentosi aut spongiosi exhibuit, sed succi plena fuit et compacta, saporis gratissimi, quem raphanus habere potest, ei, quem habent raphani minores (*radiess-* p. 128. p. 129.

 gen)

gen) similis, non acris. Prope versus extremum superius paulisper spongiosa in medio erat haec radix, magis et magis spongiosa, quo magis ad caulem, qui inde progerminauerat, accederet, credit tamen Noster, hominibus 20 satisfacturam fuisse, vt appetitui suo indulgere potuissent. Radices, hortulano traditae, vere sequenti bene se habuerunt, florentes tota aestate, ipsoque adhuc autumno et semina ferentes, quorum alia alio tempore mature-
p. 130. scebant. Caulis, aquae immissus, tres vlnas longus, in parte inferiore duos pollices crassus, semina matura tulit, ex quibus raphani progerminarunt, quod quidem experimentum vtile esse potest ad obtinenda semina matura ex plantis, quae serius florent, vt iis frigora autumni metuantur. Videntur vero Nostro, requiri caules crassiores, longiores, succi pleni, et vt aqua saepius mutetur. Terram his raphanis conuenire expertus est Noster argillaceam, humidam, non compactam, humo intermixtam, perierant fere et a vermibus consumti erant, quos hortulanus terrae, fimo calenti immiserat. Vtilem autem hanc raphani varietatem nullus recentiorum nominat, neque vidit, qui horti culturae causa, Galliam, Angliam, Batauiam, Germaniam peragrauit
p. 133. ANDR. KALLSTROEM, Regis Sueciae horti magister. Igitur nouam credit iure appellari et gongyloden vocat, ad imitationem brassicae oleraceae,
p. 133. cui id nomen tribuitur. Sed apud THEOPHRASTUM Hist. Plant. L. 7. c. 4. p. 137. vers. THEOD. GAZAE Corinthius raphanus ita describitur, vt illum esse perspicuum sit. THEOPHRASTUM secutus est PLINIUS L. 19. c. 5. nisi quod napum vocet.

p. 134. 6. *Experimenta varia, ad rem tinctoriam pertinentia,* tradit PETR. ADR. GADD Prof. Chemiae Oboensis.

enſis. Inueſtigauit, quae plantae ad colorem flavum linteis, laneis, ſericis dandum, optimae eſſent. Inprimis ſolidaginem Canadenſem, virgae Canaden- p. 142. ſis nomine alias notam, laudat, quod pulchritudine et conſtantia coloris Vouedam (*Vau*) aequet, imo fere ſuperet. Colligi ſuadet flores et folia tum, p. 143. cum floruit planta, ſerius collecta, minus pigmenti praebent. Fert planta clima Finnicum.

7. *Singularem oculi morbum* deſcribit IO. L. OD- p. 145 HELIUS M. D. Medicus aulae. Ruſtico poſt ophthalmiam humidam, ſueto more, cataplaſmatibus calidis male ſanatam, leucoma vtrumque oculum excoecauit. Remediis illis adhibitis, quae in praecedentibus *) probauerat, leucoma imminutum eſt, viſus quodammodo aegro redditus, ad quem cum ſiniſtro oculo vti ſe referret aeger, apertura inſueta informis in ſegmento iridis ſuperiore reperta eſt, per quam intrabant radii lucis. Colligit hinc Noſter, ſi viſus perierit, ob pupillam omnino contractam, aut capſulae lentis impellucidae factae adnatam, aut ex loco ſuo detruſam et, lente cryſtallina diffracta, in particulas rurſus conglutinatas repletam cet. poſſe acu acutiſſima, inducta duabus aut ad ſummum tribus lineis ab orbiculo ciliari, nouam iridis aperturam fieri, qua viſus reſtituatur coeco, alias inſanabilis oculus depictus exhibetur bis, cum prior figura non ſatis exacta fuiſſet. Tab. IV. et Tab. X.

8. *Obſeruationi huic* quaedam addit OLAUS p. 147. ACREL. Modum, iridem vt radii lucis intrent, artificiali quadam pupilla aperiendi, probat, niſi forte haec pupilla, coeunte rurſus vulnere, euaneſcat.

Deinde

*) V. Kongl. Vetensk. Acad. Handling. för Aör 1765. Vol. XXVI. p. 290. Comm. noſtr. Vol. XV. p. 25.

Deinde genera pupillarum praeternaturalium ex Auctoribus recenſet.

p. 148. 9. *Parochias Halltorp et Vaxtorp oeconomice* deſcribit ADOLPHUS MODEER, Geodacta extra-
p. 153. ord. Singularem cauſſam reddit, cur pauci, annum aetatis ſeptuageſimum multum ſupergreſſi, numerentur. Cum deos falſos colerent Sueci, decrepitos occiderunt iuniores, *claua*, vt fertur, quam *Senum* dixere (*ätte klubba*) inde mos durat, vt ſenes veram aetatem profiteri nolint.

p. 158. 10. *De figura telluris ex penduli, quod ſecundis ſingulis it aut redit, diuerſa in diuerſis locis longitudine definienda* agit FRID. MALLET, Vpſaliae Obſervator Regius. Initium diſſertationis ſaltim exhibetur.

p. 163. 11. *Oſſificationes aortae, vbi ex corde exit, repertas*, deſcribit ROLAND MARTIN M. D. Prof. Anat. et Chir. Sexagenarius ſaepius conqueſtus de reſpiratione difficili, fere ceſſante, laſſitudine, thorace velut onere grauato; inprimis poſt cibum, vt ſolebat, copioſe ſumtum, ſubito obiit. Cum aperiretur cadauer, haec animaduerſa ſunt: liquor pericardii ſolito copioſior, pulmones ſanguine vltra, quam alias eſſe ſolent, repleti, rubicundi, inprimis lobi inferiores, vnus ſiniſtri pulmonis, alter dextri, ventriculus dexter cum ſinu venae cauae magis vacuus ſanguine, quam plerumque eſt, ſiniſter autem plus repletus ſanguine, cor hinc velut expanſum; vbi ſiniſter ventriculus in aortam aperitur, annulus, veluti aperturam circumdans, cartilagineus, elaſticus, durus, eminentiis acutis inaequalibus aſper, illae a perimetro arteriae verſus centrum extendebantur, ſimul valuulas ſemilunares amplexae; valuulae hae

hae oſſeae ac durae, fragiles, expanſae, irregulares, vna inprimis illarum, preſſa et veluti puncta, ab eminentia oſſea acuta earum, quas diximus. Ceterum arteria extra cor in ſtatu naturali, nihil in ea fuit, nec polypus. Caſum hunc ſimilem pronunciat Noſter ei, quem deſcripſit his ipſis actis *).

12. *Calorem corporis, quomodo expertus ſit imminui, poſt ſanguinem e vena ſecta miſſum* narrat ANTON MARTIN Medic. Cand. Anno 1765 d. 22 maii, hora 11 antemeridiana ſanguinem miſit. Paulo ante hos expertus eſt gradus caloris, in diuerſis corporis partibus **) Manus 36, ſub axillis 36, in thorace 33, in regione ventriculi 33, in lumbis 36, in flexura genu ***) 33, in planta pedis 33, ſumma 241; eo gradu calere ſolet tempore matutino. Hora 12 calor quibusdam in partibus imminutus eſt, in aliis auctus, totus 242; hora 4 pom. 245, hora 9. veſp. 243; die ſequenti hor. 7. inſueto more frigidus ſibi viſus eſt, et ſi veſtes, camera, cet. eſſent vt ante. Manus 30, axillae 35, thorax 34, regio ventriculi 33, lumbi 36, flexura genu 33, planta pedis 28, totus calor 229, ab illo diei praecedentis mane, deficiens gradibus 12. Porro fuit calor matutinus die 24; 232: d. 25: 235; d. 26. fere vt conſuetus. Itaque ſuetus calor quarto demum, poſt ſanguinem miſſum, die rediit, inprimis manus et pedes friguerunt. Incrementa caloris ſtatim poſt ſectam venam, cibo adiuncto, motui, adſcribit. Internum p. 165.

*) Vid. ſör Aör 1765. Vol. XXVI. p. 292. Comm. noſtr. Vol. XV. p. 26.

**) Sueci poſt CELSIUM thermometro vtuntur, inter punctum congelationis et aquae ebullientis in gradus 100 diuiſo.

***) Eum gradum hic Auctor errore ſcribentis omiſit, tantum autem fuiſſe patet ex calculo, et collatione experimentorum ſequentium.

ternum calorem nihil eſſe mutatum ex vrina collegit. Sanguinis vncias 5 aut 6 miſit. Aër in camera calebat gradibus 16. 18.

Trimeſtre tertium.

p. 169. 1. *De parallelogrammis, figuras, datis figuris ſimiles deſcribendas, idoneis, Pantographa vocant*, agit NIC. MARELIUS.

p. 180. 2. *Articulus IX Trim. II. continuatur.*

p. 193. 3. *Item Art. X. Trim. II.*

p. 209. 4. *Animaduerſiones Commiſſionis Regiae in tabulas, quibus numerus incolarum Sueciae recenſetur*, edit EDUARD. FR. RUNEBERG. Iam agit de copia hominum in quouis quatuor illorum ordinum, in quos Sueci diuiduntur, nobilium, clericorum, ciuium, ruſticorum.

p. 245. 5. *Piſcem, Suecis* Lerbleking *appellatum*, deſcribit PETR. OSBECK, Verbi diu. Min. ad Haslöf in Hallandia. LINNAEI Gadus pollachius Syſt. Nat. ed. XII. inter piſces minus gratos guſtui refertur, veſcuntur tamen illo. Siſtitur icon piſcis. Tab. VII.

Trimeſtre quartum.

p. 249. 1. *Quibus menſibus in Suecia plurimi naſcantur et obeant*, edit P. VARGENTIN. Ex tabulis natorum per vniuerſam Sueciam, obſeruationibus 13 annorum inter 1749. 1763 (annos 1755; 1758 neglexit Noſter) haec colliguntur: plurimos naſci ſeptembri, pauciſſimos iunio, numeri natorum his menſibus ſunt in ratione 209536: 82313, ſecundus

dus numerus, quarta ſui parte auctus, nondum primum exhibet. Ditiſſimi natorum fuere ſeptember, mars, februarius, ianuarius, pauperrimi auguſtus, maius, iulius, iunius, isque ordo plerumque et ſingulis annis obtinuit. Cum vero vnus menſis plures dies habeat, alius pauciores, primo in tabula ponit Noſter, quot re vera quouis menſe nati ſint, deinde p. 252. quot ex hoc numero vere natorum debeantur nati eidem menſi, ſi fuiſſet dierum 31. Retro autem computatis a quouis menſe 9 menſibus, reperitur plu- p. 253. rimos generari decembri, deinde aprili, maio, iunio, pauciſſimos auguſto, ſeptembri, octobri. Eius rei cauſam nullam reddere audet, niſi quidpiam huc faciant, et quod vere omnis laetetur natura, et quod longae ſint decembri noctes, et quietiorem hoc menſe degant vitam inprimis ruricolae. Ex obſeruatio- p. 255. nibus 12 annorum moriuntur plurimi aprili, deinde maio, martio, februario, iunio, pauciores ianuario, iulio, decembri, auguſto, pauciſſimi nouembri, ſeptembri, octobri. Numerus octobri mortuorum non niſi duas tertias continet numeri aprili mortuorum, reductis numeris ad menſes dierum 31. Numerus primis ſex anni menſibus defunctorum quinta parte excedit numerum vltimis ſex menſibus mortuorum. Numeri ſingulis menſibus mortuorum creſcunt ab initio hyemis menſe decembri, donec hyems finiatur aprili, deinde paulatim decreſcunt vſque fere ad finem autumni. Eius rei cauſſam ſatis apertam efficiunt mutationes ſubitae caloris et frigoris, quae contingunt hyeme exeuntibus e cameris valde calefactis, aut in eas redeuntibus, et ipſe valetudini noxius calor ſuffocatiuus hypocauſtorum.

2. *De femina, fetus reliquias nouem annis in vtero* p. 259. *gerente*, refert DAN. SCHULZ M.D. Art. Obſtetr. Prof. et Dir. Ruſtica aetatis 46 annorum, cum, ex-

eunte

eunte anno 1756, vndecima vice concepiſſet, ſueto tempore ſeptembri 1757., dolores ſenſit, partum vero nullum enixa eſt. Emiſit vero humorem aquoſum, ſanguineum, quo morbo decubuit vsque ad ianuarium 1758, tunc ſurgere a lecto coepit et ſufficere laboribus domeſticis leuioribus, ſentiens tamen interdum dolores vehementes, inprimis in latere dextro. Iunio 1765 ceſſauit fluxus humoris ſanguinei, aeſtate ſatis valuit, ſed auguſto eius anni difficulter vrinam miſit et dolores ſenſit vehementes velut pariturae, quadam nocte emiſit humorem mucoſum, ſanguineum, deinde vſque ad finem anni paulo melius ſe habens. Initio anni 1766 in toot corpore ſenſit ſpaſmos vehementes. Feminam, quae obſtetricias manus eo in loco praeſtabat, conſuluit,
p. 260. haec vero chirurgum I. HUMBLE. Orificium vteri repererunt clauſum, iniectionibus oleoſis, binis ad minimum quotidie, ſeptimanis ſeptem, effectum eſt, vt aperiretur. Coeperunt inſtrumentis comminuere oſſa in vtero, extracta eſt cum membranis et muco, maſſa quaedam, cuius ſitus in regione dorſi, exitui excrementorum obſteterat. Martio et aprili, ſeptem diuerſis operationibus 128 fruſta oſſea exemta ſunt, multum praeterea ſanguinis grumorum, membranarum portiones 6. Os magnum capitis meatum vrinarium exulcerauerat, ſed is ſanatus eſt et emiſſio vrinae facilis rurſus reddita, cathetere immiſſo. Femina, licet debilis, aeſtate ſequenti ſuperauit incommoda omnia geſtationis 9 annorum. Veritatem hiſtoriae probat narratio, munita ſubſcriptione obſtetricis, chirurgi, parochi et ipſius mariti. Oſſa Societati Regiae exhibentur. De iis poſt erit dicendi locus. Subiecit Noſter, fetuum in vtero mortuorum, et diutius geſtatorum, imo feminarum, quae conceperunt, cum ſceleton embryonis adhuc vtero geſtarent, ex variis Auctoribus hiſtoricis plura, quaedam ſatis incredibilia exempla.

3. *Oſ-*

3. *Offium praefatorum defcriptionem et icones* ex- p. 265.
hibet ROL. MARTIN. Selegit, quae fatis adhuc agnofci poffunt, et faciunt aliquid ad ofteogoniam. Sunt illa inprimis, portiones offis frontis, offium p. 271.
temporum, et alia offa capitis. In maxilla inferiore ambae tabulae feparatae funt, vt efficiant cauum, alueolis omnibus commune; interna fuperficies minor eft exteriore. Adfunt etiam clauiculae extre- p. 272.
mitates fternalis et acromialis. Tibiae pars fuperior, bafis radii, coftae quaedam. Optime conferuata et minimas a putredine mutationes paffa funt offa caluariae, indicio eo, primum in foetu durefcere. Quae tamen illorum plana funt, magis erant in partes diuifa, prouti fubftantia illorum radiata, magis remota erat a punctis offificationis. Spongioforum veftigium fupererat nullum. Extremitatum offa pleraque foluta. Vertebrarum nihil fupererat ob fubftantiam illarum, ea aetate, fpongiofam, et proceffus fere cartilagineos. Ex eo autem, quod ne alueoli dentium quidem diftincti appareant, colligit, quam incredibiles fint obferuationes, quae offa, interdum in tumoribus cyfticis abdominis reperta, pro dentibus foetus habent.

4. *Methodum calore focorum, vbi ferrum funditur, ad frumentum ficcandum vtendi*, exhibet PETR. WASSTROM. Camerarius. p. 273.

5. *Articulus II Trim. III. concluditur.* p. 280.

6. *Cafus duos partuum, vbi orificium vteri coali-* p. 301.
tum erat, enarrat HERRMANN SCHUTZER Arch. Reg. Praemifit cogitata de partuum diuifione vtilius, quam receptum eft, facienda. Diuidi poffe p. 304.
credit partus generantium pro ratione *fetus, qui editur* aut *partium genitalium* parientis; in his fpecta-

ri poſſe impedimenta, quae naſcuntur, vel a *molli-*
p. 305. *bus* partibus, vel a *duris*. In caſu primo eorum,
quos narrat, veſicam quandam diſtentam admodum ta-
ctu ſenſit, orificium tamen nullum percipi potuit, digi-
to circumcirca moto, in parte autem infima, verſus in-
teſtina, rugam exiguam animaduertit, grani hordei
p. 306. magnitudine. Indicem igitur dextrum, oleo illi-
tum, immiſit vaginae vteri, et ad locum illum ru-
gae promouit, catheterem muliebrem, ſiniſtra pre-
henſum, eidem loco admouit, ibi firmiter tenuit, ex-
tremo tamen acumine oblique verſus os coccygis
directo, ne aut veſica rumperetur, aut laederetur
caput infantis, ſi in debito ſitu eſſet. Cum acumen
inſtrumenti ſeparaſſet filamenta carnea concreta ori-
ficii vteri, continuarentque dolores partus, preſſio-
ne catheterem vlterius verſus ſuperiora promoue-
bat. Iam minus reſiſtentiae ſenſit, et guttas ſangui-
nis in catheteris parte inferiore, hinc collegit, api-
cem catheteris tranſiiſſe orificium vteri, qui cum
per tres aut quatuor lineas intraſſet, illum manu
dextra prehendit, magna cautione adhibita, preſſit
verſus ſuperiora, verſus inferiora retraxit, in orbem
mouit, donec digitum indicem poſſet immittere;
omnia haec peregit, cum dolores ceſſarent. Poſt
aliquot dolores iam duos digitos introducere po-
tuit, tribus autem horis apertura ſatis ampla erat,
per quam membranae, fetum continentes, iam
protrudi incipiebant, igitur, cum perciperet, caput
infantis bene ſitum eſſe, reliqua cenſuit naturae
committenda. Itaque paulatim maior portio
membranarum, quae fetum continent, prodiit,
p. 307. diſruptisque tandem membranis, caput infan-
tis primum exiit, et infans ſanus in lucem editus eſt,
poſt dolores 18 horarum inde ex quo vterus fuerat
p. 305. apertus. Antequam vero advocaretur, duabus die-
bus et noctibus dolores parturiens ſenſerat vehe-
mentiſ-

mentiſſimos, obſtetrice, quae iam ſenſerat vterum eſſe clauſum, aliud auxilium, praeter ſectionem caeſaream, neſciente. Poſt illum partum nihil incommodi ſenſit mater, niſi tribus proximis diebus difficultatem ſecum excernendarum; octo ſeptimanis poſt partum menſtrua rediere, duobus autem annis poſt rurſus peperit, incredibili facilitate et breuiſſimo tempore. Alter caſus, tempore prior, ſimilis huic eſt. Filamentis carneis, catheteris ope, ſeparatis, poſt quatuor aut quinque dolores apertura vteri ſatis ampla euaſit, vt digitum introducere opus non eſſet. Partus hic breuiore tempore abſolutus, cum ruga illa exigua, orificium vteri coalitum indicans, in medio eius eſſet. Qui vero dubitent, vtrum coalitio vera in his caſibus obtinuerit, an ſaltim ſtrictura orificii vteri; item qui quaerant, quomodo orificium vteri coalitum cathetere obtuſo aperiri potuerit absque doloribus cet., illis haec regerit: In vtero conſtricto veſtigium ſemper orificii ſentiri, quale hic ſentiebatur, omnino nullum a doloribus parturientis ampliari tantillum, orificium vteri conſtricti, catheterem vero ob tenuitatem ſuam in eo parum prodeſſe, nec ab eo intruſo ſanguinem elici, in his autem caſibus ſanguis fluxit a filis, facile ruptis, quoniam valde tenſa erant, nec multum ſanguinis fluxit, cum tenuis catheter non niſi pauca fila rumperet. Cuius hiſtoriam ſecundo loco retulit, orificium vteri ſex circiter ſeptimanis ante partum apertum reperit, et in eo partem inuolucri fetus, partum tum ſatis propinquum ſuſpicatus. Tribus ſeptimanis ante partum vehementer doluerunt genitalia, vt ea tangi et inquiri aegra vetuerit. Adhibitis cataplaſmatibus, medicamentis reſoluentibus, enematibus, foetor putridus cum ſanie ex vagina vteri prodiit, reſtituta eſt paulo poſt aegra, iniecto decocto altheae cum melle roſarum. Vlcus igitur credit Noſter fuiſſe circa orifi-

p. 307.
p. 310.
p. 312.
p. 313.

 cium

cium vteri, ſiue eo rupto, orificium excoriatum concreuerit, ſiue coalitio inde nata ſit, quod orificium valde humectatum fuit, et ab illis membranis, fetum continentibus, quae intrauerant, et ab iniectionibus. Femina, cuius hiſtoria primo loco narratur, tempore grauiditatis nihil extraordinarii ſenſit, niſi ſummam genitalium ſiccitatem. Anno 1747 Noſter Academiae Regiae exhibuit caſum feminae, quae partum biennem ſe geſtare credebat, ibi etiam dictum eſt, de vtero coalito poſt partum, inſtrumentorum auxilio promotum.

p. 315. 7. *De habitu magnetis natiui in fodinis, vbi reperitur*, refert L. B. SAM. GUST. HERMELIN, quae vidit in vna alteraue Sueciae fodina. Magnes inter mineram ferri reperiundus, lineam, per polos ſuos tranſeuntem, nunquam habuit horizontalem, ſed vel verticalem, vel paullulum inclinatam parte inferiore attrahente acus magneticae extremum auſtrale, ſuperiore boreale; vt magnetis polus borealis ſit inferior, auſtralis ſuperior. Alicubi repertus eſt magnes inter mineram ferri, et parietem, (*Saalband*) quo concluditur interiora minerae a parietibus remotiora, nullam vim magneticam oſtendiſſe, etſi eandem texturam exhibentes cum eo, quod magneticum erat. Ceterum non valde profundos magnetes reperiri, vidit, et iis in locis, vbi per rimas lapidum aër et aqua penetrent, quorum partes aliquas eſſe in concilianda vi magnetica exiſtimat. Situm fere verticalem polorum conuenire cum theoria, quam ſuadent magnetes artificiales, animaduertit.

p. 319. 8. *Quaedam ad ſcriptum praecedens* notat IO. CAR. WILCKE. Lector phyſ. exper.

9. *Fe-*

9. *Febris petechialis, algidae (kaltes Fieber) simi-* p. 320
lis historiam scribit IO. GUST. ACREL M. D. Adi. Med. Acad. Reg. Vpsal. Praecessit epidemiam hanc hyems seuera et diuturnior, cuius sub finem tempestas varia, gelu et degelatione alternantibus, et nebula spissa ad litora Scaniae, exeunte februario. Eo mense, pluribus, omnis aetatis, insueti sanguinis profluxus ex naribus, haemorrhoidibus, menstruis, sanguine puro inter tenesmos profluente. Haec autem mox transibant, vnicus febrem simul sensit. Tempestate similiter varia vsque in medium martii continuante, fluxus illi sanguinis parciores. Initio aprilis dies calidiores, noctes toto mense frigidissimae, tempestas niue, pluvia, sole splendente, varia, ventus vehemens *Sud-ost.* Sub initium eius mensis, cum solent ingruere
in Scania febres, petechialis illa grassari coepit, cu- p. 322.
ius primo stadio, febris algidae accessum sentientes aegri, post duos circiter dies tertiana vernali se laborare experti sunt quinque aut sex diebus non omnino lecto decumbentes. Secundum stadium exortum est post aliquem febris illius accessum, tertio aut quarto paroxysmo pulsus obseruatus est debilis, quasi contractus, non velocior naturali, pectus velut pressione anxium, sudor frigidus, tremor partium
omnium musculosarum, plurimi simul surdastri; Se- p. 323.
ptimo die plurimis sanguis ex naribus, aliquibus sanguis tussi eiiciebatur, menses praeter morem. Paululum ante aut post hunc sanguinis profluxum, in collo, pectore, extremitatibus, maculae primo punctorum minutorum forma, post ampliatae, plerumque transeuntes omnes colorum varietates a rubro ad nigrocoeruleum. Symptomata haec continua, sed vrinae, alternis diebus, sedimentum albidum, interea clara erat vrina, cum nubeculis ad fundum. Postquam comparuerant maculae illae, plu-

rimis mens alienari, insania ad certum aliquod vnicum obiectum pertinente. Surditas aucta. Hoc stadium durabat ad diem nonum. Tertio stadio, cum maculae omnes erupissent, sudoris odor vehemens et singularis erat; surditas adhuc maior, tremor abiens in conuulsiones, alienatio mentis vehementior, vsus linguae periens, vrinae sedimentum nullum, mors die 9, 11, 13. Eum statum, qui superabant, dubii iacebant vsque ad diem 17; quo quartum stadium ingruebat. Pulsus a contracto, qui huc vsque fuerat, liberior, interdum sputum eiiciebatur, pauci sudabant, alienatio mentis non nisi vesperi. Maculae, eodem ordine euanescentes, quo apparuerant, vrinae sedimentum per omnia stadia
p. 324. reconualituris. Cum adesset Noster fortuito aegris duobus, die 21 indusia mutantibus, quod toto morbo factum non fuerat, accuratius inspexit dorsum, humeros, brachia, partes alias perpetuo tectas, et veluti a vernice superinducto nitentes vidit. Digito admoto, facillime epidermis recessit, digito vero adhaesit subtilis rubedo, minio, subtilissime elaborato, similis. A pluribus partibus corporis copia quaedam eius coloris abradi poterat, etsi plurimum indusio adhaesisset. His duobus aegris symptomata maligna vehementissima contigerunt, ab iis tamen superata. In aliis nil eius rubedinis vidit. Quod medendi methodum spectat, corticem Peruuianum, nullo medico in consilium aduocato, sumserat aeger aliquis, cum grassari inciperet, epidemia et obiit, alius post idem remedium sumtum difficulter euasit.
p. 325. Id effecit, vt a cortice abstineretur. Venae sectio nil profuit, forte nocuit, post eam enim in primo stadio, pulsus debilior et alienatio mentis. Vesicatoriorum et similium effectus nullus. Ceterum, maculis et profluuiis sanguinis, indicantibus sanguinem dilutissimum, acidis mineralibus dulcificatis

vsus

vſus fuit, inprimis ſpiritu vitrioli, item cordialibus, vino Rhenano et Gallico, interne et externe in ſtadio 2 et 3. In vltimo data ſunt inprimis, quae viribus ſubuenirent, item praeſcripta eſt diaeta idonea. Cum ceſſarent hae petechiae, ſecutae febres vulgares et rheumaticae per integrum maium.

10. *Febres malignas petechiales epidemicas Holmiae*, deſcribit PET. ION. BERGIUS. Erraſſe medicos ſuſpicatur, qui macularum eruptionem pro critica habuerunt. Ea ſuſpicio naſcitur ipſi ex ſimimilitudine macularum illarum cum purpura, eſt autem purpura, experientia teſte, mere ſymptomatica. Non minuitur febris cum erumpunt petechiae, ſed ſymptomata omnia peiora fiunt, indicio, nihil hic eſſe critici. Quibusdam etiam nullae maculae erumpunt, aut ſtatim rurſus euaneſcunt, nulla inde oriunda ſenſibili mutatione febris, aliqui conualeſcunt non euaneſcentibus maculis. Medici illa, quam erroneam ſuſpicatur, opinione ſeducti, attentionem forte ad maculas direxerunt, quam febri debebant, regimine calido et diaphoreticis ſanguinis calorem auxerunt et putredinem. Ipſe contra, vt refrigeraretur aeger, potiſſimum curauit, inteſtina purgarentur, putredini obuiam iretur. Ea in re conſentientes habet medicos celeberrimos. Veſicatoria vtiliter adhibuit, cum ingrueret delirium et pulſus fieret remiſſior. Corticis vſus nullus fuit, niſi finita febre, ad vires roborandas et ventriculum reſtituendum. p. 326. p. 332. p. 333.

11. *Machinam, qua Sinenſes oleum exprimunt*, deſcribit CAR. GUST. EKEBERG. Simplicitate commendantur machinae, comminuendis ſeminibus, et oleo exprimendo, ipſaque haec negotia peragendi methodus. p. 333.

II.

British zoology. Vol. I. et II. Claſſis I. Quadrupeds; Claſſ. II. Birds; with an appendix, an eſſay on birds of paſſage. 8. Alph. 1. pl. 11. tab. aen. 18. Vol. III. Claſſ. III. Reptils; Claſſ. IV. Fish. 1. Alph. tab. aen. 17. London printed for B. White 1768 et 1769.

i. e.

Zoologia Britannica. Vol. I et II. continens claſſes quadrupedum et auium, cum diſputatione de auium migratione appendicis loco addita. Vol. III. reptilia et piſces.

Cum maior ſplendidiſſimaque huius libri editio, in qua omnia animalia, quae in Anglia occurrunt, aeri inciſa et viuis coloribus picta ſunt, nondum ad manus noſtras peruenerit *); de epitome interim huius operis ad Lectores referre conſtituimus. Continentur vero in ea non ſolum deſcriptiones, quibus maioris editionis figurae illuſtrantur, ſed et triginta quinque tabulae aeneae huic editioni adiectae, nonnulla animalia rariora aut in maiore editione omiſſa exhibent.

Maioris editionis curam nonnulli ex Angliae nobilibus in ſe ſuſceperunt, eo conſilio, vt quaeſtus e venditione huius libri factus, in beneficium ſcholarum nonnullarum Walliae, in quibus pueri gratis inſtituuntur, impenderetur. Auctorem autem harum explicationum, epitomesque, de qua hic agimus, Cl. THOMAM PENNANT eſſe, qui ex nobilibus

*) Continet tabulas CXXXII, ex quo numero et cum tabulae maioris operis in hac epitome tantum in quadrupedum et piſcium claſſibus citatae ſint, coniicimus, reptilia et piſces in maiore editione non reperiri.

libus Walliae eſt, ex dedicatione et praefatione cognoſcimus. Ita vero in hac re verſatur Cl. Auctor, vt ſingulorum animalium deſcriptioni praemittat genericum et ſpecificum eorum nomen, ſynonymaque ex optimis Auctoribus collecta, addatque ea, quae circa eorum vſum oeconomicum atque hiſtoriam naturalem, mores, cet. notanda veniunt. Inprimis magnum adhibuit ſtudium in explicatione locorum, veterum hiſtoriae naturalis ſcriptorum graecorum latinorumque, in quibus animalium, hic deſcriptorum, mentio fit; quod conſilium eo maiore laude dignum nobis viſum eſt, quo denſiore caligine tota haec doctrina adhuc tegitur, cum plurimi criticorum, qui Auctores iſtos explicarunt, parum de hiſtoria naturali cognouerint. Dolemus tamen, Auctori Cl. in ſynonymis conquirendis FRISCHII de auibus opus Germanica lingua conſcriptum, ad manus non perueniſſe, cum ex PENNANTI obſervationibus ea inprimis, quae in Friſchiano opere adhuc obſcura ſunt, in aquatilium auium praecipue hiſtoria, illuſtrari, atque viciſſim PENNANTI operis praeſtantia ex Friſchiano augeri potuiſſet. Quod inprimis de nominibus Germanicis valet, quae in PENNANTI libro eodem modo, vt in BRISSONII ornithologia factum eſt, maxime corrupta ſunt.

Iam ex titulo patet, deſiderari in hac zoologia duas adhuc animalium claſſes, vermes ſcilicet et inſecta, neque vllus ſuſpicioni datur locus, Cl. Auctorem et harum duarum claſſium editionem moliri. Quadrupeda et aues ſecundum RAII ſyſtema et BRISSONII, piſces vero ſecundum LINNAEI ordinauit; cetacea tamen et amphibia nantia piſcibus addita ſunt. Cum vero inſtituti noſtri ratio non permittat, vt omnia animalia, hic deſcripta, enarremus; ſufficiat, ea tantum indicaſſe, quae in Linnaeano ſyſtemate, tanquam claſſico totius zoologiae libro ad-

huc deſiderantur, et eas adduxiſſe obſeruationes, quae prae reliquis notatu dignae nobis viſae ſunt.

T.I.p.3. Nonnulli equi in Anglia tanto robore pollent, vt
p. 78. pondus 900 – 1000 librarum portare poſſint. *Muſtela putorius* et *muſtela furo* coitu miſcentur, hybridaque inde ſpecies naſcitur, quae *muſtela furone* fe-
T. II. rocior eſt, quod etiam in ſupplementis voluminis
p. 498. ſecundi magis confirmatur. Hybrida haec ſpecies forte illud animal eſt, cuius figuram Cl. BUFFON, qui tamen haec duo animalia inter ſe miſceri negavit, *Furet-Putois* vocauit *). Recte monet Noſter Ill. LINNAEUM *muſtelam vulgarem* (eſt *muſtela ſupra rutila infra alba* BRISSONII, quam Germani *Wieſel* vocant) cum *muſtela erminea* confundere, eundemque *muſtelam vulgarem*, quando hyemali tempore alba facta eſt, nomine *muſtelae niualis* deſcribere. Differunt vero *muſtela erminea* et *vulgaris* in eo, quod *erminea* duplo maior ſit, atque longiorem et craſſiorem, magisque piloſam caudam habeat, quae in apice nigra eſt; cum *vulgaris* ſpecies vix vnum alterumque pilum nigrum oſtendat. Vtraque ſpecies hyemali tempore alba fit. In *muſtela vulgari* ſummitates aurium et extremitates digitorum colorem ex albo flaueſcentem habent. *Erminea* in
p. 99. campis et ſyluis habitat, rariusque aedificia intrat, in quibus *vulgaris* frequenter occurrit. Speciebus *murini* generis a LINNAEO deſcriptis, additur *mus Noruegicus* (*Surmulot* BUFFONII **), qui tamen in Scandinauia non occurrit. Monet quoque hac occaſione Noſter, *murem rattum* non, vt LINNAEUS aſſerit, ex America in Europam, ſed ex Europa in Americam translatum eſſe.

Ex

*) Vid. BUFFON Hiſt. natur. Vol VII. p. 225.

**) Vid. Hiſt. nat. Vol. VIII. p. 206. vid. Com. noſtr. Vol. X. p. 306.

Ex auium hiſtoria notamus *vulturis* ſpeciem, p. 131.
quam LINNAEUS *albiullam* vocat, licet roſtrum
magis rectum ſit, quam in reliquis falconibus, tamen cum caput et collum pennis tegantur, ad *falcones*
EIUSDEM pertinere. Adduntur quoque plures falconum ſpecies, vt 1) *falco gyrfalco* (*gerfault* BRISS.) qui p. 136.
a *gyrfalcone* LINN. differt; 2) *falco peregrinus*; 3) *fal-* p. 137.
co griſeus cuius ſpeciei mas eſt *le faucon à collier* p. 147.
BRISS. et foemina *le lanier cendré* EIUSD. et 4) p. 156.
l'ermillon BRISS. Noua quoque ſpecies *ſtrix auriculis breuibus* eſſe videtur. Reliquae auium ſpecies, quae in ſyſtemate Linnaeano non occurrunt
et in hoc volumine deſcribuntur, ſunt: *la pie grieche* p. 164.
rouſſe BRISS. *bonaſa ſcotica* EIUSD. et *columba* p. 204.
turtur (*la tourterelle* BRISS.) p. 222.

Secundo volumine auium enumeratio continuatur, ex qua ſequentes ſpecies notamus: 1) *Alauda* p. 238.
campeſtris minor, quae digitum poſticum breuem
habet; 2) *alauda rubra* EDWARDI; 3) *alauda cri-* p. 239.
ſtata minor BRISS.; 4) *alauda ſalicaria*; 5) *rubetra* p. 241.
Anglicana BRISS.; 6) *motacilla flaua* EIUSD. p. 243.
quae a *motacilla flaua* LINNAEI differt; 7) *lina-* p. 277.
ria ſiue *fringilla cannabina maior*; 8) *linaria montana*; p. 311.
9) *emberiza niualis minor*; 10) *ſcolopax Lapponica* p. 315.
minor: *limoſa* BRISS.; 11) *le cheualier rouge* EIUSD. p. 323.
12) *tringa cinerea* BRÜNNICH. ornith.; 13) *tringa* p. 355.
macularia maculis nigris; 14) *colymbus minor* BRISS.; p. 357.
15) *vria minor*, quae ad *colymbum troile* LINN. ac- p. 367.
cedit; 16) *colymbus caudatus ſtellatus*: *plongeon à* p. 369.
gorge rouge, *à gorge noire*; 17) *cataracta cepphus*, p. 397.
BRÜNNICH.; 18) *gauia hyberna* BRISS.; 19) p. 411.
anas clypeata pectore rufo; 20) *anas rufa roſtro pe-* p. 414.
dibusque cinereis, Faun. Suecic.; 21) *anas capite gri-* p. 419.
ſeo: *glaucion* vel *morillon* ALDROV. Accurato ex- p. 423.
amine inſtituto, Cl. Auctor cognouit, in *loxia curui-* p. 467.
roſtra mandibulam ſuperiorem non mobilem eſſe. p. 471.

Auis

p. 280. *Auis arctica* ab EDWARDO depicta, a *laro catar-*
p. 418. *racte*, ad quem Ill. LINNAEUS EDWARDI figu-
ram retulit, differt. In fine huius voluminis anne-
p. 505. xa eſt breuis de migratione auium Britannicarum
diſſertatio, qua eae, quae in Britannia nidificant, vel
hyberno tantum tempore accedunt, aut diſcedunt,
indicantur. In figuris, quae ad haec duo priora vo-
lumina pertinent, delineantur: 1) *lupus*, 2 a) *ca-*
ſtor fiber, 2 b) in tabula aenea delineantur auium
charactéres, 3) *vultur albiulla*, 4) *falco gyrfalco*
BRISSONII, 5) *falco palumbarius*, 6) *ardea cine-*
rea, 7) *ardea alba*, 8) *ſolopax arquata*, 9) *rallus*
aquaticus, 10) *rallus crex*, 11) *cataracta cepphus*
BRÜNNICHII, 12) *coracias garrula*, 13) *coruus*
caryocatactes, 14) *turdus roſeus*, 15) *ardea grus*,
16) *ardea garzetta*, 17) *ardea minuta*.

In volumine tertio reptilia et piſces continen-
tur. Reptilium claſſis amphibia reptilia et ſerpen-
tia LINNAEI tantum continet, nantes enim ad
piſces cum cetaceorum ordine ex quadrupedibus re-
T. III. feruntur. *Vipera Anglica nigricans* PETIVERII ſeu
p. 18. *coluber preſter* LINNAEI eſt varietas tantum vul-
p. 43. garis ſpeciei, quam LINN. *colubrem berum* vocat. De-
ſcribitur quoque hic *balaenae* ſpecies, capite roſtrato,
(beak-headed whale) dentibus nullis, fiſtula in ver-
tice, apertura ſemilunari; aliaque noua, vt videtur,
p. 44. *phyſeteris* ſpecies, capite maxime obtuſo (*blunt hea-*
ded cachelot) dorſo impinni gibberoſo, fiſtula in roſtro.
p. 61. *Petromyzon branchialis* non branchiis piſcium adhae-
ret, ſed in luto et fundo fluuiorum habitat. In
p. 63. *raia bati* numerus ordinum aculeorum in cauda va-
p. 72. riat. Spinas *raiae paſtinacae* et *tetrodontis lineati*
venenatas eſſe negatur. *Squali* ſpecies indicatur, quae
p. 78. *the basking ſhark* hic vocatur et *ſqualus maximus*
LINN. eſſe videtur, cum piſcatores ad maiorem pin-
p. 86. nam analem non attendiſſe veroſimile ſit. *Vulpes*

marina

marina (the sea-fox) hic descripta est *chimaera mon-*
strosa LINN., cuius synonymum Auctor omisit.
Squalus stellaris LINN. ex Cl. PENNANT mente p. 89.
mera tantum varietas est *squali caniculae*. Additur p. 92.
quoque noua squali species a Cl. BORLASE histo-
riae naturali Cornubiae inserta, quae *the porbeagle*
dicitur, nec non alia *lophii piscatorii* ex eodem Au- p. 95.
ctore. *Syngnathum acum* et *syngnathum typhlen* Cl. p. 108.
Auctor coniungit, *syngnathum ophidion* vero pecu-
liarem speciem esse contra GRONOVIUM defendit.
Muraenae anguillae et *muraenae congri* differentia, non p. 116.
consistit in rostro tentaculis duobus ornato, quae in
congro reperiri varii Auctores scribunt, haec enim
tentacula in vtraque specie adsunt vel desunt; sed,
vt alia taceamus, in linea laterali ex punctis albida
potissimum quaerenda est. *Leptocephalus* GRONO- p. 125.
VII, quem Auctor Noster in honorem amici sui, qui
hunc piscem detexit, *the Morris* vocat, fusius hic de-
scribitur. *Blennius phycis* LINN. ad *gados* ob for- p. 158.
mae maiorem cum his similitudinem reducitur. *Ga-* p. 164.
dus mustela maculata RONDELETII (the spotted
whistle fish) a *gado mustela* LINN. qui brunum co-
lorem habet (the brown whistle fish), distinguitur.
Pleuronectes passer LINN. cum in omnibus cum *pleu-* p. 188.
ronecte fleso conueniat, nisi quod oculos in sinistro
latere habeat, tantum vt varietas eiusdem conside-
ratur. Alius quoque huius generis piscis describi- p. 189.
tur, cuius RAIUS in supplementis mentionem sub
nomine *rhombi laeuis Cornubiensis maculis nigris* fecit.
Piscis pulcherrimus et rarissime tantum in mari Bri- p. 201.
tannico reperiundus, qui *opah* hic vocatur ad *chaeto-*
dontes LINN. pertinet. Numerus radiorum in mem- p. 202.
brana branchiostega piscium, qui ad *labri* genus per-
tinent, variat, cum v. c. *labrus tinca* quatuor, aliae vero
species quinque habeant, idemque de radiorum nu-
mero in pinnis valet. Adduntur quoque aliae no- p. 204.

vae

vae *labri* ſpecies : *trimaculatus* ſcilicet, *lineatus* (ſtriped); aliaeque tres ſpecies, quas *goldſinny*, *comber* et *cook*
p. 253. in Cornubia vocant. *Salmonis* ſpeciem, quam *ſalmulum* RAIUS dicit, non iuniorem ſalmonem vulgarem ſiſtere, ſed ſpeciem plane ab his diuerſam, pluribus
p. 293. argumentis oſtendit. Ea *clupeae* ſpecies, quae Anglis *pilchard* audit et quae ad nullam LINNAEI ſpeciem referri poteſt, pluribus a *clupea harengo* differt. Corpus minus compreſſum et magis craſſum atque rotundum eſt in priore, maxilla ſuperior reſima, inferior breuior, dorſum magis eleuatum, pinnaque dorſalis capite propior, quam in clupea harengo, qui piſcis in vniuerſum magnitudine priorem ſpeciem ſuperat.

p. 321. In appendice varia narrantur notatu digna circa bufonem quendam, qui per plures (ad 40 et vltra) annos a familia quadam nutritus, adeo manſuetus factus eſt, vt ſe manibus prehendi, nutriri,
p. 333. varioque modo tractari lubenter permitteret. Alia obſeruatio pertinet ad vſum, quem bufones viui vlceri cancroſo applicati, praebent, qua de re plura profecto experimenta inſtituenda eſſent. Narratur enim ex literis Cl. PITFIELD bufones, ſi vlceri cancroſo admoueantur, ſtatim ſugendo auide eidem per aliquot nonnunquam horas adhaerere, vſque dum mortui aut ſemimortui decidant. Sub ipſa ſuctione palleſcunt et vehementer intumeſcunt, ita, vt pondus a drachma vna ad vnciam vnam auctum Cl. Auctor obſeruauerit. Haec ſuctio inſigne leuamen aegris, cancro laborantibus, attulit, exſtantque relationes, nonnunquam perfectam curationem hoc remedio factam fuiſſe. Monet tamen Cl. PITFIELD illud, ſi omnis humorum maſſa iam cancri veneno
p. 340. affecta ſit, nullum vſum praeſtare. *Labri* quoque ſpecies in appendice deſcribitur, quam *wraſſe* Angli vocant. Haec radios in membrana branchioſtega oſten-

oſtendit quatuor: in pinna dorſali $\frac{10}{31}$ vltimo duplici, in pectorali $\frac{1}{6}$, anali 12, ex quibus 3 priores ſpinoſi, reliqui diuiſi ſunt. Cauda rotundata eſt. Color corporis flauus eſt, maculis aurantiis diſtinctus.

In tabulis aeneis ſequentia animalia delineantur: 1) Lacerta agilis et vulgaris; 1*) balaena capite roſtrato, ſqualus ſpinax, muraena conger, gadus aeglefinus, cottus ſcorpius et cyprinus phoxinus; 2) phyſeter capite obtuſo; 3) dentes variorum piſcium cetaceorum; 4) chimaera monſtroſa; 5) lophius piſcatorius; 6) ſyngnathus barbarus, ſeu acus et ſyngnathus ophidion; 7) anarrhichas lupus; 8) leptocephalus GRONOVII ſiue *the Morris* Auctoris et ammodytes tobianus; 9) gadus luſcus et minutus; 10) blennius viuiparus, blennius gunnellus et gobius aphya; 11) cottus cataphractus et cottus gobio; 12) labri ſpecies quam *ballan* Auctor vocat; 13) mullus barbatus; 14) trigla lyra; 15) ſalmo alpinus; 16) ſalmo lauaretus; 17) clupea harengus et illa clupeae ſpecies, quae Anglis *pilchard* audit.

III.

CAROLI STRACK, Med. Doct. et in Vniuerſit. Moguntin. inſtitut. medic. P. P. obſeruationes medicinales de morbo cum petechiis et qua ratione eidem medendum ſit. Carolsruhae ex officina aulica Macklotiana. 1766. 8. pl. 20.

Cum iſte morbus anno 1760 et ſequentibus in vrbe agrisque Moguntinis graſſaretur et per aliquot annos multos raperet aegros, omnem impendit huic morbo medendi operam Cl. STRACK et quadringentas aegrorum, quorum curam habuit, collegit hiſtorias, ex quibus dein hic liber confectus eſt.

eſt. Deſcribit enim in eo, ex ſolis obſeruationibus, accurate et aſſidue collectis, nato, morbum cum petechiis; epidemice graſſantem, vna cum aliis morbis acceſſoriis, eiusque cauſſis, ſymptomatibus atque ſignis perſecutis et expoſitis nonnullis huius morbi hiſtoriis, petechiarum ſedem ac naturam atque iis medendi rationem veram et falſam, oſtendit.

p. 9. Ac primum quidem quaerit Cl. Auctor: an et quando petechiarum morbus ſit? ardua enim inter medicos orta eſt diſputatio, vtrum per ſe contingant petechiae, an arte e. g. calefacientibus medicamentis et calido regimine, fiant? ſed eſſe petechias vere a natura productas iiſque laboraſſe aegros, quibus omne calidum regimen et medelam denegauerat, probat Noſter exemplis et numerat praecipue hoc morbi genus inter morbos caſtrenſes.

p. 14. Tum notas morbi petechialis perſequitur. Symptomatibus, aliis morbis nec minus communibus et pro varietate aegrorum variantibus, miſſis, alii hebetes bardique ſunt, interdum vrina viridis et ſubnigra eſt atque ſedimentum flauum praecipitat, et ab ipſo morbi principio putridum alui eſt profluvium. A nonnullis, morbo incipiente, dolor acutus iuxta coſtas ſpurias vel infra easdem pleuriticus animaduertitur et aliis leuis in cute eſt aurigo.

p. 16. Ab initio difficilis eſt cognitu hic morbus; nono autem die, quandoque etiam tardius in extrema cute maculae, pulicum aut pediculorum (inde et pediculae appellatae ſunt a nonnullis) morſibus, abſque tamen areola, ſimiles apparent. Saepe ſeptimo die, nonnunquam altero die accedunt, interdum ab initio morbi adſunt. Nihilominus autem, ſiue ocyus ſiue ſerius eruperint, mitius ſe habent aegri. Occupant plerumque eas corporis partes, quae mollem tenuemque habent cutim, vt circa collum, mammas, in extremitatibus, ſuperioribus praecipue,

circa

circa musculum bicipitem, potissimum vero a flexura cubiti ad carpum vsque. Atque tum interna carpi pars, nec non reliquae partes corporis solent a petechiis esse liberae; saepenumero autem totum corpus ad caput vsque infra mentum retroque auriculas occupant.

Sunt autem petechiae maculae paruae, rotundae, seminis papauerini, nonnunquam etiam milii latitudine, diffusae, circumscriptae, interdum confluentes, profunde vt ex liuido rubrae, in aliis roseae, in aliis liuidae, potissimum iuxta internam carpi cutim, vbi multae conueniunt venae, splendentes, quasi vitreae. Cineraceas, quas quidam volunt, non vidit Noster. Citius et tardius euanescunt; viginti duos enim imo quadraginta dies interdum petechias adfuisse notauit, interdum reuersae sunt et post annum. Alias mala et grauia, alias bona et leuia concomitantur symptomata. Vidit enim Noster petechias sine febre, nec vlla corporis infirmitate. Nec minus autem febrim, ante eruptionem petechiarum praesentem, mitigari post earum eruptionem, imo, nisi praepeditur febris, intendi, (quare et illud exanthema Nostro non criticum videtur), et aegros sphacelosos exstingui, petechiis cutem adhuc occupantibus, obseruauit. p. 18.

Commemoratis eorum signis, qui moriuntur et qui sanitati restituuntur, explicat Noster nomina quaedam, quae imposuit diuersis petechiarum supra nominatis speciebus, et *circumscriptas* eas appellat, quae aequaliter rotundae sunt, nec limbo excedunt, sed circulo quasi sunt circumdatae. Atque haec species maxime est communis. Aliam nominauit *diffusas*, quae neque rotundas, neque aequales habent maculas, sed hinc inde sparsas. Hae circumscriptis sunt peiores, partim quoniam in se sunt exitiosiores, partim quoniam medicum non valde at- p. 25.

 tentum

tentum fallunt. Sunt enim pallidiores ideoque non adeo diſtincte a medico poſſunt animaduerti. Solet porro in iſtis diffuſis largum ex naribus ſanguinis tenuiſſimi profluuium promanare, id quod certiſſimum mortis eſt ſignum et ſummam humorum prodit reſolutionem. Quo facto, monet Cl. Auctor, et multos eodem tempore, quo petechiae graſſabantur, ſimili modo abſque petechiis aegrotaſſe, quos eodem modo, vti infra monſtrabitur, tractari oportet, vt petechiae praecaueantur. Hi morbi autem intercurrentes appellantur. Tandem cum SYDENHAMO, morborum epidemicorum miasma tempore et ſaepe eundo miteſcere rato, et hoc in petechiis animaduertit.

p. 31. His conſideratis, proponuntur a Noſtro variarum curationum experimenta. Vſus enim eſt methodo antiphlogiſtica et refrigerantibus cum regimine iuſto et venaeſectione; nihilominus autem petechiae prouenere ſine vllo leuamine aegri et ſymptomatum ceſſatione. Aliis camphoram et diaphoretica aliaque exhibuit ſine fructu. Tum conſtituit, primas vias aggredi et dedit laxantia aeque ac purgantia, diagrydium e. g. et ialappam, interpoſito decocto refrigerante, multo cum fructu. Quibus enim exhibitis, magna putridarum fecum copia ſenſim eſt eiecta et ſymptomata partim mitigabantur, partim penitus ceſſabant, et petechiae vel plane non, vel parum apparebant. Quare omnes aegros dein, neque febris, neque delirii, neque ſurditatis, neque ſoporis, nec vlla temporis habita ratione, medicamentis purgantibus curauit. Commemorat ideo obſeruationes, ex quibus patet, hanc medendi methodum ſemper ex voto ſucceſſiſſe. Inter quas hoc vnicum tantum notemus, chronicae ſcabiei ſuperueniſſe petechias, ita vt ſcabies remaneret.

His

His obſeruationibus praemiſſis, diſquirit Cl. Auctor, quae cauſſa petechiarum et qua ratione ipſi morbo ſit medendum? et affirmat, petechias neque excitari poſſe calido regimine et omnino minus apta curatione, neque criticas eſſe, ſed per ſe exiſtere et ſolummodo pendere a putrida vitiatorum ciborum ſiue vermium aut viuorum aut mortuorum, ſeu alius colluuiei corruptae collectione, in infimo ventre confluente et latente. Quam ob cauſſam pauperiores ob boni cibi defectum plerumque in hunc morbum cadunt, et quamquam hic morbus epidemice graſſabatur inter milites, quibus valde communis eſt ideoque a Noſtro militaris dicitur, tamen infimos milites magis eodem affectos eſſe, quam ſuperiores, Cl. STRACK obſeruauit. Quae omnia, etiamſi iam ex ſuperioribus declarantur, denuo obſeruationibus illuſtrat, ex quibus, data emetica, laxante purganteque medicina, et interdum enematibus, multam putridam humorum copiam, per os et anum eiectam, et vrinam, iumentorum ad inſtar, miſſam, nec non in aliis ſudorem largum acidum erupiſſe et aegros ita ſeruatos eſſe elucet. Ac eos, qui dyſenteriam ante habuerant, petechiis non laboraſſe animaduertit. Ex his itaque concludit, petechias nunquam criticas eſſe, ſed ſignum multae impuritatis in infimo ventre, easque non prius fieri, ac ſi earum miasma cum putrida colluuie, in imo ventre latente, coiuit, nec aliter iis eſſe medendum, quam ventre ab iſtis inquinationibus liberato. p. 69.

In qua corporis parte petechiarum miasma reſideat? diſquirit Cl. Auctor, quaerens: cur petechiae aegrorum cutem occupent? vtrum earum miasma ipſum ſanguinem intret eundemque vitiet, an vero illud in infimo ventre decumbat, maneatque, vel ex eo loco in caeteras corporis partes tranſeat? atque reſpondit: apparere in cute potiſſimum pete- p. 112.

chias, quoniam miasma petechiale cum corrupta illa materia, imum ventrem petente, coiuit, minime vero, quoniam miasma communicatum eſt cum ipſo ſanguine. Id quod multis argumentis confirmat Cl. STRACK, ex quibus quatuor tantummodo commemoremus. Ac primum quidem, cum petechiae, purgato ventre, euaneſcant, dein, qui puritati infimi ventris conſulunt, ſuſcepto miasmate, petechiis non laborent, porro cum multi eodem morbo absque petechiis ſint affecti, ac tandem cum ipſa febris, petechiis vel euaneſcentibus, diu continuet propter relictas adhuc ventris impuritates. Quae omnia denuo illuſtrat obſeruationibus; ex quibus et hoc patet, quod ſupra Cl. Auctor dixit, petechias interdum ſine febre adeſſe, nec pendere illas ab aeſtu febris, nec raro plane abeſſe.

p. 133. Ex qua corporis parte febris ordiatur? incaleſcente impura infimi ventris colluuie per ſe, eaque cum petechiarum miaſmate ſeſe communicante, vicinae partes circum accenduntur, atque tum febris, quae continuo exardeſcit, nec remittit, excitatur. Potiſſimum autem eam materiam ineſſe inteſtinis patet ex eo, quod emetica non tam putrida, quam laxantia expellunt, et ii, qui ex naturae beneficio ſanantur, non vomitu, ſed alui profluuio conualeſcunt, quoniam eorum vrina turbida, iumentorum ad inſtar, eſt, eaque ſemper ſignum certum materiae putridae in inteſtinis eſt; quoniam aegris abdomen dolet ac tumet indeque laborioſe ſpirant et anguntur, et quoniam tandem omnes, qui pereunt, inteſtinorum habent ſphacelum, etiamſi alia viſcera, antea iam labefactata, ab eo quoque non libera ſunt, nec immunia a muci collectione, qui ſaepe, fibrarum integritate viſceribus interioribus reſtituta, excutitur, atque in inteſtina, vt commune aliquod receptaculum, dimittitur, et ex iis depellitur.

Atque in viſceribus muco tenaci repletis, dum explicat ſymptomata, videtur Noſtro cauſſa poſita eſſe, cur interdum diu duret febris et tardius progrediatur morbus. Oculorum rubor, ſopor et ſurditas ſunt bona ſigna. Sudor, ſiue ab initio morbi, ſiue cum febre, ſiue, finita febre, erumpat, non criticus eſt, ſed oritur ex repletione nimia ac impura infimi ventris. Tuſſis cum expectoratione muci, pleuriticorum inſtar, proficiſcitur a muco, ex inteſtinis in ſanguinem conuerſo, perinde ac infantes, quorum venter muco et vermibus eſt impletus, ſine febre tuſſiunt. Articulorum dolor in pedibus, potiſſimum circum malleolos et in talo, ſaepe ad manus, interdum in humero cubitoque iis eſt communis, quorum morbus diu durat et difficilis eſt, vel ex ventris impuritate, vel ex conuerſione eiusdem materiei ad eos artus. Finita febre, miteſcit quidem, non autem deſinit, quin quadraginta dies adhuc poſt remanſit, donec omnia erant purgata infimi ventris viſcera, ac ii, quorum morbus reuertitur, diaeta neglecta, iterum experiebantur hos dolores, ſi antea adfuerant. Horum ſymptomatum explicationem nunc Noſter obſeruationibus illuſtrat, ex quibus, dato purgante eoque repetito, haec ſymptomata ſeſe leuaſſe, ac inprimis articulorum dolores, nec vllo alio ſiue externo, ſiue interno remedio, quibus Cl. Auctor multis vſus eſt, ceſſaſſe elucet. p. 141.

Curatione itaque petechiarum praemiſſa, Cl. Auctor agit de vitiis, quae petechiarum morbo ſaepe vel ſuperueniunt, vel ab eodem ſuperſunt. Superveniunt enim petechiis aliae corporis morboſae mutationes, quarum potiſſimum tres ſunt: febris nimirum intermittens, hydrops et in externo corpore abſceſſus. Obſeruauit enim Cl. Auctor, partim in ipſo petechiarum morbo, ardore febris quodammodo remittente, nouas febriles acceſſiones quotidianas p. 184.

ſiue tertianas, ſuperato petechiali morbo, iterum euaneſcentes, partim petechiis deſquamatis. Hae febres iis plerumque accidebant, qui nimium inprimis carnium et durorum ciborum, vt caſeum et lactucam, braſſicam, comedebant indeque infimi ventris impuritates iterum colligebant, nec quidquam praeter laxantia remedia iuuabat. Hydropem purgantibus in principio non diſcuti, ſed, ſubductis omnibus impuris per purgantia, largum vrinae ſequi profluuium, quo ſuperflua aqua ex corpore expellitur, Cl. Auctor refert. Quod tandem abſceſſus attinet, quos multi, vt criticos, intuentur, ad parotides, porro bubones, furunculos et exulcerationes iuxta articulos, nihil in hoc morbo iuuant ideoque pro criticis haberi nequeunt. Oriuntur enim, finito morbo, et ſunt indicium relictae adhuc in infimo ventre materiei putridae. Id quod patet ex eo, quod ii, quorum venter ſatis eſt depuratus, nullos habent abſceſſus, nec vllo alio modo ipſi abſceſſus, quam laxante medicina, ſanari poſſunt.

p. 216. Quo facto, diuerſa curationum genera examinat, quibus diuerſi vtuntur Auctores, et quae potiſſimum his tribus continentur: refrigerantibus nimirum, aromaticis remediis et cortice Peruuiano. Ad refrigerantia ſimul cum venaeſectione et enematibus refrigerantibus, ex ſero lactis cum nitro et melle compoſitis, acida mineralia et vegetabilia refert Noſter. Alii dant camphoram, ſal ammoniacum eiusque ſpiritum, theriacam, radicem ſerpentariae Virginianae, nec non veſicatoria applicant, hisque omnibus ſudorem excitare tentant. Sed omnia hic poſſe adhiberi et a ſe ipſo eſſe aegris, ſi neceſſitas poſtulauit, propinata, largitur quidem, purgatis tamen antea, iteratis vicibus, primis viis. Alias, praeſertim ab iſtis aromaticis, febris et viſcerum gangraena, quae ſponte his in morbis oritur, facilius ac citius

tius excitatur. Quapropter omnia haec ab initio reiicit, quoniam petechiae nunquam pro criticis habet, nec earum caussam in sanguine, sed in imo ventre Noster quaerit. Haec, quae sentit, Cl. Auctor obseruationibus denuo illustrat, ex quibus elucet, cessasse quidem petechias interdum, his, supra nominatis medendi methodis, sed ventris magnum tumorem remansisse et, nonnullis diebus praeterlapsis, aegros iterum male sese habuisse, petechiasque rursus apparuisse. Dato autem laxante eoque repetito, curatio felicior successit. Commemorantur quidem a Cl. Auctore obseruationes, vbi cortice Peruuiano adhibito saepeque immissis clysmatibus, aegri sine laxantibus sunt sanati largo alui profluuio. Sed sanationem hanc eatenus tantum tribuit cortici, quatenus diarrhoeam, a natura excitatam, simul cum clysteribus adiuuit. Omnino autem superuacaneus videtur Cl. Auctori corticis vsus, si petechiae sunt circumscriptae et impura colluuies solis in intestinis residet. Quod si vero diffusae sunt, cumque iis mucus tenax in infimi ventris visceribus haeret, et morbus diu durabat, aut si materiei impuritas vnam tantum alicuius intestini partem occupat, ob metum gangraenae cortex simul in auxilium est vocandus, sed, victa gangraena, iterum ad purgantia est confugiendum.

Si petechiae cum alio quodam morbo conueniunt, quomodo sit succurendum? possunt petechiae, alio morbo iam praesente, in cute sese monstrare, febre nimirum intermittente, variolis, dysenteria, potissimum iis morbis, qui epidemice tum homines inuadunt. Quemadmodum enim diuersa morborum miasmata in eodem aëre simul esse, sic et varii morbi in vno eodemque corpore vno eodemque tempore oboriri possunt. Ita aestate anni 1761. petechias, morbillos, variolas, febres scarlatinas, purpuram, p. 247.

 dysen-

dyſenterias et febres intermittentes, populares eſſe Noſter obſeruauit. Supra iam annotauimus, intermittentem, petechiis praeſentibus, poſſe interdum excitari, hic vero Cl. Auctor exempla commemorat, vbi petechiae ad aegros, febre intermittente laborantes, accedebant. Tum purgantia ſunt danda, donec petechiae, vt ſignum putridae materiei in imo ventre, ceſſant, dein febris aut reliquorum morborum, ſupra dictorum, quibuscum petechiae ſimul apparent, niſi per ſe deſinunt, ratio eſt habenda. In paroxyſmo febris intermittentis, Noſter animadvertit, petechias nec rubras, nec plures fuiſſe, quam intermiſſionum tempore, ex quo id, quod ſupra affirmauit, denuo demonſtrat, petechias non fieri a calore. Porro notandum eſt, aegros variolis et petechiis ſimul affectis, non peius ſeſe habuiſſe, quam qui ſimilibus variolis abſque petechiis laborarunt, nec quidquam remanſiſſe.

p. 276. Finit Cl. Auctor hunc tractatum cum morbis huc vſque intercurrentibus, hoc eſt, iis, quibus inter petechiarum morbum, cum is popularis erat, homines afficiebantur. Quorum duo potiſſimum addidit Noſter genera, vnum quod ſine petechiis quidem erat, omnia tamen petechiarum ſymptomata et notas habebat; alterum, quod aliqua ſolummodo petechiarum indicia prae ſe ferebat, plurima vero diuerſa, potiſſimum cum pleuritidis ſignis communia, complectebatur. De illo egit iam Cl. Auctor in praecedentibus et nos quoque pauca ſupra decerpſimus, de hoc autem iam dicit Noſter, ex quo nunc quaedam ſeligemus. Anno 1762 enim exeunte atque anno 1763 incipiente, pace reſtituta, cum reuerterentur milites multique horum terras Moguntinas peterent, ibique aliquamdiu commorarentur, rurſus petechiarum morbus, qui, antecedente aeſtate ac autumno, deſierat, iterum graſſari incipiebat. Erat

Erat enim antecedentibus menſibus ab auguſto ad nouembrem tempeſtas pluuioſa ac perhumida cum denſis ſaepe nebulis; quibus, emollitis et relaxatis corporibus, ea multum muci collegerunt, qui tandem in putredinem abiit atque vagum morbi miasma recepit. Multi itaque aegri, praeter eos, qui cum et ſine petechiis decumbebant, eodem tempore pleuritide laborabant, quam a ſimili cauſſa, a qua ipſe petechiarum morbus prouenit, ortam cum videret, eadem ratione curari oportere, qua petechiae, Cl. Auctor apud animum conſtituit. Nam, inſtituta et reiterata venaeſectione, impoſitis fomentis emollientibus veſicatoriisque applicatis, nec minus datis iulapiis refrigerantibus et decoctis emollientibus cum nitro et oxymelle ſcillitico, quae alias pleuriticos iuuant, nihil effecit Cl. Auctor, ſed delirio quinto die accedente, gangraena aegros trucidavit. Incipiebat in his aegris frigus cum acuto lateris vnius vel alterius dolore, cum reſpiratione denſa et tuſſi ſicca, interdum excretione muci tenacis et rufae pituitae, quod excipiebat calorem, qui, continuantibus recenſitis ſymptomatibus, vno tenore exarſit. Inter ſigna, huic pleuritidis ſpeciei praecipue communia, refert Noſter, ardente febre, vrinam flauam aut, inclinata febre, rubram ſeu iumentorum ad inſtar, ſputum non coctum, ſed tenax rufum vel rubrum, alui profluuium putridum vel per ſe ortum vel, inditis enematibus, excitatum, maiorem laſſitudinem, quam alias in pleuritide, liuidum quarto die circa oculos limbum, mittimus alia. Haec ſunt, quae STRACKIUS habet de petechiis, quas primo FRACASTORIUM, cum annis 1505 et 1528. p. 305. in Italia populares fuerant, tradidiſſe dicit. Diu iam ante autem eae in caeteris regionibus, vt Cypro et vicinis inſulis graſſatae ſunt. Atque, quoniam HIPPOCRATES, qui et minimorum mor-

borum obſeruationes collegit, illum morbum non habet, eum non fuiſſe antiquiſſimis olim temporibus, nec opus eſſe controuerſia cum iis, qui iſtas aſpretudines, morſibus culicum ſimiles, ab HIPPOCRATE in ſuis de morbis popularibus atque coacarum praenotionum libris deſcriptas et a petechiis adeo diuerſas, pro petechiis habent, arbitratur.

IV.

ALBERTI V. HALLER operum anatomici argumenti minorum tomus tertius. Accedunt opuſcula pathologica aucta et recenſa. Lauſannae ſumptibus Fr. Graſſet et ſociorum. 1768. 4. Alph. 2. pl. 3. tab. aen. 17.

Opuſculorum anatomicorum Illuſtriſſimi Auctoris pars vltima ſequentia habet ſcripta *).

p. 1. XXXIV. *De monſtris* libri duo. Quas inde ab anno 1735 quo primum ediderat *anatomen fetus bicipitis ad pectora connati* **) pluribus minoribus ſcriptis, opuſculis anatomicis ***) et pathologicis ****) inſertis, monſtrorum variorum deſcriptiones dedit, eas nunc omnes Ill. Auctor duobus his libris complecti voluit, additis tamen obſeruationibus ex aliis Auctoribus, multo labore collectis. Redegit eas cum ſuis in ſyſtematicum ordinem, pluribusque meditationibus auxit, atque hoc opere ſententiam, prioribus ſcri-

*) De ſecundo horum opuſculorum volumine vide Comment. noſtr. Vol. XV. p. 527.

**) In *tempe Helueticis* 1735.

***) v. c. libellus *de fetu bicipite*, auctus et emendatus; *duorum monſtrorum anatome; de fele capite ſemiduplici; de fetu cranii experte; ad* LEMERY *de monſtris obiectiones reſponſio.*

****) *De fabricis monſtroſis; de renibus coaleſcentibus et monſtroſis; de pullo tripede.*

ſcriptis de origine monſtrorum propoſitam, plurima ſcilicet eorum, quae in eiusmodi corporibus a fabrica conſueta recedunt, non per accidens nata, ſed iam in germine ita, qualia in lucem eduntur, delineata fuiſſe, egregiis atque praecipue ex anatomica eorum diſquiſitione ductis argumentis, confirmat. Quem quidem laborem ſibi fatetur plane fuiſſe nouum. Siquidem iſtud opus tractauit eo modo, vt argumenta vtriusque ſententiae abſque opinionis fauore vllo ponderaret, liberumque ſibi faceret, in eam partem tranſire, quam cognoſceret, maiorem ſpeciem veritatis prae ſe ferre. Totam vero hanc diſputationem Ill. Auctor in duos libros diuiſit. Primus phaenomena, tum ex ſuis, tum ex aliorum obſeruationibus deſumta, continet, quae ſunt exempla monſtrorum, ſeu fabricae, a conſueta fabrica adeo euidenter aberrantis, vt etiam ignarorum oculos feriat, ex hominibus brutisque, in ſuas claſſes redacta. Enarrantur itaque primum vitia cutanea, in variis fetubus obſeruata; deinde exempla magnitudinis diverſarum partium, praeternaturaliter auctae, vbi etiam de eo vitiorum genere agitur, quod oritur, ſi gelatinoſus humor, in telam ſubcutaneam congeſtus, tumorem format. Porro exempla ſitus partium mutati, partibus extra cauitatem, in qua latebant, erumpentibus, defectus oſſium cranii, alienae fabricae, partium nimiarum vel deficientium, diuiſarum vel connatarum, capitis ſemiduplicis, partium ſuperfluarum, fetuum bicorporeorum, monocephalorum, fetuum aliorum compoſitorum, atque bicipitum variae ſpecies. Addit tandem Ill. Auctor monſtra animalium frigidorum, oua monſtroſa, plantarumque monſtra varia. Noua nobis videtur eſſe figura, quae pullum tripedem ſiſtit, qui ſupernumerarium pedem de vropygio ſuſpenſum habebat.

Secundus

p. 131. Secundus liber phyſiologica corollaria ex obſervationibus praemiſſis continet. Quaeſtionem de cauſſis originis monſtrorum eo accuratius examinandam eſſe, Ill. Auctor monet, quo magis per eam generationis negotium in vniuerſum illuſtrari poſſit. Veterum enim theoria, monſtra per accidens formari, ſi vera eſt, apparet, ſpecioſum inde argumentum a defenſoribus epigeneſeos peti poſſe. Quodſi vero monſtra iam a primo generationis momento talia fuerunt, qualia in lucem eduntur, ſyſtemati contra euolutionum multum exinde roboris accedere, quisque videt. Ita vero in ſua, quam anno huius ſeculi triceſimo quinto primum defendit, ſententia, vlterius declaranda et confirmanda verſatur Ill. Auctor, vt primo veterum theoriam recenſeat et deinde ſingulas monſtrorum claſſes examinet atque de ſingulis definiat, vtrum eae per externam vim, vel morbum ortae ſint, an in primis naſcituri animalis ſtaminibus iam aliena fabrica adfuerit. Ex cauſſis itaque accidentalibus ortum duxiſſe putat cutis vitia, magnitudinem partis auctam, defectum integumentorum, plurima ſitus mutati exempla, nonnullas fabricas alienas, quae ex vi aliqua externa v. c. preſſione ortae ſunt, partes porro deſtructas et diuiſas nonnullaque partium, inter ſe coalitarum, exempla. Ii contra fetus ex illius ſententia iam in primordiis aliter fabricati fuerunt, quibus viſcera ita inuerſa ſunt, vt in bene formato corpore v. c. eae partes omnes in dextro latere ſitae ſint, quae alias in ſiniſtro latere reperiuntur. Qua occaſione curioſius diſquirit, num ex humano receptae fabricae corpore, caſu quodam corpus vniuerſum ita deformari poſſit, vt cor nunc dextrorſum poſitum apicem ſuum habeat, hepar vero in ſiniſtro latere poſitum ſit, e. ſ. p. Oſtendit autem, non ſolum inuerſionis viſcerum cauſſam mechanicam nullam reperiri, ſed et talem inuerſionem

non

non accidere potuiſſe, ſi prius conſueta fabrica iam adfuerit. Porro iam ab initio talia, qualia in lucem eduntur, a conſueta fabrica recedentia, delineata fuerunt ea corpora, in quibus vaſorum adſunt varietates: quae partes inſolitas et ſuperfluas habent, v. c. digitum, vertebram, coſtam, vbi fuſius demonſtratur, eiusmodi partes ſuperfluas, minime alius fetus deſtructi eſſe reliquias, cum parte fetus ſuperſtitis coalitas: androgyni deinde veri: fetus, caput ſemiduplex habentes: multaque exempla fetuum, in quibus partes coalitae reperiuntur et reliquae monſtrorum ſpecies, ſuperius iam indicatae. Tandem reſpondet ad obiectionem metaphyſicam, qua Deum nil imperfectum creaſſe, ideoque monſtra non in primis ſtaminibus iamiam imperfecta eſſe poſſe, autumant. Docet autem, monſtrum dici non poſſe malum phyſicum; eſſe enim fortaſſis aliquam monſtroſae fabricae vtilitatem, cum ea in plerisque certe vitam et animi vſum non impediat, et praeterea quoque ex ea fabrica ſedes animi viaeque circuli ſanguinis aliquo modo illuſtrentur, formaeque infinitae hominum libertatem Creatoris in delineandis archetypis confirment.

XXXV. *Ad Ill.* BUFFONII *de generatione theoriam adnotationes.* Diſſertatio haec primum, praefationis loco, ab Ill. Auctore praefixa eſt volumini ſecundo verſionis Germanicae *hiſtoriae naturalis* Ill. BUFFONII *), eaque nunc in latinam linguam translata et aliquantum emendata, recuſa eſt. Notum eſt Ill. BUFFONIUM in libro modo citato ſuam de generatione theoriam ita propoſuiſſe **), vt doceat, eſſe in natura rerum materiam quandam, nutritioni et euolutioni omnium corporum organiſatorum proprie deſtinatam, viuam et actiuam. Conſtare p. 174.

eam

*) Prodiit hoc volumen Hamburgi 1752. 4.

**) *Hiſtoire naturelle* T. II. p. 420.

eam moleculis incorruptibilibus, atque illa in organica entia componi, simillima magnis animalibus, vel plantis, in quae recepta sunt. Animal vero esse modulum, in quo materia nutritiua figuram suam accipiat ad eorum similitudinem. Haec materia si vberior adest, quam ad corporis organisati nutritionem vel euolutionem requiritur, liquoris specie seponitur in propria receptacula, testes scilicet in viribus atque ouaria in feminis, continetque ideo omnes moleculas, corpori animali analogas, omnia adeo, quae requiruntur ad formandum ens minus, simile ei, a quo nascitur. Ex commistione vero vtriusque seminis in vtero particulae istae organicae in verum animalculum, parentum simile, ex Ill. BUFFONI hypothesi transeunt. In hac itaque theoria examinanda duplex Ill. HALLERO est consilium. Primo vt in veritatem huius theoriae inquirat, ostendatque eam non firmo fundamento niti, deinde vt examinet, num in ea theoria aliquid sit, quod Creatoris iuribus noceat, quod quidem varii Theologi Galliae putarunt. Refellit vero primum hypothesin ipsam, quae non noua est, sed cum HIPPOCRATIS sententia convenit, docetque, spermaticas particulas mobiles, quas BUFFONIUS non animalcula, sed particulas organicas esse putauit, materiei productricis, vera omnino esse animalia, hospites putrescentis humoris spermatici. Deinde probat, non posse animal minutissimum ad modulum maximi fingi, neque in vniuersum fetus parentibus esse similes, cum v. c. summa sit vasorum in diuersis hominibus varietas, parentesque partibus careant, quas fetus habet, paterque vno teste orbatus aut artu carens, bene formatum filium generet. Desiderari tandem in Buffoniana hypothesi caussam, quae particulas istas organicas ita ordinet, vt perfectum nunc ex iis animal componatur, atque in vniuersum semen femininum nullum dari, cui to-

tam

tam fere suam theoriam BUFFONIUS superstruxit, nec adesse in femina, quae nondum concepit, corpora lutea, in quibus semen hoc latere idem putauit. Alp. 187.
tera dissertationis huius parte ostenditur ex Buffoniana hypothesi, nil decedere religioni, quod Sorbonae metus fuit, qua occasione ex perpetua inter ipsam fabricam et fabricae finem in corpore nostro analogia vbique Creatorem agnosci, egregie Ill. Auctor demonstrat.

XXXVI. *De cerebro auium et piscium* *). Ill. p. 191.
HALLERUS iam in *elementis physiologiae* **) piscium nonnullorum cerebra ita descripsit, vt, omnium descriptionibus in vnam coniunctis, compendium tantum eorum, quae vidit, proponat. Has descriptiones pleniores nunc et auctas corollariis, collectioni huic inseruit, additis descriptionibus cerebri auium nonnullarum, vt anseris, anatis ferae, atque alius auis aquaticae, quam tringam esse suspicatur. In minoribus auibus cerebrum maximum, in omnibus vero cerebellum cerebro maius esse, vidit, cum thalami neruorum opticorum in auibus a cerebro distincti et remoti deprehendantur. Maior corticis portio, quam in homine, illeque ferme vbique interior, medulla autem exterior est. Ventriculi simplices sunt, non tricornes, corpus callosum deest, et falx durae matris minima deprehenditur. Fornix aliam, quam in homine, fabricam habet; ventriculus vero tertius inter corpora striata latet, cum thalami neruorum opticorum, vti superius indicatum est, a reliquo cerebro separati sint; tubercula tandem quadrigemina et glandula pinealis in auibus deside-

*) Missus est hic libellus ad Academiam Batauam d. 19 febr. 1766. in cuius commentariis *Verhandeelingen uytgegeeven door de Holland. Maatschappye* Vol. X. P. I. p. 287 seq. etiam nunc insertus est.
**) Elem. Physiol. T. IV. p. 591 seq.

desiderantur. Thalami neruorum opticorum non solidi sunt, sed cauos sacculos referunt. In cerebello tandem vermis et valuula magna non adsunt, cu-
p. 198. ius locum eminentia quadrigemina occupat. Ex piscibus cerebra hic describuntur cyprini carpionis, tincae, coregoni *ferrat* dicti, lucii, troctae lacustris, troctae alpinae et troctae, quae *ombre chevalier* vocatur, percae, tandemque mustelae. Omnes pisces cerebrum paruum, longum et inferius atque superius in duas columnas, similes sulco, diuisum atque ex medullari et corticali substantia compositum, habent. Inter ipsa vero piscium diuersarum specierum cerebra maxima deprehenditur varietas, cum v. c. in aliis glandula pinealis adsit, aliis autem nulla sit, in nonnullis ventriculis anterior, a quarto diuisus, deprehendatur, alii vero illo careant. Omnes tamen pisces medullam habent et corticem atque cerebellum, per sua crura definitum, cum axi loco arbusculae; neruos porro olfactorios, in quos cerebrum continuatur, et opticos, glandulam pituitariam, calamum scriptorium, commissuras cerebri, thalamos, ventriculos et plexum choroideum, in ventriculis latentem; quae omnia adeo cerebro necessaria esse videntur. Thalami neruorum opticorum, vt in auibus, caui sunt et a cerebro distincti, similique modo in piscibus corpus callosum et fornix desiderantur. Dura mater in omnibus piscibus cartilagineam fere naturam habet, atque inter eam et piam matrem spatium aliquod est, oleo aut gelatina, in cellulosam telam effusa, repletum, quod probat, duram matrem non organon motus cerebri, aut cerebri inuolucrum, sed cranii periosteum esse. Patet porro ex hac cerebri diuersorum piscium disquisitione anatomica, non esse in cerebro regionem, in qua determinatum aliquod regnum idearum habitet, cum neruus opticus non semper

per ex thalamis, ſed etiam in diuerſis piſcibus ex variis aliis cerebri partibus oriatur. Licet in piſcibus, vbi nerui optici decuſſantur et alter alteri imponitur, nulla ſit inter eos coniunctio; ſumma tamen vnionis horum neruorum in vniuerſum videtur eſſe neceſſitas, cum etiam in piſcibus proxime cerebrum ingentem tranſuerſam coniunctionem hi duo nerui habeant. Idem fere de ventriculis cerebri, de plexu choroideo, de commiſſuris, de cerebello aliisque partibus valet, quae in omnibus animalium claſſibus reperiuntur. Contra glandula pinealis non adeo neceſſaria eſſe videtur, cum in auibus multisque piſcibus deſit. Summa quoque, quae in diuerſis piſcium vnius generis ſpeciebus in tuberculis, cerebrum conſtituentibus, obſeruatur, varietas probat, officia cerebri eiusmodi varietatibus non mutari. Glandula pituitaria in piſcibus omnibus adeſt, atque ex ea ad cerebrum neruumque olfactorium productio aliqua accedit, quod Ill. HALLERO ſuſpicionem mouet, etiam in aliis animalibus hanc glandulam medullam aliquam cerebro addere.

XXXVII. *Sermo primus: de oculis quadrupedum et auium, ad Academiam Gottingenſem miſſus* anno 1765. Ill. Auctor opportunitate ruris vſus, Rupe per aliquot annos multum in diſquiſitione anatomica oculorum diuerſorum animalium occupatus, compendium eorum, quae in piſcibus vidit, in commentariis Academiae regiae ſcientiarum Pariſinae edidit *). Hoc vero et ſequenti commentario omnia, quae in animalibus varii generis reperit, fuſius nunc enarrat, a quadrupedibus et auibus exorſus. Ex quadrupedibus vero tantum oculos bouinos, ouinos, ibicis, rupicaprae, felis, lupi, catelli nuper partu editi, p. 218.

*) Vid. Memoir. de l'Acad. des ſcienc. année 1762. p. 76. Comment. noſtror. Vol. XV. p. 457. ſeq.

editi, melis, porci, porcelli, leporis et cuniculi diffecauit, horumque oculorum omnium defcriptiones accuratiffimas et fubtiliffimas hic communicat. Omnium quadrupedum oculi globum fere referunt, corneaque eorum conuexa eft, minus quidem, quam in auibus nocturnis effe folet, magis tamen, quam in pifcibus. Nullam, praeter fcleroticam, retinam et chorioideam, membranam habent, atque ex his prior nunquam cartilaginea, offea, aut pellucida reperitur. Chorioidea vero duabus laminis componitur, quae nunquam fponte a fe inuicem fecedunt. Ex harum laminarum interiore in omnibus quadrupedibus proceffus ciliaris oritur, duplicatis iugis factus, quae ope muci nigri ad lentis capfulam agglutinantur. In omnibus iris pene circularis eft et ab vuea vix feparari poteft; mobilis praeterea eft et a maiori luce contrahitur, quae vis contractilis nonnunquam etiam poft mortem iterum a calore excitatur*). Striae quoque in omnium retinis reperiuntur longitudinales, nullae autem circulares. Sub vuea et ciliari proceffu in omnibus, albo cuniculo excepto, mucus reperitur, qui annulo ciliari inftratus, coronam figuratam format. Humor aquofus copiofus, et vitreus magnus eft, cryftallinus vero multo minor et in anteriore fuperficie fere planus eft. Eum vnica arteria adit ex centrali orta, quae vitreum humorem perforat. Retina ex arachnoidea, quae in nonnullis animalibus vt fele, porco, lepore, fibras habet, et alia pulpofa membrana componitur. Neruus opticus in ingreffu femper rotundus et depreffus, neque a fcleroticae apertura remotus eft. Omnia quadrupeda in retinae interiore fuperficie rubra vafa habent, quod iis proprium eft; atque in omnibus quoque membrana cribrofa in nerui optici fine pofita, eius medullares fafciculos transmittit. In nonnullis,

*) In fele iuniore vid. Comment. noftr. l. c. p. 462.

nullis, vt in mele, porco, cuniculo, retina annulo mucoſo ſubiecta et annulo ſtriato impoſita ad lentem cryſtallinam producitur. Solis porro quadrupedibus annulus ciliaris lentem cryſtallinam ambit, inter duas laminas membranae vitreae interceptus. Muſculi oculi fere in omnibus conueniunt, habentque omnes muſculum bulboſum, qui in homine deeſt. Diſcrimina, quae non adeo magna ſunt, omittimus. Adduntur corollaria phyſiologica, ex quibus notamus: hypotheſin MARIOTTI, qui chorioi- p. 234.
deam viſus eſſe organon adſumſit, cui multi Gallici phyſiologi acceſſerunt, ab Ill. Auctore obſeruationibus de interna chorioideae lamina et nigro muco, qui retinam obducit, refelli: corpus ciliare non lenti cryſtallinae innaſci, ſed muco nigro adglutinari, atque eam ob cauſſam non lentem mouere poſſe, ſed illum vna cum tunica vitrea, quae etiam lenti adhaeret, in ſitu ſuo ſeruare: iridemque tandem non a chorioidea oriri; quod ex fabrica huius partis in lepore confirmatur.

Has deſcriptiones oculorum quadrupedum diſ- p. 235.
ſectiones oculorum variarum auium, vt milui, ardeae, anſeris, anatis, anatis ferae, gallopauonis, gallinae, columbae, corui, gallinaginis, picae, noctuaeque minoris excipiunt. In corollariis Ill. Auctor p. 249.
monet: in auibus a retina ad lentem tenuiorem propaginem porrigi: nullum eas annulum ſtriatum habere, ſed corpus ciliatum fere, vt in quadrupedibus, fabrefactum eſſe; neruum opticum, vbi in oculum ingreditur, acuti anguli figuram habere, ex eoque partem ſingularem, alterne plicatam, vitreo corpore contentam oriri, quae in nonnullis auibus, in anſere v. c. anate, gallopauone cet. manifeſte lenti adhaeret. Retina etiam, vt in quadrupedibus, exterius nigro muco obducta eſt, oſſeusque circulus corneam ambit. Duabus quoque laminis retina

componitur, fibraeque in ea in nonnullis auibus conſpiciuntur. Corpus ciliare etiam in auibus ad lentem muco nigro adhaeret. Oculorum figura in aquaticis et graniuoris plana eſt; in rapacibus cornea valde conuexa deprehenditur, quod et de noctua valet, in qua cylindrus ſuper ſcleroticam eminet, et iris a chorioidea membrana diuerſa eſt.

p. 250. *Secundus de piſcium oculis ſermo, ad Gottingenſem Societatem an. 1766 transmiſſus eſt.* Deſcribuntur in eo oculi ſalmonis, variarum troctarum, lucii, cyprinorum variorum, corregoni, muſtelae fluviatilis, percae et tincae, de quibus omnibus praecipua iam alio loco adduximus *)

p. 263. XXXVIII. *Strena anatomica nuperrimarum nempe obſeruationum ex theatro Gottingenſi faſciculus* **). Gottingae d. 1 ian. 1740.

p. 263. XXXIX. *Quod* HIPPOCRATES *humanae anatomes non fuerit imperitus* Gottingae 1737 ***).

p. 272. XL. *De amoenitate anatomes oratio, dicta Gottingae* 1742 ****).

p. 277. XLI. *Opuſcula pathologica, quibus ſectiones cadaverum morboſorum continentur.* Cum de egregia hac obſeruationum, in morboſis cadaueribus inſtitutarum, collectione, iam tum temporis, cum primum in lucem prodierat, ad Lectores retulerimus *****); nunc ea tantum exponere noſtri officii eſſe duximus, quae in hac noua editione addita ſunt. Et in praefatione quidem Auctor Ill. ſua circa ſenſibilitatem experimenta, ac ea, quae de irritabilitate arteriarum dixit, quae vaſa ei non euidenter ad ſtimulum contractilia eſſe videntur, contra Cel. V. DOE-

VEREN

*) Vid. Comment. noſtr. loc. cit.
**) Vid. opuſcul. anat. p. 315 ſeq.
***) Vid. ibid. p. 133. ſeq.
****) Ibid. p. 327. ſeq.
*****) Vid. Comment. noſtr. Vol. IV. p. 80.

VEREN *) eiusdemque discipulum Cl. VERSCHUUR **) defendit, ostenditque, Cl. viros fere eadem in suis experimentis vidisse, quae ipse vidit. Addit, in experimentis, circa arteriarum irritabilitatem factis atque ad physiologiam et pathologiam traducendis, probe perpendendum esse, effectus stimuli, a ferro lancinante orti, non cum stimulo sanguinis comparari posse, seque arteriis minimis vim insitam et nerueam non eripere, sed tantum adserere, in experimentis has partes, stimulo minus obedientes, quam musculos et intestina sibi apparuisse. Annexa sunt noua scriptorum variorum testimonia, quae insensibilitatem pleurae, durae matris, tendinum cet. confirmarunt.

Non solum vero obseruationes, in cadaueribus institutae, in hac noua editione sequentes accesserunt, sed et in fine additae sunt plures historiae curationum grauissimorum morborum, ab Ill. Auctore factarum.

Obs. 3. *Fusus plusculis mensibus in sinu frontali haerens* ***). Plurimi post CELSUM Auctores docuerunt, vulnera sinuum frontalium perpetuo aperta manere. Hoc tamen non semper accidere probatur obseruatione, in puella facta, quae fusum sibi in frontem impegit, cuius frustum post nouem tandem menses de sinu frontali exiit, vulnusque facile firma cicatrice clausum est. p. 283.

Obs. 4. In cerebro feminae sexagenariae, quae apoplexia sanguinea interiit, fere omnes partes in sinistro latere nigro coagulotoque sanguine obtectae, ventriculusque huius lateris eodem humore repletus p. 284.

*) Vid. EIUSD. Obseruat. academ. pag. 208. Comment. nostr. Vol. XIV. p. 163.

**) In diss. inaugur. de arteriarum et venarum vi irritabili. Groning. 1766. 4.

***) Est programma Gottingae 1738. editum.

tus erat. In dextro tamen ichor tantum cruentus aderat, quod ventriculos hos minime inter ſe communicare probat.

Obſ. 16. quae *peripneumoniae ex transſudatione ſanguinis* exempla adfert, noua aliqua hiſtoria aucta eſt viri, peripneumonia diu laborantis, in quo ſanguis, ab obſtructo pulmone excluſus, in ventriculum et inteſtina exſudauerat. In cadauere alius viri, ſubito exſtincti, vix vitium inuentum eſt, cui mors tribui potuiſſet. Ventriculus tamen ſubruber paullulumque inflammatus, cruentae lymphae aliquid continebat.

p. 298. *Obſ.* 18. In *ſtudioſo, ex morbo pectoris enecto*, pulmo ſiniſter ſuperius vlceratus erat, plenusque ſcirrhis. Haec pars pulmonis in aqua fundum vaſis petebat, reliquus vero natabat.

p. 299. *Obſ.* 21. Puer 17 annorum intra breue tempus magnum incrementum expertus erat, cum morbis variis, quorum ſedes in pectore erat, v. c. pleuritide, haemoptoë. In eo pulſus totum fere pectus occubabat, aegerque vrinae quoque ſuppreſſione laborabat. Tandem, accedente oedemate pedum ſanguineque per os reiecto, exſtinctus eſt. In eius ſectione Ill. Auctor vidit cor totum pectus ita occupare, vt pulmo ſiniſter, in minimum ſpatium compreſſus, lateret. Sinus cordis dexter etiam vehementer dilatatus, aortae vero magnitudo non aucta erat; caro cordis attenuata, pulmonesque nigri, compacti, eorumque cellulae ſanguine repletae deprehendebantur.

p. 305. *Obſ.* 25. In femina triginti circiter annorum, dyſenteria laborante, triduo ante mortem pulſus fere nullus ſimulque celerrimus percipiebatur. Vires tamen animi corporisque ſupererant, aegraque cibum etiam appetebat.

p. 310. *Obſ.* 33. In femina inteſtinum colon, cubiti longitudine ex ano elapſum, vidit Ill. Auctor, quod facile

cile quidem reponebatur, ſed mox iterum deſcendebat. Terminabatur illud oſtio eminente rugoſo, quod valuulam coli referebat. Tunica villoſa ruberrima holoſerico tonſo ſimilis erat, ex eaque nitro aliisque ſalibus conſperſa aquoſus ſudor prodibat, nulla tamen contractio obſeruabatur.

Obſ. 39. Obſeruationibus *de calculis biliariis* antea editis, adduntur aliae, in quibus etiam morborum hiſtoriae reperiuntur. Virgo quadragenaria periodicos vomitus doloresque hypochondrii experiebatur. Aluus conſtipata erat, atque in dextro hypochondrio tumor duriuſculus percipiebatur. Huic Ill. Auctor ſuccos plantarum antiſcorbuticarum, cum iuſculis ex cancris fluuiatilibus et carne vitulina dedit, acidularumque vſum ſubiunxit, atque feliciter eam reſtituit. Poſt plures annos eadem aegra ſimilem morbum experiebatur, qui ſimili fere methodo ſanabatur. Tandem aegram, annum ſeptuageſimum agentem, iterum morbus prior inuadebat, ex quo, accedente febre lenta, etiam obiit. In hac aliaque femina, in qua vehementiſſimi paroxyſmi ex calculis biliariis oriebantur, nulla icteri veſtigia apparuerunt. Hinc opinionem a Cl. COË in tractatu *de calculis biliariis* propoſitam*), Ill. Auctor refellit, atque etiam aliis iisque grauiſſimis argumentis, ex anatomia deductis, probat: calculos veſiculae felleae rariſſime icterum producere poſſe. p. 328.

Obſ. 41. In puella ruſtica ſine vrethrae ſectione, calculus, principio ſuo in vrethra haerens, ſatis grandis hic delineatus, eductus et vrethrae quoque atque ſphincteris robur perfecte iterum confirmatum eſt. p. 330.

Obſ. 42. Ex abſceſſu mammae calculus exſciſſus eſt, teres, in ſpiram contortus, figuram ductus lactiferi p. 333.

*) A treatiſe on biliary concretions Lond. 1757. vid. Comment. noſt. ſuppl. Dec. I. p. 429.

feri perfecte referens. Naturam praeterea calcaream habebat et ex flauo de lacte glutine, quod in mammae ductu lactifero resederat, sine dubio natus erat.

p. 348. *Obs.* 52. Ouarium scirrhosum maximum in femina 61 annorum, quae hydrope periit, describitur.

p. 356. *Obs.* 55. Exemplum inoculationis, frustra in filia Ill. Auctoris institutae, recensetur. Vesicatorii et incisionis ope materia variolosa applicata, nullam febrem excitauit, neque melius Ill. Auctor successit, cum altera et tertia vice noua materia vteretur. Haec tamen ipsa virgo postea nupta, pluribus, variolis laborantibus, adstitit, nec vnquam morbum experta est. Adduntur simile exemplum, aliaeque inoculationis, cum optimo successu institutae, historiae.

p. 358. *Obs.* 56. In iuuene, febre miliari putrida exstincto, in corde vigesima a morte hora multus aër in bullas cum sanguine intritus et fere efferuescens inveniebatur. Intestina non inflammata, hepar vero et ventriculi pars vicina rubra et inflammata erant.

p. 368. *Obs.* 67. Aues submersas ope scintillarum electricarum excitare frustra Ill. Auctor tentauit. Aliquos tamen in musculis motus produxit. Eiusdem quoque ignis electrici applicatio, per 21 dies continuata, in surdo successu caruit, aegerque licet leuari videretur, tamen cerebri commotione nimis valida territus, ab experimento destitit.

p. 368. *Obs.* 68. Vlcera pulmonum Cl. Auctor cortice Peruuiano, cum lacte decocto, diaeta vegetabili et corporis exercitio aliquoties sanauit. Feminarum vero, quibus cum sputo cruento menses emanserunt, nullam seruare potuit.

p. 372. *Obs.* 69. Vulnerum renis pulmonumque seuerissimae diaetae ope sanatorum, exempla enarrantur.

p. 372. *Obs.* 70. *Historia morbi epidemici, qui in pago Bernensi 1762 saeuiit*, ad Academiam Parisinam missus

ſus. Anni huius aeſtas ſicciſſima et calidiſſima fuit, atque vltimis eiusdem anni menſibus in nonnullis pagi Bernenſis locis, inprimis vero in ea praefectura, quam Ill. Auctor regebat, morbus hic ſatis magnam ſtragem edidit. Calor tamen non vnica cauſſa illius eſſe poterat, cum in Alpinis vallibus etiam graſſatus ſit; probantque obſeruationes hic adductae, morbi miaſma, licet contagioſus fuerit, minime tamen ventorum ope translatum eſſe. In initio pleuritidem mentiebatur, ſed altero vt plurimum die pulſus ſubito debilitabatur, viresque proſternebantur et accedebant vomitus, diarrhoea ſpumoſa, cephalaea et ſopor. Nonnulli iam intra 24 horam perierunt, alii ad ſexageſimam vixerunt. In aliis autem, qui diutius morbo reſiſtebant, die quarto inflammationis viſcerum abdominis gangraenaeque ſigna apparebant, dieque quinto vel ſeptimo demum mors accedebat. Aderant in initio morbi ſudores copioſi, deinde vero cutis et oris ſiccitas ſuccedebat, et in nonnullis miliares puſtulae erumpebant. In hoc morbo Ill. Auctor, emeticum raro niſi primis morbi horis dedit, cum in morbis, vires vehementer frangentibus, iis non faveat; ſed cremore tartari, cui catharcticum medicamentum in robuſtioribus addebat, vel tamarindis, ſero lactis iunctis, aluum ſubducebat, diarrhoeamque ſuſtinebat. Propinabat quoque mel cum aqua ſubactum, cui ſpiritum ſulphuris ad octoginta nonnunquam in vna doſi guttas inſtillabat. Naturam enim magnas doſes acidorum mineralium ferre poſſe, in morbo proprio obſeruauit, in quo vltra duas libras olei vitrioli ſenſim ſumſit. Si cardiaco opus erat, ſulphure antimonii aurato vtebatur, non tamen in ea doſi, vt vomitum moueret; in leuiori morbo mixtura ſimplici vires ſuſtinebat. Diaeta aegrorum erat vegetabilis ex decocto auenaceo ſine carne vel ouis. Si tuſſis vrgebat, pectorale infuſum dedit et fomenta

emollientia adhibuit. Vſus quoque eſt cataplaſmatibus ex ſemine lini in aqua et lacte decocti. Venaeſectio funeſtiſſima fuit. Hac methodo adhibita, ex 77 aegris decem tantum obierunt, inter quos varii vino abuſi erant, vel male ab aliis tractati, aut aliis jam morbis laborantes; cum antea ex 95 aegris 85 periiſſent. Frigus inſolitum menſis martii an. 1763 morbum plane exſtinxit. Cauſſam morbi ponit Ill. Auctor praecipue in conclauia anguſta, immunda, fornace calefacta; quapropter aëris renouationem et regimen frigidiuſculum ſuaſit.

p. 376. *Obſ.* 71. Feminam triginta annorum, quae poſt abortum in febrem putridam incidit, conuulſionibus et delirio ſtipatam, lochiis nigris et foetidis effluentibus, ſulphuris primum ſpiritu, deinde cortice Peruuiano et tandem cremore tartari exhibitis, et veſicatoriis applicatis, ſeruauit. Eodem quoque remedio aliam puerperam, febre acuta cum deliriis et vrina pallida laborantem, reſtituit.

p. 377. *Obſ.* 72. In grauida, variolis laborante, variolarum copia, qua oris cauum repletum erat, ſuffocationem minabatur. Vapores aquae tepidae attrahere Ill. Auctor iuſſit ex roſtro vaſculi, in quo thea infunditur. Hinc aegra leuata, curationi reliquae tempus datum eſt, aegrotaque ſaniſſimam puellam partu edidit.

p. 377. *Obſ.* 73. Febrem neruoſam, ad 40 diem durantem, in Heluetia alias infrequentem, in iuuene Anglo curauit Noſter vino, camphora, ſerpentaria et veſicatoriis.

p. 378. *Obſ.* 84. Poſt febrem ſtuporiferam, quam virgo poſt inſultum epilepticum paſſa eſt, corticis Peruuiani ope potiſſimum ſuperatam, illa in verum paroxyſmum epilepticum incidit. Adhibito tamen extracto valerianae cum limatura martis et cortice, paulatim ea conualuit, neque recidiuam paſſa eſt. Laudatur

tur ab Ill. Auctore hoc extractum ob egregiam suam virtutem antiepilepticam. Spicam tamen Celticam, quae in Alpibus occidentalibus non adeo rara est, adhuc praefert.

Obs. 75. 76. Eiusdem corticis ope debilitatem neruosam insignem in viro, qui veros spasmos hystericos experiebatur, atque amaurosin imperfectam et debilitatem totius corporis in alio sanauit. p. 378. 379.

Obs. 77. In femina 60 fere annorum, quae ex omnibus signis scirrho hepatis cum febre et abdominis tumore laborabat, citri succum et acidum sulphuris magna in dosi optimo cum effectu Ill. Auctor dedit. p. 380.

Obs. 78. Deglutitionem impeditam, ex glandulis, oesophago impositis, obstructis, restituit idem ope mercurii dulcis cum aloë et camphora, ex cuius remedii vsu per aluum magnae gelatinae massae secesserunt. In simili malo alius aegri oleum tartari per deliquium in iure pulli exhibuit. p. 380.

Obs. 79. Caussam debilitatis neruosae malorumque hystericorum nostra aetate adeo frequentium Ill. Auctor ponit, in majoribus impressionibus, a quacunque caussa in neruis debilitatis excitatis. Hinc callum aliquem neruis inducere studuit ope acidorum mineralium, propinatis bis de die in aqua duodecim aut pluribus guttis olei vitrioli cum aequis partibus alcohol vini digesti, atque egregios, inde effectus obseruauit. Minime tamen exercitationem corporis neglexit. Vltima obseruatione corticis Peruuiani vires contra gangraenam, a caussa interna natam, confirmantur. In figuris nouis additis calculus vesicae e puella extractus, calculus ductus galactophori, variique embryones cuniculorum delineantur. p. 381. p. 382.

V.

V.

DOMINICI VANDELLI, Philoſ. ac Medici reg. Botan. Prof. reg. ſcient. Acad. Vpſal. Florentin. Phyſicocriticor. Senenſ. literar. Ravennatis. Patauin. Luſatienſ. ſocii, diſſertatio de arbore draconis ſeu Dracaena. Acc. diſſ. de ſtudio hiſtoriae naturalis neceſſario in medicina, oeconomia, agricultura, artibus et commercio. Oliſipone. apud Anton. Roderic. Galliardum. 1768. 8. pagg. 39. tab. aen. 1.

Quae per varia ſecula torſit botanicorum operam et concitauit attentionem arbor draconis, a CLUSIO olim deſcripta, nunc ſolertiori peritorum botanicorum induſtria ita dilucidata eſt, vt de vera eius natura et notis fructificationis vix quidquam deſit, quod addi debeat. Coniunximus eam ob rationem varia huc pertinentia ſcripta, quo pateat, quantum aſſiduitatis adhiberi debeat in corporis naturalis diſquiſitione, et quomodo repetitae perueſtigationes veritatem confirment.

Quam nunc perluſtramus Cl. VANDELLI diſſertationem, perbreuem inuenimus. Poſtquam enim pauca de ſanguine draconis, auctoribus, arborem hanc deſcribentibus, ſynonymisque diſſeruit, ſequentem floris, icone ſatis nitida delineatam, exhibet deſcriptionem:

p. 5. *Calyx* nullus. *Corolla* ſexpartita, vnguibus cohaerens. Laciniae ouatae, apice acuto incuruato, pubeſcente: dorſo carinatae, reuolutae. *Stamina.* Filamenta ſex, erecta, corollam aequantia, vnguibus inſerta: inferne membranacea, medio ouato compreſſa, incraſſata, ſuperius ſubulata. Antherae oblongae incumbentes. *Piſtillum.* Germen ouatum, ſex ſulcis ſtriatum. Stylus longitudine ſtaminum, ſubangulatus.

tus. Stigma trifidum, obtuſum. *Pericarpium.* Bacca ouata ſexſulca, trilocularis. *Semina* tria ouato-oblonga, apice incuruato.

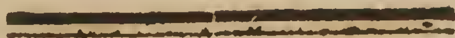
Sequitur dein ſpecialior trunci, foliorum, florum, fructuumque expoſitio, ex qua notamus, arborem deſcriptam a Cl. Auctore, in ſummitate ramoſam fuiſſe, ſex nimirum ramis conſtantem, ex quibus etiam rubrae prouenerint, ſanguineae lacrymae, ſimiles ſub globulorum ſubrotundorum complanatorum ſpecie in baſi foliorum prodiiſſe, flores, pedunculo articulato inhaerentes, ſtipulis quatuor lanceolatis circumdari, mane claudi, veſperi aperiri. Quae de ſanguine draconis in officinis pharmaceuticis parantur, nec non de vſu medico atque mechanico conſtant, breviter ad finem adduntur.

Addita his diſſertatio de ſtudii hiſtoriae naturalis neceſſitate, mineralogiam, hydrologiam, botanicen et zoologiam multiplicem in dictis doctrinis vſum habere exemplis docet, ex variis itineribus, a Cl. VANDELLI inſtitutis, collectis, quibus etiam factum eſt, vt libros conſcripſerit de aquis medicatis Mutinenſibus de aqua Brandelenſi (dell' acqua di Brandola,) hiſtoriam Mediolanenſem, de thermis Patauinis. Quoniam in itineribus his, hiſtoriae naturalis inueſtigandae cauſſa ſuſceptis, magnam corporum naturalium copiam collegerit Cl. Auctor, muſei eius, in viginti octo armariis diſpoſiti, conſpectus ad finem adiicitur, ſimul cum indice ſcriptorum eiusdem.

p. 11.

p. 31.

Peruenerat autem quum haec ſcriberet, ad Cl. VANDELLI notitiam Cl. CRANTZII de eadem arbore editus libellus, ipſi tamen tunc nondum viſus, hinc ſubiicimus eum:

VI.

VI.

HENR. IOANN. NEPOM. CRANTZ. S. C. A. Maiestatis Consil. Institt. med. et mater. med. Vindobon. Prof. Publ. Ord. Acad. Imp. nat. curios. et Soc. Botan. Florent. litt. Roboret. sodalis, de duabus draconis arboribus botanicorum. Cum figuris aeneis partium fructificationis, duorumque nouorum generum constitutione. Viennae. impensis I. P. Kraus. 1768. 4 mai. pl. 4. tab. aen. 1.

Epistola haec, ad Ill. VAN SWIETEN data, primo etiam loco in sanguinis draconis fontes inquirit, collectis auctorum, de hoc relationibus tum antiquis, tum recentioribus, ex quibus docetur, multiplicem esse originem eius, nec plantas omnes sufficienter cognosci, qui similem succum suppedi-
p. 8. tant. Sed nec de ipsa arbore draconis CLUSII certitudinem inter botanicos esse, Cl. LOEFLINGIUM ad Asparagos referre, vel Pterocarpum LINN. esse, cuius duas species adducit, quae florem papilionaceum, fructumque leguminosum ostendunt. Hinc Ill. LINNAEUM vtrumque genus pro draconis arbore adsumere. Quae, quum ita sint, sex diuersas recenset plantas Cl. Auctor, quae sanguinem fundere perhibentur, aliis etiam inexplicatis relictis. Impugnat simul Ill. LINNAEUM aliosque et nouum genus adsignandum esse arbori, a CLUSIO descriptae, coniicit. Duas enim egre-
p. 19. gias stirpes Principi EUGENIO Sabaudo in viridario Vindobonensi esse, easque adhuc viuere, ex quibus suam, Ill. SWIETEN iubente, descriptionem desumserit. Prima, sexto aetatis anno 1748. in Hollandiam deducta, anno 1768. mense maio spadicem protrudere coepit, iulio florere, augusto fru-

ctus

ctus oſtendere. Radices illa ramoſas habet, ſtolones reptantes, caudicem nudum, decem pedes longum, nodoſum ex foliorum cicatricibus, glabrum, non ramoſum. Corona foliorum in ſummo loco haerens, folia oſtendit imbricata, ſeſſilia, tres pedes longa, inferioribus declinatis, ſuperioribus erectis. Quod ad exortum folia latiora ſunt, latifoliam eam vocant hortulani. Spadix terminalis, ex centro foliorum, lignoſus, quatuor pedes longus exibat racemoſus, ramis denuo ramoſis, ſubglaucus, bracteis ad ramos alternis ornatus, ſtriatus, glaber, ramis irregularibus, alternis et oppoſitis. Florum numeroſa grex, ex quibus multi decidunt, pedunculis biarticulatis, quorum in ramis plerumque quinque ſunt. Corolla albida monopetala, ſexfida, laciniis alternis ouato-acutis, quae in limbis antheras recondunt, ſtamina namque membranacea, triangularia, antheras ſex erectas, corolla minores ſuſtinent. Germen ouatum in tubam deſinit conoideam, vaginam efficientem, ſtigma triſulcum trigonum. Fructus pro aetate ſua et magnitudine differt, minor tribus ſulcis inſtructus, trilocularis triſpermos, maior, ſeminibus abortientibus, vnilocularis, *an perpetuo?* ſemen albiſſimum ſubſtantiae eſt elaſticae, deguſtatum dulce. Elaſtica haec ſeminis materies, etiam ſeptimo menſe poſt, talis obſeruata eſt a Cl. Auctore, ex- p. 23. ſiccata, cornu ad inſtar indurata. Ex his notis, quod Aſparagi characteres non habet, nouum plantae nomen *Stoerckiae* imponit; eſt ſcilicet *Stoerckia arboreſcens, foliis enſiformibus ſubcarnoſis, imbricatis, patenti-pendulis.* Cunctae hic deſcriptae partes accurata icone illuſtrantur.

Secunda vero ſtirps, Viennae in Haruckeriano p. 26. horto culta, floruit anno 1756, cuius floris effigies pictas tantum vidit Noſter. Radices vt prioris ſunt, caudex decem pedes longus, ſimplex, vbi florebat,

poſt

poſt ramoſus factus, magis glaber foliorum exortus, anguſtior, quare hortulani eam arborem draconis anguſtifoliam nominant. Spadix itidem cum priori conuenit, bracteae in pictura deſunt. Calyx nullus, corolla campanulata profunde ſexfida, maior ac in praecedente, ſtaminibus longe exſertis, ſex, piſtillum ſimilis longitudinis. Fructus drupa rotunda, oſſiculo, vnico, albido, polito, duriſſimoque foeta.
p. 29. Ad Yuccam referendam eſſe hanc plantam Cl. LAUGIER arbitratur, a qua tamen, quod recedit, nunc in Cl. OEDERI memoriam appellat Cl. CRANTZ eam *Oederam*, nempe *Oedera arboreſcens foliis enſiformibus*, *carnoſis*, *imbricatis*, *pendulis* dicitur, et floris delineatio ex effigie, hic aeri inciſa, repetitur.

Etſi vero duplicem hic plantam deſcripſiſſe videatur Cl. CRANTZ, quarum altera cum Vandelliana conueniat, noua tamen inquiſitione confirmare perueſtigationem, operam adhibuit Cl. BERENS, cuius itaque diſſertationem his ſubiungere liceat:

VII.

Diſſertatio inauguralis botanica de dracone arbore Cluſii, publice defendenda a REINHOLDO BERENS. Riga Liuono. Gottingae 1770. 4. plagg. 8. tab. aen. I.

Magna vtique cum aſſiduitate haec conſcripta, maximam partem contra Cl. CRANTZIUM directa eſt. Noſtri autem eſt, obſeruata candide recenſere momenta, quo, opportunitate fauente, veritas conſtet. Cl. Auctor vero ſub auſpiciis eximii GLEDITSCHII, qui propediem in actis Berolinenſibus vberiorem arboris draconis deſcriptionem eſt daturus, auide expectandam, eam florentem anno proxime elapſo, vidit, examinauit et hic expoſuit. Dedit primo arboris hiſtoriam, incipiens ab

Vlyſſi-

Vlyſſiponenſi Cluſiana, atque aetatem prouectiorem p. 18.
truncos ramoſos efficere contendit, adoleſcentem vero plantam caulem ſimplicem tantum habere probat, nec non duplicem draconis arborem Cl. CRANZII, exinde diiudicatam, ad Cluſianam eſſe referendam. Deinde ſingulas partes arboris ſigillatim perpendit Noſter, a radice ad fructum vſque, de quibus, quum multa iam ſuperius dicta ſunt, ea tantum, quae differunt, nunc adducemus. Spadix ar p. 22.
boris non eſt *ſtolonifera*, folia *inferiora* pendula, *media* patentia, *ſuperiora* erecta ſunt. Spadix terminator calycem communem ſeu ſpatham vniuerſalem non habet, florum faſciculi verticillos imperfectos p. 29.
ſiſtunt, ſinguli incompletos floſculos ſimul continent, pedunculi articulati ſunt. Corollae praecoces maiores cum abortiuis minoribus miſcentur, ſenſim et ſucceſſiue aperiuntur, mane clauſi veſperi penitus patentes. Spathulae ad ramorum exortum adhaerent, ſtipulae plures ſetaceae baſin faſciculorum floralium cingunt. Corollae fundus mellifer p. 32.
eſt, piſtillum, triſulcatum tantum ſtyloideo receptaculo inhaeret. Pericarpium drupam ſubgloboſam ſiſtit, trilocularem, tribus vel ſex ſuturis longitudinalibus notatam.

Quare, quod vtique hae notae cum aliis generibus non conſpirant, nouum conſtituit, *dracaenae*, quod ab Ill. LINNAEO propoſitum iam eſt, eiusque characterem naturalem exhibet, ſynonyma addit, icones datas huius arboris diiudicat, nec non a ſe additas explicat, Crantzianas *Stoerckiae et Oederae* fructificationes repetit, et epicriſi addita denuo vtramque plantam, a Cl. CRANTZIO deſcriptam, a ſua non differre, *Stoerckiae* characterem ex floribus defloratis deſumtum, *Oederae*, oſcitanter ab hortulano depictae, in vigore floreſcentiae delineatum eſſe ſatagit.

VIII.

Kort Begrep af Grunderne til Pharmacien, at nyttja vid enskylta Föreläsningar. Utgifvit af ANDERS IOHAN RETZIUS, Ph. Mag. Chemiae ooh Hist. nat. Doc. vid Lunds Academie. Stockholm, tryckt hos Direct. Lars Salvius 1769 48 pgg. 8. mai.

h. e.

Epitome elementorum pharmaçiae in vsum praelectionum academicarum edita ab ANDREA IOANNE RETZIO.

Sub copia ista librorum, qui praelectionum medicarum normae inseruiunt, dolendum merito, quod vix vllus hucusque suppetat, pharmaciae in academia tradendae accommodatus. Vnde difficilior doctrina haec redditur vel necessitas nascitur; oscitantius eam docendi et transeundo quasi, dum dispensatoria pharmaceutica enucleantur, summa tantum eius capita, sub initium cuiuslibet praeparatorum classis attingendi. Vtilitatem tamen exinde, non solum in pharmacopolam, sed in medicum, summam redundare in confesso est,, adeo vt hic nec apte formulas praescribere, nec praeparationem medicamentorum praescriptorum diiudicare possit, nec in pharmacopoliis perquirendis aptus iudex sit; vt taceamus saepe in vrbibus minoribus vel pagis illi ipsi praeparationem remediorum incumbere, nec, si in collegium quoddam medicorum receptus, de re pharmaceutica quaestione orta, officio satisfacere eum posse. Damnandus igitur quorundam, dum literis in academiis operam dant, in pharmacia addiscenda torpor. Contra ea in academiis Suecicis haec ars eadem, qua reliqua medicina, cura fouetur,

tur, profeſſoresque peculiares ad eam docendam conſtituti; et ſuaſu collegii medici, antequam de Doctoris titulo diſpiciatur, annus, vt ſcimus, in pharmacopolae cuiusdam doctioris domo conſumitur, quod ipſum collegium quoque Stockholmiae in examinibus pharmacopoliorum annuis iuniores medicos lubenter admittit.

Rem ideo gratam vtilemque medicinae ſtudioſis Cl. Auctor fecit, quod ſchediaſmate hoc iſtorum induſtriam ſubleuauerit. Noua quidem et exſpectata nemo ab eiusmodi epitome poſcit, ſed haec ipſa concinno ordine et argumentorum (quantum ſcilicet pro breuitate iſta fieri poteſt) pertractatorum extenſione nobis placet, et vota excitat, vt ampliori dictione vel Auctor ipſe vel alius, filo harum linearum inſiſtens, artem perſequatur.

In tria ſumma capita hic libellus diſpeſcitur; quarum primum agit de pharmacia generatim, de inſtrumentis, de characteribus, de ponderibus et menſuris; alterum de encheireſibus pharmaceuticis in vniuerſum; tertium de praeparatis, vbi praemiſſis iis, quae ad ſimplicium collectionem, exſiccationem, conſeruationem cet. pertinent, ſingula praeparatorum, tam interno, quam externo vſui deſtinatorum, genera, pulueres ſcilicet, conſeruas, ſuccos expreſſos, pilulas, eſſentias, olea, ſpiritus cet. additis exemplis, perſequitur.

Non ſuperfluum habemus in perſiſtente adhuc p. 8.
abuſu monitum Cl. Auctoris, ne pro ſiccis, quibusdam remediis et liquidis aqua grauioribus, loco ponderis, menſurae adhibeantur. In radicibus colligen- p. 16.
dis merito inter ſtirpes annuas et biennes perennesque diſtinguitur, quarum priores autumno poſt maturationem colligantur, poſteriores autem vere, antequam folia emerſerint. Succi expreſſi ſeruantur p. 17.
in ampullis, quibus oleum recens ſuperfuſum. Sci-

te ſuadet Noſter, vt ea, quae, pulueris inde conficiendi cauſſa, ſiccari debent, lentiſſimo caloris gra-
p. 20. du ſiccentur. Vt ſucci expreſſi clari euadant, Noſtro in vſu eſt, phialam iſtis repletam, poſtquam aliquoties aquae calidae immiſſa fuerit, in aquam frigidam immergere.

IX.

Eſſai ſur les maladies, qui attaquent le plus communement les gens de mer, contenant une méthode courte et facile pour les connoître, les guérir, et même en préſerver. Ouvrage utile aux chirurgiens naviguans, et même à tous les marins, qui ſe trouvent dans des bâtimens, oú il n'y a point de chirurgien. On a joint quelques obſervations ſur la méthode la plus ſûre de ſecourir les noyés, et de traiter les fiévres de l'Isle Saint-Domingue et des autres Colonies Françoiſes aux Antilles. Par G. M**. Maître ès arts et en chirurgie. A Marſeille, chez I. Moſſy, Libraire, 1766. 12. pll. 15.

i. e.

Tentamen ſuper morbis, homines, mari viuentes, praecipue infeſtantibus, continens methodum breuem et facilem illos cognoſcendi, curandi, imo praecauendi. Opus chirurgis naualibus atque omnibus adeo nautis vtile, qui ſunt in nauibus, chirurgo deſtitutis. Accedunt obſeruationes quaedam de methodo tutiſſima iuuandi ſubmerſos, et tractandi febres in inſula S. Dominici ceterisque coloniis Gallorum in inſulis Antillis. Auctore G. M**.

Com-

Compulſus eſt ad ſcribendum hunc librum Noſter defectu eorum librorum, qui de morbis navigantium agunt, non eo quidem vniuerſali, ſed in lingua tantum ſibi vernacula. Cognoſcimus ideo et laudare debemus ardorem Noſtri, ciuibus ſuis commoda atque vſum praeſtandi: in toto quippe opere ingenuitas et ſtudium ſalutis publicae egregie eluceſcunt. Coniuncta ſunt, quae ab aliis de hac re dicta fuerunt, atque eo quidem modo expoſita, vt deſcenderetur ad captum hominum, nulla rerum medicarum cognitione imbutorum: quare theoria morborum pertractatorum ſolis phaenomenis in ſenſus incurrentibus ſuperſtruitur, ſubtilioribus hypotheſibus quibuscumque neglectis. Id etiam ſedulo quaeſiuit Noſter, vt medicamenta propoſita eiusmodi eſſent, quae facile comparari poſſint aut ſeruari in nauigiis. Diſpeſcitur autem totus liber in duas partes, quarum prior morbos internos, altera externos exponit; quam ſequitur index formularum medicamentorum, quarum in tractatione morborum ipſorum mentio ſit, ac tandem alphabeticus ordo medicamentorum, quae dictas modo formulas ingrediuntur, additis, vbi opus videbatur, quibusdam ex hiſtoria naturali, atque indicatis in praecipuis bonitatis ſignis.

In parte prima exponuntur vomitus nauigantium, ſcorbutus, rheumatiſmus, ictus ſolis ſeu phrenitis, febres putridae, febres malignae, febres intermittentes, colicae, cholera, morbi venerei, peſtis, febres, in coloniis gallicis graſſantes, et tandem remedia ſubmerſos in vitam reuocandi: in altera autem vulnera et vlcera, contuſiones et fracturae, claui, furunculi et abſceſſus, ambuſtiones, herniae, morſus animalium venenatorum, ſcabies, et dracunculus ſiue vena Medinenſis, huicque ſubiunctum eſt

 caput

caput ſingulare de auxiliis chirurgicis, cucurbitulis nimirum ſiccis et cruentis, veſicatoriis, hirudinibus et cauterio actuali aeque ac potentiali.

p. 5. Vomitus nauigantium adeo negligendus non eſt, vt plerumque fit: quare ad eumdem tum praecauendum, tum curandum auxilia conuenientia praeſcribuntur. In genere autem ea non niſi illis conueniunt, qui itineris tantum cauſſa nauem conſcendunt: qui enim hanc ipſam vitae rationem ſibi delegerunt, illi quouis modo aſſuefaciendi ſunt, ſi boni nautae fieri velint. In tractatu de ſcorbuto methodum Cl. MORETI prae reliquis commendat Noſter: reprobat autem purgantia draſtica, ab eodem in vſum vocata, quod ſaepe in ſcorbuticis tunica inteſtinorum interior varicoſa eſt et exulcerata, ideo-
p. 105. que iure ſuo leniora ſuadet. Ad morbos venereos quoscumque remedium Swietenianum commendat, cum ob ſummam eius vtilitatem, qua omnes alias mercurio vtendi methodos maxime antecellat, tum quod nulla alia medendi methodus aeque commode ac facile in nauibus adhiberi poteſt. In peſte magnam partem timoris ſuperfluam eſſe atque ideo noxiam monet, et eam pari, ac febres malignas, ratione tractat. Tractatus de febribus coloniarum non niſi extractum ex opere Cl. DESPERRIERES ſiſtit, quod Pariſiis 1763 ſub titulo: *traitè des fievres de l'Isle Saint-Domingue* prodiit, et extractum hoc ipſum ex menſe octobri eiusdem anni diarii medici depromtum et hic inſertum eſt. Cum adeo frequens ſit in nautis herniarum generandarum occaſio, ſuadet Auctor, vt praefecti nauium ſemper ſufficiente quantitate bracheriorum, rite paratorum, inſtructi ſint, quo, vrgente neceſſitate, ſelectus eorum
p. 213. inſtitui et hernioſis ſuccurri queat. Ad morſum animalium venenatorum ex KAEMPFERO ligaturam, ſcarificationem et externum aeque, ac internum

num theriacae vſum commendat. In ſcabie, per contagium communicata, internis medicamentis opus non habet, ſed ſtatim vnguentis, ex ſulphure aut mercurio paratis, morbum aggreditur. De dracunculo ſeu vena Medinenſi opinioni Cel. ASTRUC adſtipulatur, qui illam vermem putat. Iis praefectis nauium, qui chirurgo carent, incumbit, vt aliquam hirudinum copiam ſibi procurent, quo earum vſu venae ſectio ſuppleri poſſit. p. 218.

X.

Hiſtoire de l'Eléphantiaſis, contenant auſſi l'origine du ſcorbut, du feu ST. ANTOINE, de la verole, etc. avec un précis de l'hiſtoire phyſique des tems. Par Mr. RAYMOND, Docteur en Médecine de la faculté de Montpellier, aggrégé au collège des Médecins de Marſeille et membre de l'Academie des belles lettres de cette même ville, etc. etc. A Lauſanne, chez François Graſſet, et Comp. 1767. 8. pagg. 132.

i. e.

Elephantiaſis hiſtoria, continens ſimul originem ſcorbuti, ST. ANTONII, luis venereae cet. cum epitome hiſtoriae phyſicae temporum. Auctore Cl. RAYMOND.

Praemiſſa etymologia et ſynonymia morbi, deſcriptio eiusdem ex ARETAEO additur, et pauciſſima hinc inde eidem additamenta interſperguntur, ſiquidem ARETAEUS ipſe eumdem vberrime depinxit. Poſtmodum tria referuntur huius morbi exempla, quae Cl. Auctori obuenerunt, qui vel prorſus nullam admiſit medelam, vel efficaciſſimis p. 6.

 reme-

remediis parum tantum leuatus fuit. Excurrit tunc Cl. Auctor per omnem terrae ambitum, et in omnibus eius partibus obseruatas elephantiasis historias colligit, ex quibus patet, eam quamquam non prorsus exstinctam, tamen nostro aeuo rariorem esse in Europa, quam in reliquis partibus orbis, ex quibus
p. 46. omnibus denique sequentia consectaria elicit: morbo generando fauent duae potissimum caussae physicae, atmosphaera impurior et errores insigniores in cibi potusque peruersis generibus commissi. Gravior ille est et frequentior in regionibus australibus, quam borealibus, potissimum, in insulis, intra tropicos sitis. Differt etiam in variis regionibus ratione partium corporis, quas potissimum tangit, vt in regionibus calidis extremitates, in Americanis speciatim crura, in borealibus autem tota superficies corporis eo afficiantur. Contagiosus proprie dicendus non est: haereditate tamen et forte lactatione propagatur. Curari nequit, sed tantum leniri se patitur ope demulcentium et balneorum; sulphuris, antimonialium et cinnabaris vsum fert, mercurialium autem et omnium calefacientium vsum respuit. Putridae indolis est, seu talis, quae successiue partes in toto corpore corrodit, vti est in pluribus morbis chronicis; ad quam indolem acquirendam plurimum conferre alimentorum varia genera, inprimis ex piscibus, Cl. Auctor, variis institutis experimentis, didicit. Hoc enim alimentum plurimum facere ipsi videtur vt ad alios, sic et ad hunc morbum generandum et fouendum; sique minus frequens inde sanitati dispendium oriatur, hoc inprimis vel aëri salubriori et perspirationi magis proficuo, vel additis correctionibus et potissimum liberaliori vini vsui tri-
p. 55. buendum putat. Multum etiam confert deiectus animus ac tristis, qui ideo in dominiis ac regnis despoticis, qualia orientalium e. s. p. plura sunt, caus-

sas

ſas morbi phyſicas vehementer intendit. Quod ad mutationes interiorum corporis partium ſpectat, veteres easdem pari, vt exteriores, modo tuberculis obſeſſas ſuſpicabantur; id quod ſecta recentioribus temporibus cadauera hoc morbo demortuorum clare confirmarunt, quibus corruptio plurium viſcerum aut ipſorum exſiccatio patuit, ſanguine in gelatinam mollem et liuidam conuerſo. Concluditur inde ex omnibus his collectis, hunc morbum praecipue humoribus ſebaceis et mucilaginoſis nerueoque liquido infenſum eſſe; quare intellectu facile eſt, cur idem plerumque in febrem lentam tranſeat.

Progreditur nunc Cl. Auctor ad hiſtoriam mor- P. 57.
bi noſtri, ex antiquiſſimorum temporum monumentis eruendam. Prima telluris conditio, neglectus agriculturae et piſcium abuſus non potuerunt non, vt aliis putridis morbis, ita et noſtro, fauere: inprimis autem ora maritima Aſiae minoris et inferior Aegypti pars ſemper pro ſolo natali eiusdem habitae ſunt. Inde commorati in Aegypto Iudaei eum- P. 61.
dem contraxerunt, adeo, vt hiſtorici profani eosdem hanc ob cauſſam expulſos fuiſſe contendant. Neque is ſolus morbus Aegyptios infeſtabat, ſed P. 65.
plures alii congeneres, atque praeſertim quidam venereo ſimilis, cuius et in litteris ſacris mentio fit. Iudaeis itidem varia morborum cutaneorum genera familiaria fuerunt, ſpeciatim vitiligo alba, quam lepram dicit ſacer codex. Elephantiaſis exemplis etiam Cl. Auctor Iobum et Lazarum annumerat. Ex omnibus iis ratio peti poteſt vetitarum a lege Moſaica carnium deterioris indolis ac nutrimenti. Pro- P. 75.
cedit Cl. Auctor in Syriam, in qua, praecipue tempore Romanorum, morbus noſter obſeruatus eſt, quod ARCHIGENIS et AETII teſtimoniis euincitur. Neque reliquae Aſiae prouinciae inſulaeque P. 79.
adiacentes ab hoc et congeneribus morbis immunes

fuerunt. In Africa eumdem graſſatum eſſe ex CAE-
LIO AURELIANO patet, et ex eo quoque colligi
poteſt, quod morbi cutanei verminoſi ibidem fre-
quentioris, quem phthiriaſin dicebant, ſaepius apud
Auctores mentio fit, qui ipſe etiam in imperio Ro-
mano crebrius occurrebat. Situs Graeciae et natu-
ralis huius regionis indoles morbo noſtro multum
omnino fauent, et ipſum vere ibi olim graſſatum
eſſe, litterarum documenta teſtantur: cum autem
haec terra culta eſſet et ſub imperio placido floreret,
elephantiaſis quidem et lepra ſenſim diſparuere, re-
liquis tamen morbis cutaneis ſuperſtitibus relictis.
p. 86. In Italia morbus noſter, durante republica, non vi-
detur adfuiſſe, licet cauſſis phyſicis ipſius praeſenti-
bus: ſub imperatoribus autem frequens fuit, teſtan-
tibus vno ore ſcriptoribus huius aetatis. Neque
defuerunt alii huius generis morbi, imo fuerunt ex
eorum numero, qui ſpeciem venerei miaſmatis prae
ſe ferrent, qualis erat campanus ille, cuius HORA-
TIUS meminit. Eamdem elephantiaſin Galliae
meridionali familiarem fuiſſe, teſtimonium ARE-
TAEI comprobat, quem paullo poſt GALENI
tempora vixiſſe, Cl. Auctor in critica excurſione de-
monſtrat, et poſtmodum originem eius mali perpe-
ram tribui contagio, quod cum exercitu POMPEII
ex oriente in occidentem traductum ſit, oſtendit.
p. 98. Progreditur poſtmodum ad aeuum medium, ibi ſub-
iugatis ab Arabibus ſeculis ſeptimo et octauo Syria
et Aegypto elephantiaſis nomen leprae Arabum na-
cta eſt. AVICENNA eamdem deſcribit, ſed ipſe
p. 100. eam obſeruaſſe non videtur. Sub eo ipſo tempore,
latente iam inde a ſeculo ſecundo imperio Romano,
eoque demum ſeculo quinto funditus euerſo et
horrenda barbarie omnia inundante, morbus noſter
in Gallia praeſertim mire auctus eſt, quod prolixe
enarratur et ex deplorando ſtatu ciuili prouincia-
rum,

rum, quem neceſſario neglectus oeconomiae ſequebatur, colligitur. Morbos etiam alios, peſtemque inprimis, multo frequentiorem tunc fuiſſe, ſupputata demonſtrant. In mediis his turbulentis tem- p. 106.
poribus ceſſant litterarum monumenta, quare quae ſingulis ſeculis morbi noſtri facies et conditio fuerit, ex paucis tantum, quae hinc inde exſtant, documentis elici poteſt, inter quae leges quaedam, a ſummis imperantibus promulgatae, et noſodochia, in commodum eiusmodi aegrorum exſtructa, referri debent. Videtur autem ipſis temporibus bellorum p. 111.
ſanctorum, in Palaeſtina geſtorum, vbi ingentem copiam eiusmodi aegrorum exſtitiſſe patet, minor metus contagii fuiſſe, quam credi poſſet. Neque ille ſolus morbus tum adeo communis erat in Gallia, ſed et vitiligo et ignis S. ANTONII ſeu infernalis, ſeu malum ardentium, quod anno aerae chriſtianae 993. primum ſaeuitiem ſuam exſeruit, et deſcriptio cuius conuenire videtur cum necroſi ſeu gangraena ex vſu ſecalis cornuti; tandemque ignis ſacer ſeu Perſicus, aut eryſipelatis gangraenoſi ſpecies, in eadem graſſabantur. Iisdem porro temporibus, anno nempe p. 118.
1241 plica Polonica primum innotuit. Scorbutus ſeculo decimo ſexto longe lateque vagabatur, et ra- p. 119.
tione ſymptomatum proxime accedebat ad elephantiaſin, ſimili modo, vt noſtris etiam temporibus NITSCHIUS in exercitu Ruſſorum eum obſeruauit, ſcorbutum elephantiacum dicendum, cuius vberiorem deſcriptionem Cl. LIND exhibuit. Scorbuto omnino plura communia ſunt cum elephantiaſi, adeo, vt a nonnullis Auctoribus ſeptentrionalium regionum confundantur inter ſe, tam ratione effectuum eorum in ſanguine, quam ortus et cauſſarum, imo et remediorum eorum. Scorbutus antiquiſſimus morbus eſt: in Germania teſtibus TACITO et PLINIO, in THRACIA teſte HIPPOCRATE ſub vna

eadem-

eademque forma saeuiit. Cultioribus autem regionibus redditis, itidem disparuit, vel certe mitior factus est. Seculo decimo sexto rhachitis increbuit, quam pro nouo morbo habuerunt, licet vero simillimum sit, HIPPOCRATEM iam ipsum cognouisse. Tandem accesserunt morbi venerei, qui autem omnino ante expeditionem Neapolitanam exstitisse putandi sunt, vt superius iam Cl. Auctor demonstrare sategit, et nunc vberius ostendere annititur. Saeua autem omnium horum morborum cohors desiit tandem hac, qua ante, ferocia integras regiones deuastare, quum status et conditio hominum mutarentur, quod vsque ad finem operis Cl. Auctor solide explicat ac declarat.

XI.

Dissertation sur une méthode nouvelle de traiter les maladies vénériennes par des lavemens: on y a joint une instruction destinée à guider ceux, qui administreront ce reméde, et plusieurs observations, qui y sont relatives. Par Mr. ROYER, ancien chirurgien Aide-Major des armées du Roi. A Paris, chez l'Auteur, et Antoine Boudet, Imprimeur du Roi. 1767. 8. pll. 10.

i. e.

Dissertatio de noua quadam methodo curandi morbos venereos ope clysmatum: cui accedunt instructio in vsum eorum directa, qui remedium hoc vsurpare volunt, et multae obseruationes, hoc argumentum concernentes, Auctore Cl. ROYER.

Vti ex praefatione apparet, iam per aliquod tempus Cl. Auctor medicamenta, quibus sub clysmatum

matum forma adhibitis morbi venerei vincuntur et curantur, confecit et dispensauit, ideoque ante aliquot annos instructionem, cuius in titulo praesentis operis mentionem facit, in lucem edidit: cuius cum exemplaria omnia distributa essent ac diuendita, de noua eiusdem editione cogitandum erat. Tradit praeterea Cl. Auctor, remedium hoc, quod duplicis generis est et ex liquore quodam et puluere consistit, in exteras dissitasque omnino regiones mittendum a se postulatum fuisse, quare idem magis concentrauerit, quo commodius in aliena loca transmitti posset. Miramur autem, Nostrum rationem tum liquorem, tum puluerem praeparandi reticuisse, et modum tantum fuse et copiose satis recensere, quo vtrumque clysmatibus admisceri ipsaque in vsum vocari oporteat: qua in re nos equidem veremur, ne quibusdam paullo plus iusto recessisse ab ingenuitate viri, de augendo commodo scientiae nostrae solliciti, et magis lucri aut honoris habuisse rationem videatur. Et si recte iudicamus, ipsa haec instructio neque nos legendo iuuit, neque sperare possumus, fore, vt ex eius recensione Lectores nostri multum emolumenti caperent, quum ipsum remedium incognitum sit. Obseruationibus tamen, a Cl. Auctore additis et testimonio multorum eorumque eximiae dignitatis pariter, ac famae virorum confirmatis, fidem plane non denegamus, quibus id quidem clare patet, magnum esse remedio eiusdem pretium statuendum. Neque ergo nos tangemus epistolam, huic operi subiunctam, quae iam anno 1765 seorsim prodiit, qua methodum suam medendi contra insultus anonymi cuiusdam in scriptione, cui titulus: *Parallele des différentes méthodes de traiter la maladie vénérienne*, *) factos defendit. In solius ergo introductionis summa cum Lectoribus nostris communicanda nunc nostra versabitur opera.

Com-

*) Vid. Comment. nostr. Vol. XIV. p. 405.

p. 3. Commendatur haec medendi methodus potiſſimum certitudine curationis et facilitate adminiſtrationis, quia nempe neque praecautionibus, neque regimine ſiugulari indiget. Sola euacuatio, quae ſenſibiliter augetur, eſt ea per vrinam; quod a pluribus remediis fieri diuerſis Auctorum teſtimoniis
p. 7. probatur. Ad ſperatum autem ſucceſſum obtinendum omnino requiritur, vt clyſma in totum tractum inteſtinorum craſſorum deferatur ibidemque commoretur, donec vel penitus, vel ſaltem fluidiſſimam ſui partem, reſorptum fuerit et ſanguini admiſtum: quod cum duplici via fieri poſſit, vel mediantibus vaſis lacteis inteſtinorum craſſorum, vel venis meſentericis, de vtraque prolixe ſatis diſſeritur et reſorptionis negotium declaratur, quem in finem etiam peculiaria a ſe in cuniculis inſtituta experimen-
p. 22. ta Cl. Auctor recenſet. Non ergo ſola euacuatione clyſmatum vſus continetur, ſed experientia docuit, eorumdem auxilio et nutriri corpora et medicamenta eidem applicari poſſe, v. c. chinae corticem et opium, vbi Cl. Auctor in addita notula feminae meminit, quae immenſum dolorem a cancro vteri ſenſit, ſolo quotidiano vſu duarum vnciarum laudani liquidi SYDENHAMI, in clyſmate applicati, lenien-
p. 36. dum. Quo melius autem modus applicandorum clyſmatum pateat, exponitur ſitus inteſtinorum cum ipſorum ſtructura, et demonſtratur, ad augendum illorum effectum neceſſario requiri, vt muſculi abdominales et diaphragma, atque totum adeo corpus, in quiete ſint; neque aliter fieri inde poſſe, quin modus ſibi ipſi applicandi clyſma effectu vix non ſemper deſtituatur. Opus ergo eſt, vt aeger penitus in latere dextro decumbat, natibus parum eleuatis et femoribus leuiter inflexis. Omni etiam cura attendendum eſt, ne veſtimenta abdomen comprimant, quod praecipue in feminis fieri facile poteſt.

Re-

Reſpiratio leuiſſima eſſe debet, et magis ore, mediocriter aperto ſeruando, quam naribus perficiatur. Qui applicat clyſma, eo reſpiciat, quo piſtillum ſyringae lente tantum agere ſinat, motuque continuo, minime autem ictibus interruptis. Applicato clyſmate, aeger in dorſo iacens tranquillum ſe ſeruet, flexis cruribus ac femoribus, eumque ſitum, quamdiu ferre poteſt, retineat. Regulas has non ſolis clyſmatibus antiuenereis Cl. Auctoris noſtri terminari, ſed vbique obſeruandas eſſe, facile quiſque perſpicit: quare noſtram in iisdem hic exſcribendis prolixitatem Lectores nobis condonaturos eſſe ſperamus.

XII.

Expoſition anatomique de la ſtructure du corps humain par Mr. WINSLOW, Docteur Régent de la Faculté de Médecine de Paris, etc. Nouvelle Edition faite ſur un exemplaire corrigé et augmenté par l'Auteur, à laquelle on a joint de nouvelles figures et tables, qui en facilitent l'uſage et la vie de l'Auteur. à Paris. 1766. To. I—IV. 12mo.

h. e.

Expoſitio anatomica ſtructurae corporis humani, Auctore WINSLOW. Editio noua facta ad exemplar, ab Auctore correctum et auctum. Accedunt figurae nouae et indices, vſum libri faciliorem reddentes, cum vita Auctoris.

Non opus eſt, vt libri adeo egregii, tantique ab omnibus anotomiae gnaris merito aeſtimati verboſiores ſimus praecones. Nota eius explorataque

que habetur praeſtantia, quae in fida, concinna et eleganti fabricae corporis humani deſcriptione conſiſtit, tantaque reperta fuit, vt, praeter erratorum typographicorum, quae in priores editiones irrepſerant, emendationem, quid in noua hac editione vel mutari vel corrigi, vel addi potuiſſet, haud inueniretur. Quamuis vero neque ordinis, neque orationis notabilis quaedam mutatio facta fuerit *), praeter emendatiorem tamen textum, alia ſunt, quae hanc editionem ornant, et praecedentibus praeſtantiorem reddunt. Adiecti nimirum ſunt indices, Francogallicus alter rerum omnium, quae in toto opere continentur; alter vocabulorum Latinorum in anatome vſitatorum, perque Francogallica explicatorum, quo vtrisque, tum his, qui Gallice anatomen docti, libros anatomicos latino ſermone conſcriptos adire, et illis, qui latine illam docti, ex WINSLOWII ſcriptis proficere cupiuut, conſulatur. Quo diſtributionis neruorum vaſorumque cognitio eo aptior et accuratior enaſceretur, tabula magna neruorum Vieuſſenia, et HALLERI tabulae duae arteriarum venarumque, in corporis anteriori pariter atque poſteriori facie ſpectandarum, additae ſunt, etiamſi, quum forma libri tabulas has multum contrahi imperaret, non omnia clare ſatis exprimi potuiſſe, variaque diſparuiſſe, vtique fatendum ſit. Quo denique liberali ſatisfieret omnia tanti viri merita cognoſcendi cupiditati, quae ab ingenui Lectoris

*) Vnicum tantum paragraphum huic editioni additum inuenimus T. I. p. 431. *traité des os frais* §. 57. in quo Cel. Auctor monet, methodum, qua vulgo actio muſculorum determinatur, eos ſcilicet in cadauere iam, vt aiunt, praeparatos trahendo fallacem eſſe, cum raro tunc ſecundnm eorum directionem naturalem trahantur, atque connexiones laterales etc. iam deſtructae ſint.

ris animo abesse nequit, vita Clarissimi Auctoris cum icone ipsius toti operi praefixa reperitur *).

XIII.

Histoire de l'Academie royale des sciences année 1763. Avec les mémoires de mathématique et de physique, pour la même année, tirés des registres de cette Academie. A Paris de l'imprimerie royale 1766. 4. 3. Alph. 9½ pl. Tab. aen. 19.

i. e.

Historia et commentarii regiae Academiae scientiarum Parisinae, ad annum 1763.

Ex historia academiae sequentes articuli potissimum commemorandi sunt.

In obseruationibus, ad physicam generalem pertinentibus, notatur: 1. Die duodecimo 1763. in arce Denainuilliers mercurium in barometris ad 26′ et 3″ descendisse ad quod punctum per triginta annos, quod ex obseruationibus, per illud temporis spatium non interruptis, a Cl. DU HAMEL sedulo ac summa cura annotatis, patuit, nunquam in hac regione descenderat. Academici Parisienses fere omnes idem phaenomenon obseruarunt. Ex quo nimio mercurii descensu nonnulli extraordinariam aliquam tempestatem praedicebant; sed ea non est consecuta, licet mercurius in inferiori hoc puncto satis diu haeserit. 2. Columna lucida verticalis 10 gradus alta

p. 17.

*) Elogii huius Auctor est Cl. DE FOUCHY, Secretarius perpetuus Academiae Regiae scientiarum Parisinae. Vid. *Histoire de l'Acad. des Scienc.* A. 1760. p. 288. et Comm. nostr. Vol. XIV. p. 583.

alta die 23 martii 1763 dimidia poſt occaſum ſolis hora Louſonii a Cl. ROSTANO obſeruata ac cum Academia communicata deſcribitur. 3. Obſeruatio Cl. SAUSSURII aquae, hora 5ta die 3tia augusti 1763 in foſſa Geneuenſi, cum lacu connexa, ad quatuor pedes et 9″ vltra libellam ſubito alternis vicibus adſcendentis ac deſcendentis recenſetur, vna cum rationibus, quae hoc phaenomenon ex lacus, nec non Rhodani intumeſcentia deriuandum eſſe declarant. 4. Hiſtoria terrae motus, Auenione 12ma iulii 1763 hora ſeptima matutina a Cl. PAULIAND obſeruati, ad Cl. MAIRANUM perſcripta recenſetur. 5. Obſeruationes Cl. HOUTUYN Med. Amſtelodamenſis per Cl. BRISSONUM cum Academia communicatae, concernunt hiſtoriam frigoris a 23 decembr. 1762 vſque ad 24 ianuarii 1763 ſaevientis, in quibus notatur die 3, 4, 5ta ianuarii, deſcendente fluido in thermometro Reaumuriano vſque ad 8 gradum infra congelationis punctum, illud maximum, glaciemque ex hoc frigore in aqua dulci 14 pollices, in ſalſa et marina 18 pollices craſſam fuiſſe. 6. Obſeruatio Anonymi amici Cl. CONDAMINE mira recenſetur, qui eodem anno, nempe menſe decembr. 1762 et menſe ianuario 1763, circa Sablonium in Olonnia per quinque milliaria aërem obſeruauerat temperatum, transgrediendo vero hunc limitem frigus circumquaqúe ſaeuiit et non ſolum in terram ſatis profunde penetrauit, ſed Ligerim etiam, in locis mari propinquis, glacie obtexit.

p. 34. In *obſeruationibus anatomicis* occurrit 1) ſectio cadaueris hominis, qui chronica dyſenteria laborauerat et in ſiniſtro latere pectoris tumorem, ad tactum dolentem, circumgeſſerat. In eo colon anguſtatum et ſcirrhoſum, hepar tuberculis ſcirrhoſis vitiatum, pericardium autem magna ſeri ſanguinolenti copia diſtentum et cor exulceratum deprehende-

ban-

bantur. Cl. BOURRU qui obſeruationem hanc cum Academia communicauit, hac occaſione oſtendit, omnino in eiusmodi aegris paracentheſin thoracis ad aquam e pericardio emittendam inſtitui poſſe. Minime tamen negat plenariam aquae emiſſionem, cum ſemper cor pericardii humore opus habeat, etiam nocere poſſe. 2. In calculo, ſectione educto, ſpica tritici inuenta eſt, quae nucleum eius conſtituebat. Similes obſeruationes *) probant, corpora peregrina, in veſicam introducta, facile calculi materia obduci. Mirum tamen eſt, hominem, e quo calculus hic eductus eſt, modum plane ignoraſſe, quo ſpica haec in veſicam introducta fuit.

In *obſeruationibus chemicis* indicatur methodus, qua *reſina elaſtica*, a Cl. CONDAMINE olim deſcripta **), ita ſolui poteſt, vt poſt ſolutionem elaſtica eius vis adhuc ſuperſit. Reſina enim haec, quae in America auſtraliore ad ripas fluuii Amazonum, ex cortice cuiusdam arboris ***), inciſionibus in eo factis, exſudat, fumoque induratur, non vt aliae reſinae in ſpiritu vini ſoluitur, ſed tantum in oleo nucum atque ignis ope liqueſcit et molleſcit, nunquam autem priſtinam ſoliditatem et inſignem, qua pollet, elaſticitatem iterum recuperat. Inuenerunt tamen Cl. HÉRISSANT et MACQUER, eam ita ſolui aut emolliri, vt poſt ſolutionem elaſtica iterum fiat, variaque ex ea parari poſſint vtenſilia, ſi oleo animali DIPPELII vel oleo cornu cerui rectificato immittitur, et maſſa mollis poſtea fumo fuliginis vel foeni exponitur. Idem hoc oleo therebinthinae, calcis P. 49.

*) V. c. in Hiſt. de l'Acad. Royal. 1753. p. 128. vid. Com. noſtr. Vol. VII. p. 253.

**) Vid. Hiſt. de l'Acad. 1751. p. 17. et Com. noſtr. Vol. VI. p. 55.

***) Fructus eius tricoccus eſt, fructui ricini ſimilis, ſed multo maior, vid. CONDAMINE l. c.

ope rectificato, obtinetur, et sufficit, si vel vapores tantum dictorum menstruorum eam penetrent. Signum vero, illos satis eam penetrasse, est, si resina intumescit et splendida quasi fit. Camphorae quoque vapores, et aether vitrioli idem praestant. Cum itaque corpus hoc tam multis menstruis cedat, illud omnino ad varios vsus adhiberi, inprimis vero ad catheteres flexiles, ex eo parandos, vtilissimum esse, Cl. HÉRISSANT est obseruatio.

p. 52. *Obseruationes botanicae* sequentes sunt. 1. Ill. CERATI Acad. Pisan. Praeses retulit, genistae quandam speciem *) macerando in aqua thermali corticis parenchyma filamentosum seu potius librum dicendum exhibere; etsi vero telae inde praeparatae rudiores sint, cum cannabinis et linteis non comparandae, forte tamen praeparatione vlteriori meliores fieri posse sperat. 2. Ill. LINNAEUS, litteris ad Ill. DU HAMEL datis, refert, se viuam plantam Chinensem Theam **) in hibernaculo colere, sperare etiam eandem multiplicari posse, frigorique resistere, vti syringa. 3. Secalis semina morbosa, crassa, cornuta, violacea reddi, et a Gallis, quod cristae galli aliquo modo similes sunt, *ergot* dici, grauissimamque morborum variorum caussam esse, et omnibus notum, et a nobis passim declaratum est***); nunc autem Cl. TILLET obseruauit, et hordei semina morbosa saepe hac mutatione affici.

p. 1. Inter commentarios primum locum tenet 1.) *de docimasia massularum, ex auro argentoue confectarum*, dissertatio Auctoribus Cl. HELLOTO, MACQUER et TIL-

*) Speciem non definit, forte est spartium scoparia.
**) Vid. Ill. LINNAEI Diss. de Thea Vpsaliae 1765, quam proxime in amoenit. Acad. Vol. VII. indicabimus.
***) Vid. indicem Dec. I. Comment. nostr. sub voce *Ergot* et Vol. XII. p. 554. XIII. p. 481. XV. p. 65.

TILLET. Iam alio loco Cll. hi viri demonſtrarunt *), ſub cupellatione plumbum, in lithargyrium mutatum, ſorbere aliquid metalli nobilioris, illudque in cupellarum poros fundere; hinc detrahi hanc particulam toti maſſae, multis additis experimentis, probarunt; hisque variorum celebrium chemicorum ſententiam, qui hanc argenti in reducto plumbo praeſentiam, pro vera plumbi in argentum transmutatione habuerunt, infringi et prorſus labefactari ſtatuunt. Addunt in hac eiusdem argumenti vlteriori tractatione regulas, quibus hoc incommodum, in re monetaria omnino noxium, vitari queat; docentque tam materiem, quam formam, quin imo magnitudinem cupellarum, cuiuis temperaturae argenti eſſe accommodandam, et praeterea ignis gradum probe eſſe attendendum, qui, ſi ſub ipſa operatione nimius fuerit, omnino huic argenti reſorptioni fauere ſolet.

2.) *Meditationes de orbitis nonnullorum cometarum.* Auctore Cl. PINGRÉ. p. 15.

3.) *Diſſertatio de epochis motuum lunae circa finem ſeculi praeteriti* conſcripta a Cl. BAILLY. p. 19.

4.) *Commentarius de argenti ſub cupellatione apparenter aucto pondere, et de vero ponderis augmento plumbi in lithargyrium mutati.* Auctore Cl. TILLET. Quod iam alii chemici ſub ipſa cupellationis operatione accreſcere animaduerterunt pondus argento puriſſimo; illud et Cl. TILLET obſeruavit, et ſeptem octauas grani partes aequare affirmat. Hoc ponderis augmentum, quiuis fere huc vſque plumbo adſcripſit, quod vt plurimum aliquid argenti continet. Accuratius tamen cum in hoc phaenomenon inquiſiuerit Cl. Auctor, plumbumque ſum- p. 38.

 ſerit

*) Vid. Mem. de l'Acad. des ſcienc. 1760. p. 362. Comment. noſtror. Vol. XIV. p. 599. et Mem. de l'Acad. 1762. p. [illegible]. Comm. noſtr. Vol. XV. p. 454.

ſerit absque fere vlla argenti miſcela ſatis purum, vidit tandem hoc dictum ponderis incrementum non verum, ſed apparens tantum eſſe, et ab adhaerente in fundo lithargyrii lamella effici, quam cum noua cupellatione ſeparauerit, nullum argento pondus accreuiſſe obſeruauit. Ipſum vero plumbi, in lithargyrium mutati, pondus vere augeri, omnibus, quas hac de re inſtituit, experimentis comprobatum vidit; neque tamen huius miri phaenomeni rationem addere valet, in poſterum in hanc rem vlterius rimaturus.

p. 65. 5.) *Commentarius de ſpecie quadam lapidum, quam ſalinos lapides vocant* (Salieres). Auctore Cl. GUETTARD. Inueniuntur in luto, ex quo lateres ſolent formari prope *d'Etampes*, variisque aliis in locis, lapilli fabricae granulatae, quorum materies, quamuis argillacea, multis tamen granulis micantibus referta deprehenditur, vt ex ſale formati videantur, hinc nomen, ſupra adductum, ipſis impoſitum fuit. Haec maſſa micans efferueſcit et plane ſoluitur in acidis, in igne in calcem fatiſcit. Videtur igitur ex calcarea terra argillae, in qua latitant, genita, et cryſtalliſata eſſe. Alii eorum globulos formant, quorum quidam intus caui, et nitidis calcareis cryſtallis repleti inueniuntur. Multus eſt, pro more ſuo, in deſcribendis his lapidibus Cl. GUETTARD, qui tamen nobis vix tantam attentionem mereri videntur, cum fere vbique concretiones eiusmodi reperiantur. Addit tandem deſcriptionem alius cuiusdam ſpeciei horum lapillulorum, quae iis, quas fuſe alio loco iam deſcripſit *) et a mineralogis *Granitae* et ab Anglis *Pudding ſtone* dicuntur, quam maxime ſimilis eſſe videtur.

6.) *Ob-*

*) Vid. Mem. de l'Acad. des Scienc. 1753. p. 63. et 139. Comm. noſtr. Vol. VII. p. 263. et 265.

6.) *Obſeruationes Saturni et Iouis Vraniburgi* p. 85.
1593 *a* TYCHONE DE BRAHE *factae, cum calculo illarum, quae omnium maxime ſunt proficuae.* Auctore Cl. JEAURAT.

7.) *Diſſertatio prima de theoria ſatellitum Iouis.* p. 121.
Auctore Cl. BAILLY.

8.) *Obſeruationum mineralogicarum, in Gallia et* p. 137.
Germania factarum, pars prior, Auctore Cl. GUETTARD. Cl. Auctor in itinere Polonico varias in regionibus, per quas tranſiit, obſeruationes fecit ad mineralogiam ſpectantes, quarum prior pars, hic publicata, eas, quae Pariſias relinquens, Argentoratum vſque in variis Galliae prouinciis inſtituit, continet. Tranſiit autem Antiſſiodorum (*Auxerre*) Diuionum (*Dijon*) et Lotharingiae metropolin Nanceium. Plurimae harum obſeruationum ad tabulam mineralogicam Galliae, olim ab eo publicatam *) pertinent. Vix tamen putamus, eiusmodi obſeruationes, fugitiuo oculo in curru nonnunquam inſtitutas, ad oryctologiam regionis cuiusdam cognoſcendam, aut locum in mappa mineralogica eidem regioni adſignandum ſufficere; quod inprimis ea probant, quae in ſecunda commentatione, qua Germaniae partem Cl. Auctor deſcribit, adferuntur. In hoc itinerario Cel. GUETTARD, praecipua attentione nobis dignae viſae ſunt, deſcriptio loci, vbi in Lotharingia Moſa (*la Meuſe*) ſub terra abſconditur, atque de- p. 153.
ſcriptiones ſalinarum prope *Chateauſalins* et *la* p. 15[illegible]
Dieuze.

9.) *Hiſtoria morbi epidemici in pago Bernenſi* an- p. 167.
no 1762 graſſantis, Auctore Ill. HALLERO, de qua ſuperius iam, praecipua contenta nouae editionis *opuſculorum pathologicorum* Ill. Auctoris indican-

 tes,

*) Vid. Memoir. de l'Acad. des ſcienc. ann. 1746. p. 363. Comment. noſtror. Vol. I. p. 298.

tes, quae vltimo tomo *operum minorum anatomici argumenti* inſerta eſt, ad Lectores retulimus *).

p. 172. 10.) *Diſſertatio ſecunda de theoria ſatellitum Iouis*, Auctore Cl. BAILLY.

p. 190. 11.) *Diſquiſitio de inclinatione orbitae tertii ſatellitis Iouis*, Auctore Cl. MARALDI.

p. 192. 12.) *Obſeruatio eclipſis ſecundi ſatellitis Iouis* d. 4. ſeptembr. 1763. tempor. matut. *facta*, a Cl. MARALDI.

p. 193. 13.) *Obſeruationum mineralogicarum, in Gallia et Germania factarum*, pars poſterior, Auctore Cl. GUETTARD. Per Sueuiam et Bauariam Cl. Auctor Viennam profectus eſt. Inſerta eſt deſcriptio fodinarum ſalis gemmae Salisburgenſium elegans, omnique fide digna, cum Cl. Auctore a Cl. BUAT communicata. Varia quoque muſea Viennenſia deſcribuntur, atque in figuris adiectis ſtellae marinae ſpecies, ſtrobilus pini, in pyritidem mutatus, quem Ill. DE MOLL Viennae poſſidet, et variae ſpecies lapidum Iudaicorum delineantur. Annexa etiam eſt mappa geographica itineris Cl. Auctoris per Galliam et Germaniam, in qua ſoli terraeque natura ſimul quoque indicantur.

p. 229. 14.) *Diſſertatio de cometa* anno 1762 *viſo*, Auctore Cl. BAILLY.

p. 235. 15.) *Commentarius de vaporibus inflammabilibus in puteis carbonum foſſilium prope Brigantium* (Briançon), Auctoribus Cl. DU HAMEL, HELLOT et DE MONTIGNY. Cum varii foſſorum his vaporibus candela admota incenſis laederentur, in cauſam huius rei inquirere iuſſit viros dictos rex Galliae. Quam cum inueniri putarint in pyritarum praeſentia **), hinc eam prorſus remoueri ex his puteis

*) Vid. ſuperius p. 440.

**) Ex particulis potius bituminoſis, in aëre ſuſpenſis, vapores hos inflammabiles in lithanthracum fodinis obvios

puteis non poſſe viderint; circulationem motumque aëris in cryptis iſtis ſubterraneis, vel cuniculis foraminibusque quae ſpiritum ſuppeditent (*Windloecher*) exſtructis; vel ſi talia addi puteis ob varias difficultates nequeant, ignis ope eſſe promouendum exiſtimarunt, ne nociui tales vapores in cryptis iſtis ſubterraneis colligantur.

16.) *Obſeruationes oppoſitionum Saturni ac Iouis ann. 1755, 1756, 1757, 1758 et 1759, et Iouis per quatuor proxime vltimo loco nominatos annos, vna cum calculis earum cum tabulis* HALLEYI *comparatis*, Auctore Cl. JEAURAT. p. 241.

17.) Continuatio harum obſeruationum 1760, 1761, 1762, Auctore EODEM. p. 252.

18.) *Commentarius de primaria cauſſa alternae turgeſcentiae venarum iugularium, facialium et cauarum, ſinusque illarum, diuerſae ab ea, quae a contractione auriculae cordis dextrae producitur.* Auctore Cl. BERTIN. Praeter illos vſus reſpirationis, quorum cognitio neminem fugit, reſtant adhuc alii, ex quibus huius actionis efficacia, in ſanguine ad cor deferendo, vel retardando, vel accelerando, conſpicua, non vltimus eſt. Patet autem haec efficacia non modo ex turgeſcentia vaſorum venoſorum in inſpiratione et exſpiratione, ſed et ex ſymptomatibus et noxis, quae ex nimis protracta inſpiratione in vitam humanam redundant, fuſius ab Auctore Cel. hic recenſitis. Plerique phyſiologorum aërem, in inſpiratione véſiculas pulmonales diſtendentem, indeque ortam vaſorum compreſſionem, nec non collapſum veſiculorum in exſpiratione, horum phaenomenorum p. 260.

 rum

vios rectius deriuat WALLERIUS elem. min. verſ. germ. p. 259. Differunt hi vapores a vaporibus ſuffocantibus arſenicalibus, quibus etiam hae fodinae infeſtari ſolent. Conf. Cl. TRIEWALD in Act. Acad. Suecic. a. 1740. p. 379. ſeq.

rum caussam esse asseruerunt; quibus nullo quidem modo aduersatur Cel. BERTINUS, qui tantum, etsi nihil impedimenti circulo sanguinis per pulmones oppositum fuerit, tamen eiusmodi intumescentiam ramorum venae cauae, produci posse ex compressione venarum hepaticarum a diaphragmatis descensu et musculorum abdominalium contractione in respiratione demonstrare annititur. Quod vt fiat, ab anatomica venarum hepaticarum descriptione incipiens, contra Ill. HALLERUM*) monet, ramos venae cauae hepaticos, nec pauciores, nec minores esse venae portarum ramis, neque sanguinis velocitatem, quae in venis hepaticis ex caua oriundis maior, quam in ramis venae portae deprehenditur, ex magnitudinis differentia, sed multo commodius et conuenientius ex impulsu arteriarum hepaticarum, ramis suis in venarum principia
p. 275. hiantium, explicari posse. WINSLOVIUS vero a Nostro taxatur, quod ramos minores harum venarum ad maiores venae portarum propagines pertinere scripserit**), cum tamen omnes venae cauae ramos cum arteriis hepaticis et venae portae systemate anastomosin pati, anatome doceat. Addit BERTINUS errorem, qui WINSLOVIO, de valvula praefixa singulis orificiis venarum hepaticarum, in venam cauam hiantium, agenti, a nonnullis imputatur, nullum esse, cum de ea non vt de vera valuula, sanguinis in istas venas regressum prohibente, loquatur.

p. 276. His praemissis, Cel. Auctor in caussas, quae turgescentiam ramorum venae cauae producunt, ipsas inquirit, quam cum omnes physiologi ab obstaculo, sanguini in pulmonibus in exspiratione vel inspiratione

*) Vid. prim. lin. §. 697.

**) Nobis tamen WINSLOVIUS excusandus videtur, cum dubius tantum ea de re loquatur Traité des Veines. §. 147.

tione protracta oppoſito, deduxerint, primus fuit BERTINUS, qui eandem a compreſſione venarum hepaticarum a diaphragmate et muſculis abdominalibus explicandam eſſe aſſereret. Talem autem venarum hepaticarum motum alternum in qualicunque reſpiratione fieri, patet ex eo, quod idem in reſpiratione vehementiori obſeruetur. Haec enim, cum a placidiore reſpiratione gradu tantum differat, ideoque cauſſa, quae in illa vaſa turgida reddat, in hac quoque deeſſe non poſſit, ſequitur, etiam in leniore reſpiratione, vaſorum ſaltem maiorum, quamvis minus conſpicuam, veram tamen intumeſcentiam dari. Cauſſa vero huius phaenomeni a preſſione aëris in vaſa pulmonalia in inſpiratione, atque coſtarum et diaphragmatis in exſpiratione, plane diuerſa eſt, quum aër vaſa quidem pulmonum comprimere poſſit, maiorum autem venarum diſtenſionem producere nullo modo valeat. Sanguis enim, in ramis pulmonum vltimis ſtagnans, vix impedit, quo minus ventriculus anterior euacuetur, cum ramorum arteriae pulmonalis diametri maxime dilatari poſſint. Nec vlla in propaginibus venae cauae ab exſpiratione vel inſpiratione admodum protracta conſpicitur intumeſcentia, niſi ſimul diaphragma et abdominis muſculi in actionem ducantur; his vero conſpirantibus, mox venae turgeſcunt. Praeterea cum diaphragma in inſpiratione deſcenſu ſuo vaſa abdominalia maiori vi comprimat, quam muſculi abdominales in exſpiratione id efficere valent, patet, vaſorum turgeſcentiam in inſpiratione naturali maiorem, quam in exſpiratione naturali eſſe debere. Attamen quotiescunque lenem inſpirationem operoſior exſpiratio ſequitur, tumorem quoque venarum in exſpiratione augeri facile perſpicitur. Trunci quoque venarum hepaticarum, quae BERTINO *ſinus antra hepatica* audiunt, fluxum aliquem et refluxum

ſan-

ſanguinis oſtendunt, quum ille in inſpiratione copioſius in venam cauam intret, in ſequenti vero exſpiratione ex hac vena in truncos venarum hepaticarum refluat, ex quo ſimul efficitur, plus ſanguinis in inſpiratione, quam in exſpiratione ad cor ferri, licet huius rei indicium in pulſu nullum ſit. Non ſolum enim turgeſcentia ramorum venae cauae ſufficienter probat, ſanguinem tunc maiori in copia ad cor determinari, ſed facile etiam intelligitur eundem, preſſum a diaphragmate in inſpiratione deſcendente, regreſſuque, a ſanguine, qui ex arteriis hepaticis minoribus accedit, impedito, aliam viam, inprimis ſi, vt ſaepius fit, muſculi abdominales conſpirant, ſequi, atque ex hac cauſſa venam cauam intrare.

p. 284. Eſt, praeter hunc motum venarum, qui a reſpiratione efficitur, alius in venis cauis pone cor conſpicuus, ab alterno auricularum motu et contractione fibrarum muſcularium harum venarum pendens, ita comparatus, vt trunci cauarum contrahantur, auricula in diaſtole verſante, expandantur in huius ſyſtole. Cum vero Ill. HALLERUS in experimentis ſuis obſeruauerit, in inſpiratione euacuari venas cauas, BERTINUS vero idem in exſpiratione fieri aſſerat, huius diſcriminis cauſſam Noſter ponit in eo, quod, cum HALLERUS ſuas obſeruationes in animalibus viuis inciſis fecerit, contractio muſculorum abdominis, ab irritatione per vulnus orta, diverſum plane experimenti exitum effecerit *). Venarum

*) Ill. HALLERUS triplicem alternum motum venarum maiorum diſtinguit 1) *pulſum venae cauae*, qui ab eius vi contractili innata pendet et ſynchronus ventriculi motui eſt, atque in toto pectore et inferius ad hepar vſque obſeruatur. Augetur haec venarum maiorum intumeſcentia a ſanguine, ex auricula anteriore in venam cauam refluente, inprimis ſi ſanguinis tranſitus, per reliquas cordis cauitates aut pul-

narum vero hepaticarum truncos, ſanguinem, nimis magna in copia ad auriculam anteriorem in variis violentioribus corporis motibus properantem, recipere poſſe, ex comparatione inter eas et venae portarum ramos inſtituta, quibus multo longiores ſunt, patet. p. 287.

His diſputatis, Cel. Auctor, obiectiones varias, quas ſibi oppoſitas iri putat, removere ſtudet, additque conſectaria, in quibus ea, quae hic propoſita fuerunt, ad praxin medicam, adplicantur. Qualia ſunt: iis, qui v. c. a venaeſectione vel haemorrhagiam paſſi, lipothymia ſe corripi ſentiunt, ad eam euitandam crebriores et fortiores inſpirationes conducere, quia per eas circulum ſanguinis citatiorem reddunt; aquam frigidam, eiusmodi aegrotis inſperſam, odoramenta, ſternutatoria, vomitoria, clyſmata, omniaque alia, quae motum muſculorum abdominalium excitant eos reficere debere; melancholicos riſu et ſuſpiriis leuari, quippe quae eadem praeſtant cum inſpirationes grauiores ſint; cephalalgiam p. 289.

pulmones, quodammodo obſtructus eſt (vid. *Elem. Phyſ.* T. I. p. 399. et T. II. p. 336.) 2) *refluxum ſanguinis a reſpiratione* oriundum, quem in exſpiratione fieri aſſerit (vid. Cl. WALSDORFF diſſ. *experimenta circa motum cerebri* ſiſtens Gotting. 1752. et Comm. noſtr. Vol. III. p. 105. *Hiſt. de l'Acad. des ſcienc.* 1753. p. 136. et Comm. noſtr. Vol. VII. p. 255. *Comment. Gottingenſ.* Vol. II. p. 127. et Comm. noſtr. Vol. II. p. 698. nec non *Elem. Phyſ.* T. II. p. 332.) cum in inſpiratione venas maiores turgere BERTINUS hic proponat. Idem tamen hoc Cl. RADNICZKY in diſſ. Pragae 1756. edita iam aſſeruiſſe ex *Elem. Phyſ.* T. II. p. 334. patet. 3) *diaphragmatis in venam cauam inferiorem imperium*, quam venam in deſcenſu huius muſculi conſtringi et inaniri atque contra renes deduci et explanari HALLERUS vidit. In vniuerſum de motu ſanguinis, per reſpirationem mutato, conferri adhuc meretur Ill. HALLERUS in Elem. Phyſ. T. III. p. 297. et p. 361.

lalgiam tuſſi augeri; ſingultum ſanguinem ad caput determinare; tuſſim omnemque organorum, quae reſpirationi inſeruiunt, motum vehementiorem, iis, quibus apoplexia imminet, nocere; alui ſubductionem, aut ſanguinis ex venis abdominalibus profluxum, qualis per lochia, menſes, atque hirudinum ad vaſa haemorrhoidalia applicationem fit, reuulſionem a capite ſatis ſubitaneam nonnunquam producere; in haemoptyſi aliisque haemorrhagiis ab omnibus violentis muſculorum abdominalium motibus noxam aegrotis inferri; a tuſſi, ſternutatione, vomitu, etc. iis, qui hepatis obſtructione laborant, rupturae vaſorum, inprimis venae portae, periculum imminere; idem quoque in ſimilibus aegris ex nimia ventriculi repletione prouenire poſſe; tandemque omnes motus validiores, et incitatiorem reſpirationem grauidis maxime obeſſe.

p. 294. In fine vim, qua organa exſpirationis in ſanguinem venae portarum agunt, aequalem facit vi, qua per eadem organa aër ſub exſpiratione e trachea propellitur, quae globulum ponderis drachmae vnius 363′ valet propellere, vt tertiam fere partem virium, quae atmoſphaerae tribuuntur, aequare videatur. Vis autem inſpirationis, per abdominales muſculos conſpirantes aucta, exſpirationis vi aequalis eſt. Quae enim in illa deſideratur vis, a cartilaginum et ligamentorum elaſticitate et muſcularium fibrarum in bronchiis actione pendens, in exſpiratione ſe oſtendens, preſſione diaphragmatis, in inſpiratione deſcendentis, compenſatur. Quo vero portarum vena ad preſſiones adeo validas, vi, qua ſanguis in arterias agit, non minores, ſuſtinendas apta ſit, natura eam celluloſo contextu donauit, qui cum eius ramis in hepate diſtribuitur, nomineque capſulae GLISSONII inſignitur, venamque portae eiusque ramos vbique inuoluit.

19.) *Diſ-*

p. 420. 29.) *Diſſertatio de nouo axium rotarum in horologiis ſimplicibus ſitu et combinatione, vnde plura his commoda conciliari poſſunt*, Auctore Cl. LE ROY.

p. 426. 30.) *Noua methodus computandi eclipſes ſolares deducendique inde longitudines geographicas in hypotheſi terrae ſphaeroideae, cum nouis adnotationibus de vſu proiectionum ſimpliciore reddendo*, Auctore Cl. DE LA LANDE.

p. 441. 31.) *Commentarius de ſalinis Pecarienſibus* (Pecais) Auctore Cl. MONTET. Alio loco iam deſcriptionem harum ſalinarum a Cl. MATTE exaratam, indicauimus *). Sunt vero lacus ſalſi in Languedocia inferiore ſiti, in quos aqua marina immittitur, ſaleque in fundo horum lacuum iam exiſtente magis impraegnatur. Ex his lacubus aqua emittitur, et ſine igne cryſtalliſatur per atmoſphaerae et ſolis calorem. Amarum eſt in principio et acre odoremque violaceum habet, hinc poſt aliquot demum annos venditur. Sal enim mirabile et ſal baſi terrea, quae hanc amaritiem et acrimoniam producunt, cum a longe minore aquae copia ſolui poſſint, quam ſal commune, ab aqua, adhuc poſt exſiccationem in ſalis maſſis relicta, ſoluuntur, ſicque maſſa perfecte purificatur.

*) Vid. *Mem. de l'Acad. de Montpellier.* Vol. I. p. 286. Comment. noſtr. Vol. XV. p. 214.

XIV.

XIV.

Traité des eaux minerales avec plusieurs memoires de chymie relatifs à cet objet. Par Mr. MONNET de la societé Royale de Turin, et de l'Academie Royale des sciences, arts et belles lettres de Rouen. à Paris chez P. Fr. Didot le jeune 1768. 12. pl. 15. sine praefatione.

i. e.

Tractatus de aquis mineralibus, vna cum pluribus commentariis chemicis illuc spectantibus.

Ipsi tractatui Cl. MONNET *dissertationem historicam de aquis mineralibus* praemittit, quae loco praefationis seruire debet. In hac recenset nonnullos scriptores, qui in Gallia, Germania et Anglia aquas minerales pertractarunt, quorum tamen labores Illi non omnimode placent. Perhibet enim post Cl. BOULDUC, in Gallia quidem, pauca tantummodo exempla bonae analyseos aquarum mineralium prodiisse: excipit tamen eam, quam Cl. LE ROI, Professor Monspeliensis, de aquis Balarucensibus in *Commentariis Academ. Scientiar. Parisiens.* publicavit. Nunc autem ad examen aquarum mineralium regni Gallici denominatus est Cl. VEÑEL, a cuius facultatibus Cl. Auctor sibi multum pollicetur, licet ille suum tractatum de aquis mineralibus, anno scilicet 1767, quo Cl. MONNET scripsit, nondum ediderit. Communicauit tamen cum Academia Regia Scientiarum duos commentarios de aquis mineralibus, qui in secundo Volumine *Commentariorum eruditorum extraneorum* leguntur, et secundum Cl. Auctorem omnem merentur laudem.

His praemiſſis, Cl. MONNET aquas minerales
in tres diuidit claſſes, in ſulphureas, alcalinas et fer-
rugineas *): licet compoſitae inueniantur aquae,
quae de tribus his principiis, vel de duobus partici-
pent et vlteriorem locum dent ſubdiuiſioni.
Accedit ad tractatum ipſum, qui *tria* capita conti-
net. *Primum* caput agit de aquis mineralibus fer-
rugineis. Contendit Cl. Auctor, priores examina-
tores fuiſſe in ea opinione, omnes aquas ferrugineas
eſſe ſimul vitriolicas. Quum vero hoc falſum ſit,
paucaeque reperiantur aquae vitriolicae, aquas mi-
p. 8. nerales ferrugineas diuidit in vitriolicas et in ferru-
gineas proprie ſic dictas. Summa diſputationis ad
id redit, quod plurimi crediderunt, ferrum non eſſe
ſolubile, niſi ope acidi vitriolici. Hoc quum Cl.
Auctor neget, probare annititur, ferrum poſſe ſolui
in aqua ſimplici ſine alterius medii acceſſu. Vt hoc
euincat, prouocat ad vulgarem et omnibus notam
experientiam, qua ferrum in aere humido rubigi-
nem breui contrahat, ideoque ab aqua ſoluatur. Cui
accedat, quod aqua ſimplex, cui ferrum per ali-
quod tempus immerſum fuerit, particulas contineat
p. 13. ferreas, quas indicet non ſolum ſapor ferrugineus
huius aquae, ſed etiam eius color purpureus, qui
oriatur, ſi gallarum nuces cum hac aqua miſcean-
tur. Interea non negat, ferrum difficillime ab aqua
ſolui et experimentum non ſemper ſuccedere: cu-
ius rationem quaerit in maiore vel minore quanti-
tate inflammabilis, quod phlogiſton vocant et quo
ferrum abundare debet, quod ad experimentum adhi-
p. 16. betur. Deinde etiam aliquid conferre calorem pu-
tat Cl. Auctor, quo minus ferrum in aqua ſoluatur,
quia aquae minerales calefactae ſolutum ferrum rur-
ſus

*) *Ferrugineuſes* appellat Cl. Auctor aquas, vulgo martiales dictas, quae, vti PLINIUS ait, ferruginei ſunt saporis.

ſus labi ſinant. Inde concludit, nullas poſſe eſſe thermas ferrugineas, ſeu ferro ditatas. Reſpondet hac occaſione et illis, qui colorem viridem, qui oritur, dum eiusmodi aquae cum ſyrupo violarum miſcentur, a vitriolo ferri deriuare volunt, quum ſecundum Cl. Auctorem a ſolo ferro proueniat. Omnes igitur aquas minerales ferrugineas, quae ſtatim, ac calori exponuntur, ferrum deponunt, non perfectum continere ferrum, ſed ochram et ſic contra, Cl. MONNET arbitratur. Tandem affirmat, eas aquas minerales, quae admixtione lixiuii illius alcalini, quod ad confectionem coerulei Pruſſici adhibetur, nullum colorem manifeſtant coeruleum, pro ferrugineis eſſe habendas: illas vero, quae talem colorem exhibent, pro vitriolicis. Huius apparitionis rationem ex regulis affinitatis, vti chemici vocant, reddere ſtudet. Dicit enim, acidum vitriolicum, quo aquae vitriolicae abundant, ſal alcali fixum aggredi; deinde, partes tingentes coeruleas, libere factas, praecipitari et cum ferreis particulis, pariter ab acido liberatis, vniri. Quae, quum cauſa haec in ferrugineis aquis abſit, ita non euenire poſſent. Quum hae opiniones et explicationes multum veriſimilitudinis habeant, vt ab aquarum mineralium ſcrutatoribus examinentur accuratius, omnino merentur.

p. 24.
p. 26.
p. 32.

Porro diſtinguit aquas ferrugineas in ſpirituoſas et non ſpirituoſas *): has frequentius reperiri perhibet, quam illas. Tranſit ad vitriolicas ferrugineas, quas minus frequentes eſſe aſſerit, quam plerumque creditur. Nullas nouit in tota Gallia, quam aquas *Paſſy*. Quamuis vitriolum in aquis vitriolicis non queat ſiſti forma, in cryſtallos redacta, quia mate-

p. 35.
p. 37.

*) Ad hanc claſſem pertinere videntur aquae Stecknicenſes, nuper in Bohemia repertae, quarum mentionem fecimus in Comment. Vol. XV. P. I. p. 91.

materia ſalina peregrina ſimul coniuncta eſt, quae cryſtalliſationem, vt aiunt, impedit: tamen ſecundum Cl. Auctorem in illis continetur, quod in ſequentibus probauit. Dantur tamen quoque aquae vitriolicae, quae loco vitrioli reſiduum vitriolicum exhibent, quod extracto, vel potius lixiuio ſimile eſt, et a chemicis *aqua mater vitrioli*, (*eau-mere vitriolique*) appellatur. Ad detegendas aquas minerales vitriolicas praeter ſupra additum experimentum, cum lixiuio alcalino inſtituendum, alium compendioſiorem indicat modum, qui in eo conſiſtit, quod charta coerulea immerſa aquis vitriolicis rubicundum acquirat colorem.

p. 41. In capite *ſecundo* Cl. MONNET aquas alcalinas examinat, quarum duae ſunt ſpecies, vel alcali minerali, vel fixo dotatae. Alcalinae omnes ſe produnt ſapore et ebullitione, efferueſcentiam aiunt, cum acidis. Accidere tamen interdum poteſt, vt alcali minerale non in tali contineatur quantitate in aquis alcalinis, vt ebullitionem producere queat, tunc Cl. Auctor ſalem, baſin terream habentem, quem vulgo oleum calcis appellant, aquis examinandis, immittit et ſtatim alcali minerale per deiectionem, praecipitationem chemici dicunt, ſe manifeſtat. Hae aquae plerumque multa terra abſorbente commixtae ſunt.

p. 46. Alcali minerale duplici forma in aquis alcalinis inuenitur, vel pura et cryſtallos dante, vel lixiuii inſtar.

p. 53. Aquae minerales, quae alcali fixum, quale praebent vegetabilia, continent, rariores ſunt illis, quae minerale. Attamen tales dari Cl. Auctor aſſerit, et in aquis Spadanis ſe eiusmodi alcali vegetabile reperiſſe perhibet.

p. 55. Aquis alcalinis ſuccedunt aquae ſulphureae, quas in capite *tertio* pertractat. Sulphureae ſunt,

quae

quae odorem hepatis ſulphuris ſpargunt et argentum purum nigro colore obfuſcant. Interea admodum rarae ſunt illae aquae, quae verum hepar ſulphuris exhibent et additione acidi verum ſulphur labi ſinunt. Valde igitur difficile, imo impoſſibile plerumque eſt, ſulphur acquirere ex iſtis aquis, quae tamen ſulphureae audiunt. Quare Cl. Auctor recte diſtinguit aquas, quae tantum vaporem edunt hepatis ſulphuris, ab illis, quae verum praebent ſulphur. Vapor autem ſolus non ſufficit ad praeſen- p. 58.
tiam ſulphuris cognoſcendam. Indicat tantummodo veſtigia ſulphuris, vel ſulphur deſtructum et de huius partibus componentibus adhuc quasdam reſtare.

Sequuntur nonnulli commentarii et diſſertatio- p. 71.
nes de quibusdam aquis mineralibus. Primum locum occupat *diſſertatio de optima methodo aquas minerales examinandi.* Reiectis inutilibus, quae multi adhibent, experimentis, aquas minerales explorandi, ſumme neceſſaria adducit. Primum contemplandus eſt color aquae, deinde examinandus eius odor et ſapor; poſt ei affundendae ſunt diuerſae ſolutiones et admiſcenda diuerſa ſalia, prout has vel illas partes in ei contentas ſuſpicamur; e. g. infuſio gallarum Turcicarum; lixiuium alcalinum ad detegendum coeruleum Berolinenſe paratum; ſal cum baſi terrea coniunctus, vti oleum calcis; alcali fixum; ſpiritus minerales acidi; ſolutio mercurii; ſolutio argenti; et quae ſunt reliqua: tunc decoquendae ſunt aquae per diuerſos gradus; tandem reſiduae partes examinandae. Multa hic repetuntur, quae in praecedentibus tribus capitibus iam protulit. Procedit ad analyſin nonnullarum aquarum mineralium, quas ſecundum praemiſſas regulas explorat. p. 107.
Primum exemplum dant aquae *de Bard en Auver-* p. 125.
gne: ſecundum aquae *d'Aumale*, et *de Rouen;* quas p. 129.
ferrugineis accenſet; tertium aquae Aquisgranen- p. 131.

ſes, quas ſulphureis adſcribit; quartum aquae Spa-
p. 149. danae, praeſertim *Pouhont*, quas ſpirituoſis, quae
multum *Gas* continent, adnumerat: quintum aquae
p. 167. ex fodinis carbonum foſſilium *de Littry* in Norman-
p. 175. nia inferiore prouenientes; et ſextum, aquae *de Paſ-
ſy*, hodie celebres ſub nomine trium fontium *de Mr.
le Veillard*, quas ambas ad vitriolicas refert Cl. Au-
p. 214. ctor. Vltimae analyſi aquarum *de Paſſy* accedit
ſingularis *appendix*, quae tertio fonti dicata eſt,
quem Cl. Auctor ratione partium conſtitutiuarum
omnino diuerſum a reliquis duobus reperit.

p. 221. Has analyſes excipit *commentarius de proprietate,
quam habet vitriolum martiale ingrediendi genera-
tionem, formationem dicunt, cryſtallorum quorundam
ſalium.* Vt melius intelligatur hic commentarius
neceſſe eſt, vt repetamus ex praecedenti analyſi aquarum mineralium *de Paſſy* experimentum, quod fecit Cl. Auctor, dum infudit ſolutionem alcali fixi in modo dictas aquas minerales. Obtinuit enim praecipitatum, vt aiunt, virideſcens, intime combinatum cum ſale quodam medio, cum baſi terrea compoſito, quale acquiritur ex ſolutione vitrioli martis, et ſolutione ſupra memorati ſalis *Epſom* commixta, dum cum alcali fixo praecipitatur. Hoc praecipitatum neque poteſt in cryſtallos redigi, neque eius partes componentes ob earum intimam combinationem per reagentia disiungi et ſeorſim ſiſti, quod tamen in aliis ſimilibus compoſitionibus admodum poſſibile eſt. De hoc mixto ſtatuit Cl. Auctor, quod praecipuam partem aquarum mineralium *de Paſſy* efficiat. Quum priores examinatores harum aquarum hanc partem neglexerint et, vt Cl. Auctor arbitratur, vel cum aqua matre vitrioli, vel cum ſale mirabili GLAUBERI confuderint, multum ſibi de hac obſeruatione, quam nouam putat, promittit, inde etiam peculiarem ſuper hac re conſcripſit commenta-

mentarium. In hoc probare conatur, vnionem illam intimam vitrioli martialis cum ſale *Epſom*, quam priores ſcriptores non intellexerint, ſolum obſtaculum praebuiſſe, cur ad perfectam cognitionem aquarum mineralium *de Paſſy* non peruenerint. Affirmat enim vtrumque ita eſſe coniunctum, vt difficillime poſſint diſſolui. Nullus ex Auctoribus chemicis, quos Cl. MONNET conſuluit, conſuluit autem multos, illi ſatisfecit, excepto Auctore *dictionarii chemici*, quem idem obſeruaſſe dicit. In commixtione vitriolorum, ferri ſcilicet, cupri et zinci, ſeu albi, intimam hanc combinationem inter ſe iam reperiri aſſerit. In hoc autem experimento omnes circumſtantiae non eaedem nobis videntur, vt cum prioribus perfecte conueniant. Imitatus eſt p. 231.
igitur ipſum illud mixtum reſiduum aquarum mineralium *de Paſſy*, coniungendo vitriolum martiale cum ſale *Epſom*, tartaro vitriolato, ſale GLAUBERI ac alumine: et cryſtalli figuram vitrioli vel ſalis mixti, prout hoc vel illud quantitate praeualuit, habuerunt, difficillime autem potuerunt ſeparari. Cum hoc commentario connexus eſt ſequens, qui p. 245.
agit de *diſſolubilitate*, vt vocant, *calcis ferri in acidis, quo ſimul demonſtratur natura aquae matris vitrioli* (*eau-mere vitriolique*). Quum nonnullae aquae minerales Cl. Auctori exhibuerint materiam vitriolicam, occaſionem hoc illi dedit inquirendi in naturam *aquae matris vitrioli.* Omne vitriolum forti igne coctum et aqua ſolutum, praebet, vti ferrum longe vſtum et in acidis ſolutum, aquam matrem vitrioli. Idem accidit, ſi vitriolum, ſeu dilapſum eſt in aere libero: aut ferrum ſuo inflammabili eſt orbatum, quod fit, dum ex ſolutione, in acidis facta, per alcali fixum praecipitatur et calx ferri nominatur. Priuatio igitur inflammabilis ineptum reddit ferrum ad formandas cryſtallos, ſeu ſiſtendum vi-

triolum. Solutio autem habet naturam et qualitatem aquae matris vitrioli.

p. 258. Huic commentario accedit *ſupplementum, quod nonnullos modos recenſet, conficiendi tincturam martis* LUDOVICI. Exhibuit autem Cl. Auctori cum ſpiritu vini talem tincturam aqua matris vitrioli, vitriolum calcinatum, et calx ferri in acidis ſoluta.

p. 269. Sequitur *commentarius, quo examinatur conditio et natura minerarum ferri.* Quum Cl. Auctor in ea ſit opinione, pyritas nihil conferre ad generandas aquas minerales, ſed mineras tantummodo ferri: has vt examinaret, easque detegeret, quae hanc facultatem haberent, neceſſe iudicauit. Sunt autem ex eis hae, quae magnetem ſequuntur et quae ab acidis ſoluuntur. Reliquae, ochreaceae ſcilicet, et quae haematidis nomine diſtinguuntur, hac facultate carent. Exhibent enim cum acidis mixturam ſalinam aquae matri vitrioli ſimilem, idque tribus experientiis probat.

p. 281. Pyritis mentio occaſionem dedit Cl. Auctori inſtituendi *tentamen analyſeos pyritis.* Celeberrimus HENCKEL affirmabat, partes principales componentes pyritarum eſſe ferrum, ſulphur et terram non metallicam. Diſputat Cl. Auctor, num ſulphur exiſtat in pyrite iam formatum, vel non formatum? Poſt nouem cum diuerſis pyritis inſtituta experi-
p. 304. menta, tandem concludit, in omni pyrite contineri ferrum vnitum cum ſulphure imperfecto et terra argillacea.

p. 305. Commentarium hunc excipit alius *de proprietate, quam habent materiae acerbae praecipitandi, ex eorum diſſoluente, corpora metallica:* indicatur ſimul modus ſoluendi *Platinam* non minus in alcali fixo ac aurum et ferrum. Hic commentarius parum connexi habet cum aquis mineralibus, ideo pauca tantum ex eo notabimus. Oſtendit non modo ferrum, ſed

ſed etiam reliqua metalla, in acidis ſoluta, praecipitari per admixtum acerbum, ſeu adſtringens, vegetabile. Haec praecipitata, in nouis acidis rurſus ſoluta, affuſo alcali fixo, denuo praecipitare voluit Cl. Auctor, ſed incaſſum. Inuenit e contrario ſolutionum p. 313. colores magis denſos ſaturatosque, tamen ſimul transparentes: ex quo colligit, alcali corpus praecipitandum potius ſoluiſſe, quam ad praecipitationem diſpoſuiſſe.

Huic commentario ſuccedit *commentarius de ſale* p. 323. *Epſom, et de baſi terrea huius ſalis.* Nimis notus eſt ſal *Epſom*, quam vt de illo multa verba facere neceſſe habeamus. Certum eſt, quod is, qui hodie venditur, non ex fonte, quo nomen accepit, coquatur, ſed arte componatur, hinc adulterinus ſit. Communis opinio eſt, illum confici ex acido vitriolico et terra abſorbente. Sed ex acido vitriolico et terra abſorbente, oritur etiam ſelenites. Ergo, vt illa terra ſpecie diuerſa ſit, neceſſe eſt. Paratur, vti p. 330. Cl. Auctor perhibet, ex aqua matris vitrioli et matre ſalis marini, quae per aliquod tempus coniunctim ebullire et coquere debent. Vitrioli tunc acidum deſerit ferrum et, fugato acido ſalis marini, intrat huius ſalis baſin terream: nouusque oritur ſal. Vt vero accuratius cognoſcat Cl. Auctor, ad quam ſpeciem haec terra pertineat, hanc rurſus ex ſale nouo, ope alcali fixi, praecipitauit et, factis experientiis, inuenit, eam non eſſe calcaream communem, ſed illam, cum qua alumen paratur, et quam Cl. MARGGRAF, Berolinenſis, in lapide ſerpentino Saxonico detexit. Examinat nunc propius terras cal- p. 337. careas, ſimulque inquirit in earum originem, qua occaſione reperit, terras calcareas eandem naturam habere ac terrae, ex animalium oſſibus et vegetabilibus acquiſitae.

p. 350. Finem facit *examen modi, quo terrae vniuntur cum aqua.* Simpliciſſimum hunc credit Cl. Auctor, ſine omni acceſſione acidi, vel alius ſalis. Quemadmodum ferrum a ſola aqua poſſe ſolui ſtatuit: ita ſolam aquam ſufficere putat ad ſolutionem terrarum, quod experimentis confirmare ſtudet. Attamen aërem, vel *Gas* tanquam cauſam concurrentem admittit, ſicut et concurſum terrarum, ſpecie diuerſarum, ſolutionem facilitare aſſerit.

XV.

La taille au niveau. Mémoire ſur la lithotomie par l'appareil latéral, ſes circonſtances et dépendances, avec addition de quelques nouveaux inſtruments pour cette opération. Par Mr. POUTEAU fils, Doct. en Médec. Maitre en Chirurgie etc. A Auignon aux dépens de l'Auteur 1765. 8. pl. 7½. tab. aen. 2.

i. e.

Lithotomia ad amuſſim, ſeu commentarius de calculi ſectione laterali, vna cum eius adiunctis et euentis, accedit deſcriptio nonnullorum nouorum inſtrumentorum ad hanc operationem. Auctore Cl. POUTEAU filio etc.

Cl. POUTEAU, de cuius miſcellaneis chirurgicis alio loco ad Lectores retulimus *), libellum, quem nunc indicamus, Cl. LAURE's chirurgo et lithotomo Lugdunenſi dedicauit, in quo ope inſtrumentorum, hic deſcriptorum, calculi ſectionem feliciſſimo

*) Mélanges de chirurgie, à Lyon 1760. vid. Comment. noſtr. Dec. I. Suppl. I. p. 140.

ciſſimo cum ſucceſſu inſtituit. Methodus Cl. Auctoris in vniuerſum ſatis cum laterali conuenit; vtitur vero, ſi ſcalpellum, quo integumenta et pinguedo diuiduntur et ipſa veſica aperitur, quod cum vulgari lithotomo Cheſeldeniano conuenit, ſpecillumque ſulcatum, annulo inſtructum, exceperis, quod Cl. Auctor in miſcellaneis chirurgicis, iam commendauit *), tribus inſtrumentis, *directore* ſcilicet, *moderatore* et *lamina lithotoma* ſeu *proſtatotoma* (*lame lithotome ou proſtatome*). Duplicem autem Cl. Auctor horum inſtrumentorum inuentione vtilitatem quaeſiuit; primo vt veſica et proſtata inciderentur cultro, cuius latitudo ad variam aegri, in quo ſectio inſtituitur, magnitudinem et aetatem rationem haberet **); deinde vt ea ipſa inciſio fieret in aegroto, perfecte in ſitu horizontali ita collocato, vt ſectionis linea cum linea horizontali certum aliquem determinatae magnitudinis angulum efficeret ***). Ita vero Cl. Auctor in inſtrumentorum ſuorum appli- p. 5.
catione verſatur, vt ante operationem ſpecillum ſul- p. 36.
catum immittat veſicae aegri ſedentis, non in dorſo cubantis, cum experientia eum docuerit, illud hac ratione facilius applicari poſſe. Habet hoc ſpecil-

*) Vid. Mélang. de Chir. et Comment. l. c. p. 150.

**) Cl. Auctor monet iam Cl. LE DRAN ſimilibus laminis diuerſae magnitudinis in diuerſis aegris vſum eſſe. Quamquam vero culter huius Auctoris, quem *en rondache* vocat (vid. EIUSD. *Operat. de Chir.* p. 272. et in tabula aenea adiecta f. 2.), cum Cl. POUTEAU inſtrumento ſimilitudinem quandam habet, tamen neque in Cl. LE DRAN libro de operationibus chirurgicis, neque in alio (parallèle des different. method.) locum inuenire potuimus, in quo haec laminarum diuerſitas indicata ſit.

***) Linea ſectionis proſtatae cum linea horizontali, quae *moderatoris*, mox deſcribendi, ope determinatur, atque angulum rectum cum raphe ſeu linea perpendiculari facit, angulum circa 150 graduum efficit.

ſpecillum, vti iam monuimus, annulum in ſuperiore parte, cui chirurgus digitum minimum manus ſiniſtrae immittit, reliquis vero huius manus digitis ſcrotum ſubleuat atque cutem perinaei tendit. Tunc ſcalpello lithotomo, quod manu dextra tenet, plagam facit, quae paululum ſuperius margine anus ad raphen incipit, atque oblique verſus tuberoſitatem iſchii et adhuc ſupra eam deſcendit. Ampla vero ea ſit et inprimis in inferiore fine producta, quo vrina poſt operationem libere per eam effluere poſ-
p. 24. ſit. Neglectus enim huius rei, ex Cl. Auctoris mente, non ſolum cauſſa eſt ſtagnationis lotii poſt operationem in contextu celluloſo perinaei, ex qua vlcera, quae latius ſerpunt, haud raro oriri, atque aegros ipſos nonnunquam perire, omnes fere lithotomi conqueruntur; ſed et inter praecipua impedimenta eſt, quae extractionem maioris calculi difficiliorem reddere ſolent. Alium quidem vſum maioris plagae SHARPIUS in eo ponit *), quod arteria laeſa facile vinculo conſtringi poſſit, nunquam tamen Cl. Auctor ea ligatura opus habuit, eamque
p. 33. in vniuerſum difficulter inſtitui poſſe iudicat. Addit ſectionem externam ſimilem directionem habere debere, quam ſectio interna, mox deſcribenda, habet, qua re vrinae liberum profluuium egregie quoque adiuuatur. Iam cute et pinguedine diuiſa, indice dextrae manus catheteris ſulcum quaerit, eodemque reperto, idem ſcalpellum ita introducit, vt digitus dorſo eius impoſitus ſit, paullulum tamen ſupra apicem emineat **), tumque ad ductum ſulci ſpecilli, ante ſectionem in veſicam introducti et dextrorſum inclinati, in inferiore vulneris parte, ne acceleratores laedat, vrethram aperit, parua tantum plaga, vix aliquot lineas longa. Tunc ſcalpello ſeposi-

*) Vid. EIUSD. operat. in ſurgery p. 100.
**) Vid. Mélanges et Comment. noſt. l. c.

poſito, per hoc vulnus inſtrumentum aliquod, ductori canaliculato (*gorgeret*) quodammodo ſimile, quod *directorem* vocat, in veſicam introducit et poſtquam illud in veſicam penetrauit, ſpecillum ſulcatum extrahit, cuius nullus amplius vſus eſt. Tunc directoris manubrio aliud inſtrumentum adaptat, quod *moderatorem* dicit. Hoc amuſſim ſiſtit, ſeu cylindrum vitreum, ſpiritu vini ita repletum, vt bulla aërea ſuperſit. Haec in ſiniſtro latere directoris eſt; in dextro vero ex eodem moderatore ad angulum 150 graduum, duo crura deſcendunt, quae ita a ſe inuicem diſtant, vt per eorum hiatum, *lamina lithotoma* ſeu *proſtatotoma* verſus veſicam pelli poſſit. Huius laminae acies proſtatam diuidit, dorſum vero et apex in ſulco, qui in dextro latere directoris eſt, latet. Quatuor vero eiusmodi laminas Cl. Auctor habet, diuerſae magnitudinis. Earum prima, quinque lineas lata, in pueris ad ſextum aetatis annum adhibentur; ſecunda, ſex lineas lata, in pueris a ſexto ad duodecimum vſque annum; tertia in adoleſcentibus ad viceſimum vſque annum, et quarta, quae octo linearum latitudinem habet, in iis, quae viceſimum annum iam ſuperarunt. Hac autem lamina inter crura deſcendentia moderatoris immiſſa, chirurgus directorem ita teneat, vt manubrium lon- p. 9.
ge inferius ſit apice, qui ſuperiorem veſicae partem ſpectat, in moderatoris vero amuſſi bulla aërea in medio haereat, atque tunc laminam proſtatotomam verſus veſicam vrgeat, ſicque veſicae partem, quae ob proſtatam eminentem protuberat, et duas tertias partes proſtatae ita diuidit, vt anterior eius glandulae pars tota diſcindatur, inferior vero ſiue baſis verſus veſicam non laedatur. Vulnus vero maius nec in veſica, nec in proſtata neceſſarium eſt. Collum enim veſicae (*goulot*), cui vulnus inflictum eſt, in calculi extractione ſine vlteriore dilaceratione, ſi

modo

modo operator caute verſatur, facile cedit *) ipſaque proſtata, ſi etiam eius diuiſio non ſufficeret, tamen ſub calculi extractione dilaceratur ea directione, qua inciſa eſt **). Minore vero eiusmodi plaga, nec veſicae collum nimium inciditur, nec plica peritonaei inter inteſtinum rectum et veſicam, inprimis ſi ea vacua aut circa calculum contracta eſt, deſcendens ***), nec arteria retro proſtatam excurrens laeditur. Reliqua vero in hac operatione Cl. Auctor conſueto more peragit, ductoremque canaliculatum, poſtquam laminam lithotomam et moderatorem ſepoſuit, ope ſulci directoris in veſicam introducit.

p. 11. His propoſitis, Cl. Auctor inſtrumenta, modo deſcripta, cum lithotomo occulto fratris COSMI comparat, eique praefert, variasque obiectiones
p. 15. quae contra nouam hanc methodum proponi poſſent, remouere ſtudet. Tranſit deinde ad varia ſymptomata, quae poſt operationem accidere ſo-
p. 42. lent. Cum ob inſignem arteriarum varietatem earum laeſio non ſemper vitari poſſit, haemorrhagia nonnunquam moleſtiam creat. Haec ſi leuior eſt, non nocet, cum idem, quod venaeſectio, praeſtet; ſi vero nimis magna ſit, ad eam compeſcendam epithemata frigida, ex aqua et aceto, ſcroto et abdomini impoſita, multum valent. Quod ſi vero nec eorum ope haemorrhagia ſiſtatur, digitum Cl. Auctor vulneri immittit, locoque laeſionis arteriae ex pulſu inuento, arteriae orificium per quartam horae partem comprimit. Vſus quoque eſt cauterio potentiali ex antimonii butyro, arteriae laeſae applicato.

Fiſtulis

*) Vid. Mélang. et Comment. l. c.

**) Idem hoc Cl. Auctor iam in miſcellaneis chirurgicis p. 213. propoſuit, ſuisque poſtea obſeruationibus confirmauit Cel. CAMPERUS in Demonſtr. anatom. pathol. L. II. p. 11. vid. Comm. noſt. Vol. XIII. p. 273.

***) Vid. CAMPER l. c. p. 10. et tab. II. fig. 3.

Fiſtulis agarico obuolutis, quas varii Auctores ad haemorrhagiam ſiſtendam commendant, parum fidit, maioremque fructum ab immiſſione fiſtulae nudae, quam LE DRAN *) propoſuit, expectat, vt alia taceamus. In fiſtulis perinaei, quae poſt calculi ſectionem oriuntur, calloſas partes lapidis infernalis ope deſtruxit, ſicque perfectam earum curationem obtinuit. Teſtium inflammatio, quae ex vaſis deferentis inflammatione ad teſtem producta oritur, ſi modo ſectio lateraliter ſatis facta ſit, raro accidit, atque etiam cataplaſmatibus emollientibus, clyſmatibus et lenioribus purgantibus adhibitis, facile diſſipatur. Tandem de incontinentia vrinae poſt calculi ſectionem in litteris Cl. POUTEAU ad Cl. PAMARD p. 59.
eiusdemque Cl. Viri reſponſione diſputatur. Haec p. 62.
nonnunquam ſine vllo ſectionis vitio oritur ex ſuppuratione vulneris nimis longa, aut ex veſicae paralyſi, atque nulla arte curari poteſt. Miramur tamen Cl. Auctorem putare, amuletum ex bufone ſiccato, olim a DE HEERS propoſitum, in eiusmodi incontinentia forte aliquem vſum habere poſſe. Quae p. 81.
vero Cl. Auctor de aliis morbis ſymptomaticis, qui nonnunquam aegrum poſt operationem infeſtare ſolent, de vulneris cura, de iniectionibus in veſicam, (quas nonnulli poſt operationem commendant, Noſter autem reiicit) et de fiſtularum in vulnere relictarum minus recto vſu monet, quarum loco vulnus digiti potius immiſſione apertum ſeruat, taceamus. In duabus tabulis aeneis inſtrumenta deſcripta delineata ſunt, ſed, nonnullae figurae inſtrumentorum inuerſae exhibentur, ſculptoris errore iis ſiniſtrorſum vergentibus, quae dextrorſum dirigi debuerant.

*) Operat. p. 259.

XVI.

XVI.

ANTONII DE HAEN S. C. R. A. Maiestatis Consiliarii et Archiatri Med. Prof. Prim. cet. Pars vndecima rationis medendi in nosocomio practico. Viennae Austriae sumptibus Hermanni Iosephi Krüchten. 1767. 8. Alphab. I. Tab. aen. IV. Pars duodecima ibid. 1768. 8. pl. 19.

P. XI. Pergit Cl. Auctor laudando studio in obseruationibus practicis proponendis et methodo medendi
p. 1. inde accuratius definienda. In huius partis capite primo *de febribus intermittentibus* agit et ex multis aegris obseruatis, tres seligit historias morborum, quorum duo decocto quodam sine cortice Peruuia-
p. 4. no, tertius et decocto et cortice sanati sunt. Decoctum in hos vsus commendatum est: Rec. Rad. Gram. Taraxaci ana lib. vnam c. semisse, minutissime concisam et diu tusam coque aqua pura bihorio. Colaturae prelo fortiter expressae lib. tribus, adde oxymellis simplicis lib. semis, salis polychresti drachmas sex; vnciam sumat aeger quouis bihorio.

p. 6. Triplicis generis febre intermittente oriundos tumores recenset. Primum genus in ventre et inprimis hypochondrio sinistro nascitur nullius discriminis, ostendit enim, SYDENHAMUM hos tumores vt salutares exoptasse, his enim similia sunt oedemata crurum, quae vel sponte vel leni frictione dissipentur. Secundum genus viscera thoracis et abdominis obstructa sistit, his icterus, hydrops et rhachitis se iungunt et curationem difficillimam reddunt. Tertium genus obstructiones viscerum irresolubiles exhibet in scirrhum et cancrum transeuntes, quibus se ascites et hydrops saccatus adiungit.

Variis

Variis aliis obſeruationibus inſperſis, methodum p. 36.
Ill. BOERHAAVII, febribus intermittentibus et in paroxyſmo et extra eum medendi, examinat. Inci- p. 40.
pit a victu tenui, quem nonnulli commendant, aliis tamen contradicentibus. Sed vrget omnino Noſter, aegrum victu non onerandum eſſe, nec nimis extenuandum, ſi enim is bene appetit, digerit et egerit, victu vtatur, qui ad has qualitates conſeruandas requiritur et in hac re teſtimonio HIPPOCRATIS vtitur, ſi vero aegri imbecilles ſunt, parcior et tenuis quidem, ſed frequentior victus concedendus eſt.

Emetica medicamenta, etſi a quibusdam diu ante p. 44.
paroxyſmum exhibentur, melius tamen, proxime ante eum data, expurgandae materiae morbi conueniunt. Tenendum tamen eſt, non omnibus omnino aegris vomitoria conuenire, nonnullos potius, iis datis, debilitari. Medici etiam interdum exigunt, vt vomitorium eo interuallo a paroxyſmo propinetur, quo paregoricum medicamentum interiici poſſit. Purgantia etiam medicamenta, ſi ex impuritatibus corporis indicantur, eodem modo conſideranda ſunt.

Venaeſectio plethoricis conuenit, hinc etiam in p. 53.
intermittente febre interdum exigitur, ſed rarius omnino in aſſuetis, qua in re Gallorum teſtimonia commemorat, qui has curationis rationes laudant. Aliter res comparata eſt cum haemorrhoidum fluxu, qui vel vniuerſam ſanguinis copiam imminuit, vel eius congeſtiones in ſyſtemate venae portae arcet. Sudor in his febribus vario modo excitatus eſt; alii ſemper diluentibus et attenuantibus medicamentis corpus repleuerunt, ſudorem ante paroxyſmum excitarunt ac in eius progreſſu adiuuarunt; alii aromaticis et calidis medicamentis ſemper extra paroxiſmum vſi ſunt, qua in re myrrham, abſinthium et alias plantas aromatico amaras inter antifebrilia re-

tulerunt, nonnulli haec tantum ante paroxyſmum
exhibuerunt; alii frictiones, balnea, curſum aliasque
corporis exercitationes pro hoc ſcopo ſuaſerunt.
Haec omnia certe a prudenti medico dirigenda ſunt,
ne, obſtructionibus relictis, aeger poſt febrim fuga-
tam ad morbos chronicos v. c. hydropem diſpo-
natur.

p. 65. Recenſentur poſtea varia epithemata ex acribus,
irritantibus, aromaticis et ſalinis, carpis aliisque cor-
poris locis ad fugandam febrim applicata, quorum
p. 73. effectum dubium candide diiudicat Noſter. Similis
etiam ratio eſt inunctionis et frictionis, thecae verte-
brarum, breui ante febris acceſſum, applicatae, qua in
re quaeſtio additur, an inunctio mercurialis quarta-
narios iuuet? quae in ſuſpicione luis venereae con-
iunctae, forte valebit.

p. 77. Adſtringentium vſus v. c. tormentillae, penta-
phylli radicum cet. poſtea examinatur. Haec forte
in aegris, a febre debilitatis, ſolidis flaccidioribus et
fluidis maxime aquoſis inſtructis, vtilia ſunt. Prae-
ſtat tamen his cortex Peruuianus, cuius laudes hic
p. 84. repetit et variis febribus accommodare docet. Mo-
vet etiam quaeſtionem, an quaedam medicamenta,
cortici addita, eius, in minori doſi propinati, vim
augeant? Etſi autem formulam, cum eo communica-
tam, indicat, in qua praeter terrea radix gentianae adie-
cta eſt, certos tamen effectus non refert.

p. 90. Caput ſecundum *morbos acutos* recenſet et de
pleuritide et peripneumonia potiſſimum agit, de iis
tamen non conſuetas mutationes, ſed ſingulares
quasdam refert. Iuuencula, pleuritide affecta, an-
te quartam iam venaeſectionem dolorem, ab infe-
riore parte ad ſiniſtram ſterni et humeri aſcendentem,
perceperat, tamen cum hic iterum deſcendiſſet, re-
iteratae venaeſectiones inſtituendae erant, quarum

ratio-

rationem longius deſcribit. Sputa, quae ad quadrageſimum quartum diem aquoſa et ſpumoſa erant, poſtea aliqua ſuppurationis initia monſtrabant, neque tamen his, neque aliis excretionibus vera criſeos ſigna indicabantur, die tandem ſeptuageſimo et ſequentibus nec tuſſis, nec alia ſymptomata obſeruabantur, manifeſto indicio, morbum tarde quidem, ſed recte ſuperatum eſſe. Huius itaque morbi diagnoſin et prognoſin praeter dolorem lateris et cruſtam ſanguinis inflammatoriam, conſueta alia ſigna non definiuerunt. Remedia, in hoc morbo adhibita, p. 101.
erant, ſanguinis miſſio, quinquies inſtituta, veſicatoria, enemata crebriora, decocta herbarum emollientium et attenuantium cum melle et oxymelle ſquillitico, antimonium diaphoreticum non ablutum et kermes minerale, mucilagines cum maſſa pilularum de ſtyrace, vt medicamenta paregorica, de nocte ſumenda, oleum quoque lini, externo et interno vſu ſalutare, maxime laudatur. Ad curam ventriculi, miſerrimo antea victu deprauati, adhibita ſunt infuſa rhabarbarina, quibus etiam aluus crebrius ſubducebatur.

Faber lignarius, homo robuſtus, variis de cauſſis p. 104.
peripneumonia affectus, in curatione ſequentia praecipue oſtendit. Sanguis, die quinto ex dextro brachio miſſus, ſolutus cum cruſta ſubuiridi tremula apparebat, poſt octo horas ex ſiniſtro brachio ſubductus ſanguis cruſtam duram et craſſamentum firmum exhibuit. Pulſus quinto die durus fuit et fortis, ſexto debilis inaequalis, ſeptimo naturali ſimilis. His ſubiunguntur varia de criſi ad dies non adſtricta, inprimis de ſudoris varietate. Die decimo quarto morbi noua et grauior febris mota eſt, nec veſicatoriis, nec venaeſectionibus compeſcenda; in his declarandis varias obſeruationes de caloris gradu et miſſi ſanguinis mutationibus recenſet Cl. Auctor, quas

eum repetere haud possimus, notamus tantum post quinquaginta vncias sanguinis detractas pulsum ple-
p. 120. num et fortem mansisse. Aegro autem mortuo, sectio cadaueris sequentia praecipue exhibuit, ex quibus forte morbi ratio apparet. Hepar et splen mole aucta erant et, cum interiecto ventriculo distento, colon, in media parte contractum et singulari ratione inflexum, ad regionem vmbilicalem depresserunt. Ileum intestinum et duodenum cum aliqua parte omenti inflammationem variam referebant, pulmo vndique accretus, in dextra auricula polypus albus ad iugulares vsque venas extendebatur, in cerebro omnia sana praeter insolitam siccitatem.

p. 126. Caput tertium *de morbo ileo* refert. Amplissima haec est tractatio, quae caussas, symptomata et signa cum methodo medendi variis tentaminibus illustrata, in variorum aegrorum accurata obseruatione declarat et, sectione cadauerum instituta, laesiones partium internarum non tantum describit, sed variis iconibus illustrat. Cum de his omnibus accurate satis agere nequeamus, seligamus tantum quasdam
p. 137. annotationes Cl. Auctoris, sparsim propositas. Quae ilei letalis caussa proxima sit, dubitat Noster, cum eam et in inflammatis et gangraenosis ilei plagis et in complicato colo inuenerit. Tempestiua venaesectio, multum olei, purgantia opiatis interpolata, clysmata ex fumo tabaci, optima, si mature adhibentur, sunt auxilia. Omenti defectum inter colicae caussas referri posse, eius vsus in fouendis et lubricandis inte-
p. 173. stinis declarat. Virium proiectio, pulsus cum celeritate paruitas, frigus extremorum, oculorum collapsus, faciei et labiorum praecipue liuor, indolentia partium, antea dolentium, funesta signa sunt et gangraenam metuere iubent, haec vero et ex his praecipua, si vel desunt, vel emendantur, a gangraena, clandestine obrepente, hominem non liberum reddunt.

In

In ſartore ſeptuaginta trium annorum, ileo morbo defuncto, ſectio cadaueris duodecim flexus coli monſtrauit, quae Tab. III. fig. 2. declarantur, reliquis partibus, vel maxime contractis, vel aere diſtentis et inteſtinis quoque tenuibus turgentibus. Cum in hoc cor vtrumque vacuum repertum fuerit, Noſter arbitratur, hepar et inteſtinum colon verſus diaphragma vrgeri et ita vitales actiones laedere et ſufflaminare poſſe; cor enim cum pericardio ita complanari et baſi ſua flecti putat, vt ſanguis omnis in ſinubus colligeretur, hincque vacuus reperiretur vterque cordis thalamus, qua in re dubitationem obortam aliorum iudicio relinquimus. p. 176. p. 181.

Coquo, morbo ileo ex colica pictonum laboranti, quarto die vncias tres mercurii cum oleo amygdalarum, ſequenti die duas et ſexto iterum duas propinauit. Obſeruauit id, quod HOFFMANNUS in matrona obſeruauerat, magnam ſcilicet tranquillitatem poſt eius vſum. Aluus tamen non niſi continuatis enematibus ſoluta eſt, ſeptimo enim die et poſt iniectum clyſma ſextum cum fecibus copioſis aliqua pars mercurii prodiit, a ſeptimo et octauo tamen nihil mercurii, die octauo vero et poſt applicatum clyſma nonum iterum mercurius prodiit, nona die aluus ſponte ſeceſſit et corroſi et nigricantis mercurii indicia habuit. Notat in hoc grauiſſimo morbo nullam paralyſin relictam eſſe, contra eos potiſſimum, qui in hoc morbo opium damnant, eiusque vſui paralyſin adſcribunt. De doſibus mercurii poſtea agit et metum quod, monente HOFFMANNO, morbos neruorum excitat, haud inanem pronuntiat, aliaque lectu digna de mercurio aliisque remediis, huc pertinentibus, diſputat. Laudes olei lini et Ipſe cum Cl. GALLESKY *) extollit et, cum nauſeoſum ſit, in clyſmatibus magis exhibet. Ma- p. 186. p. 204.

*) Vid. Comment. noſtr. Vol. XV. p. 625.

chinae Italicae *) in hominibus applicationem non probat, nisi pluribus tentaminibus confirmetur.

p. 206. Caput quartum *de vario hydrope* agit et Cl. Auctor morbum hunc in variis exemplis ex caussis et mutationibus subsequentibus diiudicat, paracentesin saepe administratam et liquoris educti indolem describit et examinat. Nos, qui ordinem huius tractationis presse sequi non possumus, sparsas quasdam annotationes selegimus.

p. 209. Feminae viginti quinque annorum asciticae sexaginta octo librae aquae paracentesi eductae sunt, quae non foetebat, sed subrubella erat et sanguinem grumosum, in fundo vasis subsidentem, ostendebat; etsi vero et copia aquarum et sanguis admixtus infaustam prognosin redderent, praeter spem tamen cortice Peruuiano, copiose dato, sanata est.

p. 212. In aegro iacente saepe moles aquarum non satis ad locum puncturae vrget, nonne tunc erecto potius corpore instituenda est?

p. 214. Liquor, paracentesi eductus, post quindecim dies nondum putruit, sed in cochleari igne admoto, in coagulum, albumini ouorum simile, mutatus est, quem syrupus violarum ex flauo colore in viridem mutauit, an ex eo, quod omnes animales humores latens alcali habent, sed idem syrupus non omnes liquores, paracentesi eductos, virides reddit et hic color paulo post euanescit.

p. 219. In femina viginti octo annorum, liquoris librae quinquaginta quatuor eductae, metuere faciebant gangraenam, quam Noster largiori vsu corticis Peruuiani repressit. Liquor eductus, non obstante calore atmosphaerae, die tamen tertio demum foetere incepit et arenulas, ad latera vasis affixas, exhibuit mani-

*) Vid. Comment. nostr. Vol. XIII. p. 444. et Vol. XIV. p. 673.

manifesto indicio, et in aliis corporis humoribus, nec solum in vrina, calculos nasci posse. Liquor autem, die quarto in cochleari igni admotus, coagulatus est. In hac femina cum ascite tumor cysticus in abdomine simul fluctuabat, in sinistro vmbilici latere potissimum perceptus, cum autem vires aegrae postea instauratae essent, vrina, variis remediis mota, largius effluxit et discussionem tumoris promittere visus est.

In alia femina triginta trium annorum paracen- p. 236.
tesis instituta sine fructu fuit, aquae enim denuo collectae, non tantum diaphragmate praeter modum extenso et sursum presso, cor vsque ad iugulum elevarunt, sed iecur, ventriculum et lienem versus dorsum depresserunt, quae singularis mutatio situs partium Tab. II. fig. 4. delineatur et, nostro iudicio, accuratiorem iconem desiderasset.

Commemorantur Auctores, qui in cura hydro- p. 249.
pis clysmata ex vrina variorum animalium commendarunt, qua de caussa Noster quoque tentamen aliquoties cum vrina vaccarum instituere iussit, sed sine omni fructu.

Ex accurata recensione mutationum, in sectione p. 252.
feminae hydropicae obseruatarum, phaenomena morbi antecedentis declarantur; omissis vero reliquis, in genesi membranarum, quas pseudomenyngas Noster appellat, haereamus. Liquor, ex abdomine post mortem eductus, ex albo fuscescebat, qui plures similes membranulas continebat, vltima etiam portio crassamentum gelatinosum referebat. Inprimis vero pseudomenynx non flaua, sed rubra potius, intestina tenuia tegens et super colon ad hepar vsque se extendens, inuenta est, quae processu vno ad centrum mesenterii, alio ad lienem producebatur. Cum itaque non solum hepar cum diaphragmate, ventriculo et colo, sed pulmones quoque cum pleu-

p. 264. ra, diaphragmate et pericardio coaluiſſent, in geneſin membranularum inquirit Noſter, eamque a tranſpreſſo ex viſceribus et membranis ſero ſanguinis declarat, quod gelatinoſae indolis cruſtae inflammatoriae ſimile, iudicatur, et in liquore, ventrem diſtendente, generatur, verſus viſcera ſubſidet, iisque adhaeret et ita partim concretiones viſcerum efficit, partim in peculiares et diſtinctas membranas cogitur. Etſi vero cum hac geneſi nulla vehementis inflammationis ſigna percipiebantur, in viſcerum tamen obſtructionibus atque compreſſionibus, ſanguinem liberis in vaſis comprimi, denſari et ad inflammationem diſponi poſſe, arbitratur. Similem inflammationem oſtendit ſanguis interdum ex venis hydropicorum miſſus; et in femina, quae his conſiderationibus occaſionem dedit, nona et octaua ante mortem hebdomade, in febris continuae acceſſu modicae ſanguinis miſſiones ob anxietatem intolerabilem inſtitutae ſunt, ſanguisque compactus et craſſus inventus eſt et duram admodum et flauam cruſtam exhibuit, ſputa quoque poſtea euenerunt purulenta, diatheſin ſanguinis inflammatoriam indicantia.

p. 274. Puella ſedecim annorum, hydrope cyſtica laborans, in aquis iterata paracenteſi eductis, a dextro latere ſemper limpidum, a ſiniſtro turbidum humorem exhibuit. Hac occaſione non ſine ratione monet Noſter, in hydrope ſimili diureticis reſoluentibus et attenuantibus abutendum non eſſe, quippe quae in humores ſanos agunt et collectionem aquarum augent, nec eam impediunt, nec ad veras vias deriuant. Etſi enim cyſtides hydropicae legibus circulationis vix vltra ſubiectae eſſe videntur, aliqua tamen ſigna in vrina probant, ichoroſam mate-
p. 277. riam ex iis in ſanguinem reſorberi. Tentamen inſtitutum eſt, an cannula relicta et aqua hordei iniecta depurari et ad contractionem diſponi poſſint cyſtides,

ſtides, ſed non ſucceſſit, febre enim mota, cannula educenda erat. Poſt obitum aegrae, Noſter ob negligentiam miniſtrorum, qui liquores reſiduos ex ſacco hydropico ſine attentione emiſerant, in diſquiſitione, quam inſtituere decreuerat, impeditus eſt, nec definire potuit, num in variis paracenteſibus inſtitutis limpidae aquae ex abdomine, turbidae ex cyſtide promanauerint.

Miſſis aliis in ſectione cadaueris obſeruatis, tantum notamus, ouarium ſiniſtrum naturali duplo maius, cartilagineum, ſcabrum et hydatidibus refertum, exſtitiſſe, loco dextri vero, quod cum tuba prorſus diſparuerat, a fundo vteri latam membranam proceſſiſſe, cui ouarium in magnum et irregularem ſaccum extenſum adhaeſit. Inaequalis et tuberoſus hic erat, totumque abdomen replebat, parietum craſſities diuerſa erat, nonnullis in locis cartilaginea, in aliis ſcirrhoſa durities accedebat. Etſi vero tria tubera inaequalis magnitudinis referebat, haec tamen intus in varia loculamenta diuiſa erant, in quibus vel aqua, vel pus, vel mucus continebatur. In omni ambitu diſtribuebantur vaſa, quae in extenſione ſacci ſubinde, facta, quoque diſtenta erant. p. 283.

Nunc ad varias hydropis ſpecies declarandas ſe conuertit Cl. Auctor, ſcilicet hydropem, anaſarcam, aſcitem peritonaealem, cyſticum ſiue ſaccatum et tympaniticum, et, prima ſpecie obiter tantum indicata, de reliquis ſigna horumque fallacias commemorat et doctrinam variis Auctorum teſtimoniis illuſtrat, quam tamen lectu dignam tractationem in compendio tradere haud poſſumus, inprimis cum Cl. Auctor, exceptionibus additis, ſatis declaret, medicos in diagnoſi horum morborum eruenda ſumma cum attentione verſari, eamque, repetito examine, confirmare debere. p. 292.

p. 323. Similis tractatio de medendi methodo addita est, in qua, ratione curae internae, ad institutionem Ill. BOERHAAVII, commentatione Swieteniana explicatam, prouocat, iniectiones adstringentes post paracentesin non probat. Peritonaealem asciten, aquis emissis, coalitum peritonaei cum musculis concessisse, creditur quidem, sed curationes commemoratae id non semper confirmant, multa potius alia mala vlcerosa praeter recidiuam timenda esse, monet Noster. De hydropis cystici curatione per incisionem, iniectionem, depurationem et blandam inde sacci contractionem efficiendam, porro dubitat Noster *).

p. 339. Caput quartum *anatomica quaedam et expositionem tabularum* proponit. Declarantur breuiter, quae in quatuor tabulis expressae sunt icones, quibus potissimum ea, quae situm peruersum viscerum infimi ventris et varias intestinorum inprimis coli mutationes concernunt, adumbrantur. Nos quaedam ex his suo loco commemorauimus, omnes vero icones sigillatim diiudicare, instituti ratio vetat, monemus tamen ad has et similes praeternaturales abdominis dispositiones, in examine morborum accurate attendendum esse, quo fallaciae diagnoseos omni modo euitentur.

P. XII. In duodecima parte quatuor priora capita pulsus doctrinam illustrant, reliqua annotationes ad varias
p. 1. res, iam pertractatas, addunt. Caput itaque primum *doctrinam* HIPPOCRATIS *de pulsibus* colligit. Etsi enim signa ex respiratione, vrina cet. ei frequentiora fuerunt, tamen non sexies certe, vt alii perhibent, sed frequentius longe pulsus rationem in morbis indicasse HIPPOCRATEM, Noster affirmat et, collectis variis testimoniis, probat. Ex his enim

*) Vid. Comment. nostr. Vol. IX. p. 661. Vol. XII. p. 129.

enim euincere ſuſcipit, laudatum Virum conſiderationem pulſus ad diagnoſin et prognoſin morborum non ſolum, ſed etiam ad alias doctrinas medicas illuſtrandas applicaſſe, fatetur tamen, eas minus completas eſſe, nec ad ſingulas morborum obſeruationes ſatis accommodatas.

Caput ſecundum *pulſus hiſtoriam ab* HIPPOCRATE *ad noſtra vſque tempora* recenſet. Contendit primo, ARAETAEUM iam ante tempora GALENI pulſuum doctrinam accuratius propoſuiſſe. p. 15. Etſi vero GALENUS de pulſibus plures libros edidit, rationem tamen pulſus oratorio magis ornatu deſcribit, nec recte definit, in refellendis aliorum medicorum ſuper hac re ſententiis nimis copioſus eſt et ſubtili diſtinctione, ad artem clinicam nec applicanda, nec aſſequenda, magis confundit, quam docet. Qui vero hunc ſequuti ſunt medici, doctrinae eius tantum adhaeſerunt. p. 20.

Nunc diſtinctiones pulſuum, a pluribus retro ſeculis in ſcholis medicorum declaratas, recenſet et ex his compoſitas commemorat, teſtimoniaque affert, pulſum cum raritate celerem, hoc eſt, frequentem, a celeri vere diſtinguendum eſſe. Simili quoque ratione pulſum, in vtroque brachio variantem, concedit, nec tantum ex ſitu et progreſſu arteriae diuerſo, ſed ex conditione quoque morbi. Intermittentem pulſum in ſenibus minus periculoſum eſſe, omnes largiuntur, non aeque in iunioribus, contrarium tamen oſtendit Noſter ex obſeruationibus, quibus declaratur, ſaburram primarum viarum et vermes ob ſtimulum neruis inimicum intermittentis pulſus cauſſam eſſe, qua remota, regularis redditur. His quaedam ſubiungit de intermittente pulſu ex vitiis viſcerum inprimis vitalium et quibuſdam naturalem eſſe docet. p. 23.

Etſi

p. 42. Etſi vero pulſus defectus ſeu plenaria aſphyxia rarius obſeruatur et ſaepe ex verae diſquiſitionis neglectu ſpuria eſt, quaedam tamen exempla affert, quae, eam interdum ab accuratis viris obſeruatam eſſe, declarant.

p. 50. Traditur porro hiſtoria morbi iuuenis viginti quatuor annorum, febre acuta inflammatoria laborantis, in quo, hac de cauſſa, pulſus longe celerior eſſe debuiſſet, dimidia tamen parte rarior, modice febrili, inuentus eſt. Venaeſectionem quidem, hoc pulſu monitus, intermiſit Noſter, aegram vero methodo antiphlogiſtica vſque ad decimum quartum diem ſanauit. Quae obſeruatio etſi incompleta eſt, quod nec ante morbum, nec poſt eum curatum ratio pulſus diſquiri potuit, occaſionem tamen dedit Cl. Auctori, de differentia pulſus in ſedente et cubante varia inſpergere lectu digniſſima. Subiunxit etiam variorum medicorum de ſingulari pulſus varietate obſeruationes.

p. 74. De pulſu celeri etiam agit recenſetque morbi progreſſum in virgine viginti quatuor annorum, quae ob morbum, peripneumoniam minitantem, in noſodochium excepta eſt. In hac pulſum, ſumme variantem, inprimis vero celeritatem, ſaepe vltra modum auctam, vſque ad diem centeſimum et quinquageſimum ſextum attente obſeruauit, et cum interea partes taeniae ſeceſſerint, cum corticis Peruuiani vſus et venaeſectio quandam mutationem induxerint, obſeruatio lectu digna eſt, etſi verae huius celeritatis cauſſae non inuentae ſunt.

p. 88. Caput tertium *recentiorum ſcriptorum circa pulſum obſeruationes* tradit. Recenſet primo Cl. SOLANO obſeruationes de pulſibus, varias morborum euacuationes criticas indicantibus, easque ab aliis vel confirmatas vel correctas declarat, concludendo, forte haec

haec potius, interdum non ex vera naturae lege contigiſſe. Etſi enim ea, quae in Hiſpania a SOLANO animaduertuntur, non audacter negat, tamen monet, ſe per attentam obſeruationem nec in Belgio, nec in Auſtria ſimiles euentus in morbis obſervaſſe.

Simili ratione et accuratius etiam Cl. BORDEU obſeruationes examinat et de iis ſuccincte et candide refert, illas tamen, vt alii naturae conſtitutioni in indicandis motibus criticis non conſentaneas. inuenit. Proponit ideo laborioſi examinis quaedam ſpecimina, ex quibus nonnulla ſparſim ſelecta indicabimus. p. 100.

Alibi iam in febre acuta inflammatoria pulſum tardiſſimum, vt rariorem, annotauerat, in aegro enim quarto tantum die rhythmo et tempore inaequalis, reliquis vero diebus vere aequalis fuit pulſus et quarto die iam larga tranſpiratione et vrina morbus iudicatus eſt. Defuit ergo in hoc aegro gradatim decreſcens inaequalitas, quae ex doctrina illa vrinarum criticarum pronuntianda erat. p. 117.

In virgine, cuius pulſum iuſto celeriorem per centum et quinquaginta ſex dies examinauerat, in cruditate pulſus irritationis Cl. BORDEU non contractus, plenus et ſubdurus fuit, ſed plenus, fortis, celer et aequalis. Die quinto huius morbi in paucis ſputis coctionis niſus erat, et vrinae ſedimentum formarunt; ex excretorum itaque conditione pulſus vrinarii et pectoralis commiſtio expectanda fuiſſet, pulſus ſcilicet per gradus deſcendens, cum pulſus inteſtinalis inaequalitate, isque reduplicatus, at vero, praeter modicam celeritatem, pulſus tota die naturalis fuit. Pauca haec diiudicati pulſus ſpecimina ideo tantum commemorauimus, quo appareat, quantum et in reliquis examinandis adhibuerit induſtriam Cl. Auctor, cuius rei quaedam conſectaria addimus. p. 119.

Monet

p. 147. Monet primo, non paucos morbos acutos exiſtere, quibus praeter celeritatis et duritiei variationem, notabilis pulſuum mutatio, nec in cruditate, nec in coctione accidat. Concedit, in acutis dari nouas pulſuum mutationes, quae tamen definitas a quibuſdam medicis prognoſes non confirmant, tum enim euacuationes criticae vel nullae ſunt, vel aliae, quam indicatae fuerunt. Euenire aſſerit et alias, quam ab his Viris indicatae ſunt, pulſus mutationes, quae tamen nec in diagnoſi, nec prognoſi ad certam normam reduci poſſunt, ideoque varias ſubiungit rariores in morbis pulſus varietates.

p. 161. Caput quintum *de damno, quod a neotericorum de pulſu placitis, medicina patitur*, agit. Contendit ergo, veram et tutam praxin Hippocraticam his inventis obſcurari, ideoque ea, quae Cl. BORDEU et de criſibus et de pulſibus, contra HIPPOCRATEM aliosque medicos, qui eius veſtigiis inſiſtunt, monuit, refellere conatur, v. c. in diebus criticis et aliis
p. 177. ad criſium praedictiones pertinentibus. Inprimis autem lectu digna eſt defenſio Ill. BOERHAVII, quam Noſter, eius doctrina enutritus, attente ſuſci-
p. 189. pit. Qua occaſione etiam de purgantibus in acutis febribus varia declarantur.

p. 207. Subnectit huic capiti generalem animaduerſionem de methodo medendi nonnullorum medicorum, quos ex Chiraciana ſchola egreſſos fuiſſe, dicit. *Inchoant*, inquit, *continuantque curam, venaeſectione perquam numeroſa; iterato exhibent vomitoria; quotidie hi, illi die ſaltem alterno, corpora purgant; ſic autem vt apozematibus ſuis, quo humores efficacius mouere ſolidaque ſtimulare potentius poſſent, aliquid tartari emetici perpetuo iungant, donec demum praetenſa ſua criticorum pulſuum ſigna inſurgant.* Recte itaque monet, non ordinatis naturae motibus, ſed iis perturbatis, ſequen-
tis

tis pulſus ſingulares varietates adſcribendas eſſe, Hippocraticam nempe ſcholam, quam illi medici reprehendunt, vere oſtendere, obſeruationum veritatem nullam eſſe, ſi medicus naturam perturbaverit et egregia aliqua Cl. BAGLIVII verba ſubiungit *)

Caput quintum *de lumbrico lato* exponit. Morbi quidam recenſentur, in quibus vehementiſſima quaedam purgantia, clyſmatibus emollientibus iunctis, aliaque medicamenta anthelmintica exhibita ſunt, quae hiſtoriam vermium nonnihil illuſtrant, ad certas tamen concluſiones non ducunt. p. 210.

Caput ſextum *de variorum medicamentorum virtute* agit. Viperarum curam variis in morbis laudat et exemplis illuſtrat, iure enim recentium viperarum Italicarum vitiliginem ceu ſcabiem atrocem pulmonisque vlcera curata, ſpinam ventoſam autem mitigatam eſſe narrat. p. 227.

Laudatur in Anglia elixir vitrioli in dyſpnoea et ſuppuratoriis pulmonum morbis, illud vero Noſter non propinare auſus eſt, et ob copiam aromatum, quae aeſtum augent, et ob vim acidi, lac coagulantem. Sed, dubitationibus his per amicorum litteras remotis, hoc medicamento in variis aegris ſummo cum fructu vſus eſt, exhibuit enim viginti vel plures guttas bis vel ter de die per plures menſes et per aliquot annos. Videtur vero in illa phthiſeos ſpecie inflammatoria et ſuppuratoria conuenire, in qua materies vniuerſi cruoris, in integros pulmones transſudans, colligitur, ſputorumque forma eiicitur, quod diatheſin hanc ſanguinis praecipue euincat. p. 239.

De

*) Sunt ex praxeos medicae Lib. II. cap. 12, in quo paradoxa recentium medicorum in deriſione criſium egregie proponuntur.

p. 251. De agarici laricis exiguis frustulis, subinde sumtis, in compescendis sudoribus colliquatiuis, aliisque nonnullis medicamentis pauca refert, vberius disquirenda.

p. 263. Caput septimum *finem quaestionis de sensibilitate et irritabilitate* addit. Contradixerat hac in re Noster obseruationibus Ill. HALLERI ex considerationibus variis corporis aegroti, nunc tandem huius, in viribus corporum internis declarandis, tentamina probat et meritis laudibus extollit. Etsi vero ex ea tantum parte acquiescere videtur Cl. Auctor, quod HALLERUS non inuertere cogitet pathologiam inuentis suis, tamen hic quoque, in eum finem tentamina illa instituit, quo physiologia pathologiam illustret et confirmet.

p. 274. Caput octauum *de inoculatione variolarum* nonnulla proponit. Praemissa breui recensione controuersiarum de variolarum inoculatione, a se excitatarum, decem obseruationes inoculationis, sinistre cedentis, refert et singulis subiungit caussam mortis vel laesiones, ex alia re, praeter inoculationem, repetenda, quamobrem ex similibus rationibus patet, neminem ex naturalibus quoque variolis mori. Subiungit varia, quae fallacem inoculationem demonstrare possunt.

p. 294. Tandem cum ex naturalibus variolis multi moriantur et cum hoc ex neglectu debitae curationis pendeat, duplex consilium exhibet; primo, vt medici clinici patrio sermone breuem, sed satis dilucidam normam praescriberent, et non solum semiotices et medendi methodi variolis regulae paterent, sed etiam vana et saepe noxia anicularum consilia infirmarentur, quod etiam certius expectandum esset, si ea norma publica auctoritate confirmaretur: alterum

vt

vt leges condantur, quae variolarum contagium auertant; hae quidem difficultatibus non carent, Noſtro tamen et aliis non omnino impoſſibiles videntur.

XVII.

IO. ERN. GUNNERI Theol. et Phil. Doct. Dioeceſios Nidroſienſis in Norwegia Epiſcopi, Flora Noruegica, obſeruationibus praeſertim oeconomicis panosque Noruegici locupletata. Pars I. Nidroſiae apud Typogr. Vindingium et Hafniae apud Bibliop. Pelt. 1766. fol. Alph. 1. pl. 4. tab. aen. 3.

Quaecunque deſiderari poſſunt ab illo, qui tractus et regionis cuiusdam ſpontaneas plantas diſquirere, et tam in exterorum, quam inquilinorum commoda recenſere ſuſcipit, ea omnia non ſolum egregie impleuit, ſed et plura praeſtitit Cl. Auctor in hac flora, quam ad imitationem aliis merito commendamus. Et cum Danicae et Suecicae plantae variorum, inprimis LINNAEI et OEDERI ſtudio fuerint expoſitae, Noruegici autem regni divitiae hactenus fere incognitae manſiſſent botanicis, eo maiores gratias referre debemus Venerabili Viro, quod defectum hunc ſupplere et nouis acceſſionibus rem herbariam augere voluerit. Diu iam in itineribus ampliſſimis, tum terreſtribus, tum marinis, quae ad coetus ſanctiores viſitandos quotannis inſtituere debet, naturae dona vbique ac ſummo ſtudio perueſtigauit ipſe, aliosque conterraneos ad ſimilem operam nauandam excitauit, praecipue vero Eundem occupatum hactenus tenuit animale et minerale regnum, prout ex actis Nidroſienſis ſocietatis, cuius fundator quoque fuit, abunde patet, nunc autem

plantas quoque legit, et in patriae maxime commodum eas publice exposuit, quas huc vsque vel ipse inuenit, vel ab aliis communicatas accepit. Non omnes itaque, quas haec terra alit, sed modo 314. Prima parte plantas, et quidem nullo seruato ordine, recensuit, reliquas parti posteriori, et si quae post hanc detegerentur, actis Nidrosiensibus reseruare voluit Cl. Auctor; cuius instituti rationem Ipse addidit: *non forsan deerunt*, scribit, *qui optarent, vt editio huius florae differretur, vsque quoad tanta plantarum facta fuisset collectio, vt ordine systematico possit prodire. Sed vero, si editio eius tam diu differretur, valde metuerem, ne fieri possit, vt vix, me viuo, in lucem emitteretur. Quo circa consultius duxi, plantas Norwegicas sensim, prout mihi innotuerint, nulla ordinis habita ratione, palam facere.* Plantas autem non nisi illas recensuit, quas vel Ipse in itineribus suis et in praedii sui, Berg ad Nidrosiam dicti, vicinia legit, vel ab aliis lectas vidit, enodauit, aut saltem nouo examini subiecit. Vbique Linnaeana nomina adhibuit, synonyma pauca, ast selecta, adiecit, et eos inprimis citauit Auctores, qui delineationes dederunt, vicinarumque regionum, Daniae et Sueciae stirpes exposuerunt. Plurimae enim sunt tribus his regnis communes, aliquae tamen etiam propriae, quales sunt plures fuci, primula integrifolia, silene armeria et aliae. Addidit vbique vernacula propria, Danica, quandoque et Lapponica, ast et Germanica, Gallica, Anglica nomina, ex Auctoribus, saepe etiam citatis, collecta; loca porro natalia copiose memorauit, et in quonam vel Ipse, vel alii plantam inuenerint, sollicite notauit, florendique tempus adposuit. Obseruationes denique vberrimas proposuit, quae vel ad plantarum cognitionem faciunt, vel praecipue vsum medicum ac oeconomicum concernunt. Vsus iam cognitos ex aliis qui-

quidem repetit, plurimi autem noui ſunt, incolarum, propriisque Cl. Auctoris experimentis innixi, vti et ea, quae ad Pan Norwegicum pertinent, diligentiſſime expoſuit, et fere ſemper notauit, an ab animalibus, et quibusnam deuoretur, aut auerſetur planta.

His praemiſſis, ad ſpecialiora progrediamur, et ex fertiliſſima flora aliquos decerpamus flores, quo operis praeſtantia plenius cognoſcatur. *Oſmundae*, No. 1. *ſtruthiopteris* dictae, accuratam dedit et deſcriptionem et delineationem. Radix conſtat laminis nigro fuſcis, carnoſis, ſolidis, conuexis, infima parte fibroſis, frondes ſteriles pinnatae ſunt, pinnis mediis longiſſimis, ſuperioribus et inferioribus breuioribus, ſcapus cum fructificationibus non ante tempus autumni apparet, eiusque infimae parti vtrinque ſaepius adnaſcuntur minora quaedam folia, iis ſimilia, quae infimae ſtipitum ſterilium parti inſident. Fructificationes in racemum diſponuntur, cuius ſinguli rami exhibent quaſi ſpicam diſticham, articulatam, articulis primum ſubfuſcis, vel obſcure vireſcentibus contiguis, dein ſub forma plerumque ſubrotunda diſtinctis et fuſcis. Formantur autem hi quaſi globuli beneficio foliorum frondis fructiferi anguſti inflexorum et conuolutorum, primum ab ipſa fructificatione vix dignoſcendorum, poſtea vero ſponte dehiſcentium; quum quidem capſulae apparent copioſae flaveſcentes et globoſae, quas microſcopium docet eſſe membranaceas, nitentes, annulo geniculato, lineis transuerſalibus parallelis interſtincto, in circulo maximo cinctas, et capillari pedicello, frondi affixo, innixas; capſulis horizontaliter ruptis, ſemina minima flaua eiiciuntur. Tab. II ſiſtit *cicutam viroſam*, in omni ſua vegetatione, flore et ouario per microſcopium quoque delineatis. Radix, vt Cl. Auctor

 ſcri-

ſcribit, bulbus rapiformis eſt, qui praeter fibrillas longiores numeroſas, etiam emittit plures radices fuſiformes; inuolucrum vniuerſale nullum, partiale polyphyllum, foliolis duodecim conſtans; huius autem foliola ſetoſa eſſe, ne microſcopii ope videre potuit. Inter *fucos*, quorum plures hic recenſuit, icone illuſtrauit *ſcoparium* ſiue *arboreum edulem* C. B. *P*. eumque dixit: *fucum hyperboreum fronde ſimplici pinnata, caule longiſſimo.* Caulem habet durum, ſubteretem, tres vel quatuor cubitos longum, craſſitie baculi, infima ſui parte ſaxo vel lapidi adhaerentem; frons ſimplex eſt, terminalis conſiſtentia veſicae bubulae, caule altior, vnum ad duos cubitos lata, pal-
No. 2. 3. mata. In *draba verna* petala bipartita, folia radicalia margine ſubcilicata, ciliis, vt microſcopium docuit, ſaepe bifurcis, et interdum verſus apicem vtrinque vno dente obſoleto notata; in *draba incana* ve-
No. 4. ro petala modo emarginata deſcripſit. *Polypodium, filix mas*, quo ab omnibus vilioribus commode diſcerni poſſit; icone expreſſam dedit bigam pinnarum, monuitque ſimul, huius faciem hilarem, et marginem laminarum vnguiformium integerrimum diſtinctionis praebere adminiculum; alias autem noxiasque inprimis filices, vt eſt *filix femina*,, auſtera et ſuſpecta facie externa, earumque laminas dentibus marginalibus, tanquam atro carbone notaſſe Deum
No. 5. optimum. *Anthoxanthum odoratum* facile quidem, dum floret, ſtaminibus et ſtylis duobus cognoſcitur; aſt autem ſtylis et germini vtrinque adſtat anthera erecta, oblonga, ſubfuſca, ſuperne integra, inferne bifida, et filamentum maxima parte antherae agglutinatum; mutata vero ſcena, filamenta tenuiſſima euoluuntur et e gluma flaueſcente producuntur longiſſima, vna cum antheris verſatilibus vtrinque bifurcis, vt pollinem in ſtigma vtriusque ſtyli poſſint dimittere. Stamina quoque propter longitudinem

ita

ita ſaepe ſibi inuicem implicantur, vt vnum filamentum, duabus antheris inſtructum, repraeſentent. *Ericae vulgaris* calix exterior minimus eſt, interior No. 15.
vero coloratus et perſiſtens corolla maior; in foliis, potiſſimum recentibus, ea ad baſin ſagittata eſſe, facile adparet. *Spergula aruenſis* omnium frequentiſ- No. 20.
ſime ſtaminum numero ludit, in eadem planta indiuiduali plurimi flores quinque ad nouem, pauciſſimi decem ſtaminibus inſtructi erant. In *piſo aruenſi* No. 76.
petioli tetraphylli quidem ſunt, aſt infimi diphylli, foliolis oblongis, hinc inde denticulatis; ſtipulae foliis maiores et inferne extus crenatae; vexillum magnum coeruleſcens, venis ſaturatioribus pictum, alae obſcure purpureae, carina alba, vel leuiter purpuraſcens, facies eſt piſi ſatiui, ſed omnia minora. *Ca-* No. 89.
rex veſicaria tres profert ſpicas maſculinas, quarum tertia magis diſtat a ſecunda breuiore, quam haec a prima longiſſima terminali; femineae ſpicae duae ſunt pedunculatae, flaueſcentes, capſulis ampullaceis, apice rariſſime bifido. *Gentianae amarellae* No. 95.
flores ſupremi habent corollam quinquefidam, reliqui omnes quadrifidam, eſtque maxime affinis *gentianae campeſtri.* In *lychnide dioica* flores herma- N. 123.
phroditi ſemel obſeruati. *Tamarix Germanica* perti- N. 152.
net ad monogynias et petala fert purpuraſcentia. *Cardamine hirſuta* flores oſtendit paruos, albos, cau- N. 195.
les et folia parum hirſuta, ſtamina nunc quatuor, modo aequalia, nunc ſex, duobus minoribus; ſemina matura longius diſſiliunt, quam in *impatiente noli me tangere* dicta, licet haec non ſit *cardamine impatiens.* *Thymus ſerpillum* in omnibus ſpeciminibus N. 233.
flores habuit purpureos, et cilia alba vtrinque ad baſin omnium foliorum.

Verum, miſſis botanicis obſeruationibus, properamus ad eas, quae vſum variarum concernunt,

et ex vberrima harum meſſe quasdam etiam produ-
No. 1. camus. *Oſmundae ſtruthiopteris* radix tam cruda, quam
cocta pabulum caprarum, ouium, boumque fit ſoli-
dum et ſanum; modo non nimia detur quantitate,
No. 4. decocto etiam radicis vituli bene nutriuntur. *Poly-
podium, filix mas*, ſimilem habet radicem, eadem-
que, foeno deficiente vel corrupto, eundem vſum
praeſtat, immo priori, vnanimi oeconomorum conſen-
ſu, praefertur; de hac, et in noſtris terris vulgatiſſi-
ma, planta ſcribit Cl. Auctor: *En egregium, in pe-
nuria foeni, remedium, quo rite adhibito, pecora non
tantum ab interitu praeſeruari, ſed ſane et ſaginari
poſſunt.* Feroenſes radices in cereuiſia coquunt
No. 9. contra calculum. *Polygoni viuipari* radices a pau-
peribus, inprimis Tungenſis in cibum et panem di-
ligenter colliguntur, et ſemina cum lacte coquuntur.
No. 11. *Hippophaë rhamnoides* infuſo vel decocto ligni, folio-
rum et florum Bingdalenſes aliique, loco decocti
lignorum officinalium bono ſucceſſu vtuntur, vires-
que hydroticas et diureticas exſerere traditur. Oues
et caprae folia auide deuorant, et a ſpinis probe ſibi
No. 13. cauere norunt. *Saxifraga cotyledon* repudiatur fere
ab omnibus animalibus. Dalenſes foliorum decocto
contra phthiſin tam hominum, quam boum, vtun-
No. 15. tur. *Erica vulgaris* in Norlandia, alio pabulo non
ſuppetente, ad oues et equos alendos adhibetur, et no-
vit quosdam Cl. Auctor, qui ſolius ericae beneficio,
ante minutim conſciſſae, et fecibus ſpiritus fru-
menti vel alio fluido maceratae, equos ſuos circa duos
No. 20. menſes ſatis bene paſtos, conſeruarunt. *Spergula
aruenſis* auide quidem a capris, ouibus et equis, ſed
non item a bobus appetitur, vt ſollicite exper-
tus fuit Auctor, hinc et laudes ratione ſaginae
boum eidem tributas, potius *ſpergulam pentandram*
No. 22. ſibi vindicare aſſerit. *Daphnis Mezere* corticem af-
fectibus arthriticis externe applicant Dalenſes, iidem-
que ex cortice et baccis vnguentum contra vlcera
ca-

cacoethica parant. *Rumicis crispi* radicis decoctoNo. 35.
non contra scabiem tantum, sed et contra icterum
vtuntur Tranoenses, radicem etiam recentem con-
tusam externe contra scabiem vsurpant. *Stachys*No. 70.
syluatica, licet foetidissima, auidissime deuoratur a
bobus et vaccis, et in his lac gignit abundantius,
nec copiosissime comesta lac vlla ratione reddit in-
gratum. Equi plantam vehementer abominantur.
Pedicularis palustris dysenteriae boum, et hydropisNo. 87.
ouium causa vulgo dicitur. Ast, capris exceptis,
intacta relinquitur a pecoribus et iumentis, nisi val-
de famelica, vel aliunde aduecta, eandem cum
damno deuorarent; et in praedio Auctoris, eius-
que vicinia copiose habitat, nec tamen per septem
annos vlla ouis ibidem morbo periit, vel hydrope
laborauit. *Angelicae archangelicae* caulis crudus,No. 98.
ante florescentiam decorticatus, a Lapponibus et
Noruegis auide editur. Folia, etiam radix, in
puluerem redacta, et farinae admixta, a Norlandis
comeduntur. *Sorbi aucupariae* cortex salutare boumNo. 99.
ouiumque pabulum, et folia quoque tempore au-
tumni in pabulum hiemale pecudum a bonis oeco-
nomis diligentissime colliguntur. Equi a nimio eo-
rum esu pilos amittunt. *Anthericum ossifragum* im-N. 136.
pune a bobus deuoratur et praesertim tempore ver-
no ab iisdem valde adpetitur. *Myrica gale* paupe-N. 142.
ribus in Norlandia inseruit loco lupuli, nec caput
tentare fertur, si decoctum probe fuerit despuma-
tum; decocto Norlandi cimices et pediculos pellunt,
et gemmis floriferis lanam luteo imbuunt colore.
Potentilla Noruegica pabulum praebet omni respe-N. 145.
ctu praestantissimum, hinc illam, in arenosis prae-
sertim, serendam esse suadet Cl. Auctor. *Sedi*N. 149.
acris decoctum, cum lacte paratum, a Nidrosiensibus
contra scorbutum vsurpatur. *Tamarix Germanica*N. 152.
in decocto contra scabiem a Dalensibus adhibetur.

N. 166. *Anemonem nemoroſam* dyſenteriam boum producere
N. 184. Cl. Auctor quoque confirmat. *Eriophoron polyſta-*
chion primo vere omnia pecora expetunt, hinc et
tunc diligenter a ruſticis colligitur, pappo autem
exſiſtente, ab omnibus relinquitur intactum. In Da-
lia ſponſa ex pappo, lana ouilla admixta, ſponſo con-
ficit chirothecas, et puluinaria infantum ruſticorum
N. 179. ex hoc, lana leporina addita, parari ſolent. *Con-*
vallariae maialis foliis et radice pulchro flauo colore
N. 191. veſtes tingunt Nummedali. *Alſine media*, recens con-
tuſa, a ruſticis imponitur furunculis, et pone aures
adplicatur ad inflammationes oculorum exſtinguen-
N. 207. das. *Lichenem parietinum* cum lacte coquunt Bedſta-
dienſes, et contra icterum hauriunt, illudque ſum-
me laudant remedium. Ope huius lichenis veſtes
N. 215. quoque luteo imbuunt colore. *Spiraeam vlmariam*
adoleſcentes ruſtici in veſtibus gerunt, vt grato odo-
re ſeſe commendent; ab aliis cereuiſiae induntur fo-
lia, cui et odorem et ſaporem gratum conciliant.
N. 306. Boues eandem auide deuorant. *Thlaſpi aruenſis* ſe-
mina ſanguini coagulato reſoluendo et rheumatiſmis
ſanandis inſeruiunt. Sed haec ſufficiant; quilibet
vel ex his facile perſpiciet praeſtantiam huius
florae.

XVIII.

BERNHARD IOSEPH SCHLEISS *der Weltweisheit und Arzeneygelahrheit Doctors, Churpfälzischen Raths, gewesenen Feldmedici und würcklichen ersteren Physici der Stadt und Herzogthums Sulzbach, Abhandlung von Podagra. Nürnberg bey George Peter Monath.* 1767. 8. 2 *Alph.* 3 *Bog. nebst Vorrede.*

i. e.

Tractatus de podagra. Auctore BERNHARDO IOSEPHO SCHLEISS.

Dispescitur hic liber a Cl. SCHLEISS, qui, vti ex praefatione primae partis apparet, ipse huius morbi experitur crudelitates, in tres sectiones, quarum prima pars, aegris podagricis scripta, veram et regularem, alteram anomalam et symptomaticam, et tertia retrogressam complectitur podagram. Prima pars continet, praemissa historica podagrae descriptione, eius caussas, remedia et diaetam podagricorum ac finitur medicis quibusdam conclusionibus, huc spectantibus. In altera parte varii morbi, qui podagram excitant, eamque partim comitantur, partim sequuntur, vt chlorosis, cessatio menstruorum, hydrops, malum hypochondriacum, scorbutus, lues venerea, asthma, febres, colica, exanthemata spectantur. Tertia tandem agit de conuersione podagrae in varias corporis partes, ventriculi labem, colicam, diarrhoeam, dyssenteriam, intestinorum vlcera, calculum renalem, asthma, catarrhum, tussim, phthisin, tabem, anginam inflammatoriam, apoplexiam, paralysin, oculorum et aurium, nec non dentium dolores, efficientis. Quae omnia partim ex suis, partim ex SYDENHAMI, LISTERI, ETT-

MULLERI, SENNERTI, BOERHAAVE, HOFFMANNI aliorumque obſeruationibus Noſter illuſtrat; plurima vero ex KRÜGERO et MUSGRAVIO deſumta ſunt. Quoniam vero haec vel ex aliis ſunt deprompta, vel nullam produnt nouitatem, eo breviores erimus, et more noſtro de ſingulis tantum videbimus.

P. I. p. 12. Regularis podagra, exeunte ianuario vel incipiente februario, potiſſimum aegros vexat, irregularis autem, tribus calidiſſimis aeſtatis menſibus exceptis, per totum annum apparet. Podagrae omnino cauſſis nominatis, proximam eius cauſſam ponit Noſter in inflammationem neruoſam, quae proficiſcitur a nimia fluidi neruei acrimonia, ſpiſſitudine et ſtagnatione, neruos ob nimiam expanſionem et irritationem, anguſtiam, rigiditatem et fere dilacerationem male afficiente. Quapropter inter cauſſas podagrae Noſter et refert nimium litterarum ſtudium, ſeminisque profluuium, profundas meditationes, ac quicquid neruos debilitare et fluidum nerueum partim imminuere, partim acre reddere poteſt. Quae hac in re explicanda obſcura fluidi neruei cognitio vetat, ea ex dolore, quem ſentiunt podagrici et aliis ſymptomatibus, nec non ex cauſſis, vt nimio veneris exercitio vinique abuſu, ac ex temperamentorum diverſitate, quae cernitur in aucta vel imminuta nervorum tenſione, illuſtrare Noſter annititur.

p. 126. Inter remedia, podagrae opponenda, aduerſus quam nullum facile ſpecificum, ſecundum Noſtri opinionem, poterit reperiri, antequam fluidi neruei natura eſt detecta, conſideratur camphora, ac quaeritur: nunne eius neruina vis ad huic morbo medendum aliquid conferre poſſit? Atque hoc Noſtro ideo in mentem venit, cum viderit, camphoram, externe applicatam podagricis aegris, facile ad interna viſce-

ra

ra pellere podagram. Narrat enim exemplum, vbi camphorae externus vſus podagram in ventriculum coniecerat, et cum medicus, retropulſionem podagricae materiei intelligens, camphoram ventriculo applicuerit, podagra pedes iterum occupabat. Porro vires electricae ac magneticae contra hunc morbum dignae cenſentur, quae diſquirantur.

Podagram anomalam dicit Noſter eum morbum, qui magnam quidem habet cum podagra convenientiam, attamen ſecundum originem ac ſedem differt e. g. rheumatiſmum. Symptomatica vero ita definitur, vt ex alio morbo, qui partim adhuc adeſt, partim antea adfuerat, oriatur, v. c. podagra ex chloroſi, ceſſatione menſtruorum, hydrope, mittimus alios. Scorbutica podagra dum a Noſtro perſequitur, in ſcorbutum inquirit variaque de putredine ſecundum Cl. PRINGLE addit inſimulque miratur, ſcorbutum, morbum inprimis caſtrenſem, germanice *Schaarbock* appellari, cum tamen abdomen primum ab eo occupatur, ideoque ſuadet, ſcorbutum potius germanice *Schaarbauch* eſſe nuncupandum. Si aſthma ſymptoma eſt ſymptomatis diſſuadet venaeſectionem. Quod ſi vero a conuerſione podagricae materiae ad pectus ipſum proficiſcitur, ad venaeſectionem properandum eſſe monet. Febres ſequi ſaepenumero podagram, probat Noſter exemplo, vbi vir quinquagenarius, febre intermittente et per nonnullos annos reuertente, laborans, podagra, qua antea nec ille, nec eius cognati affecti fuerunt, ab iſta febre eſt liberatus, ac monet, in eiusmodi pertinacioribus febribus intermittentibus ſaepe attendendum eſſe arthritidem, ſiue per haereditatem, ſiue per inordinatam vitae rationem ortam, et, ſi inde proficiſcuntur, potius ad arthritidem, quam ad febrem in medela eſſe reſpiciendum. Dolores in inte-

P. II. p. 162.

inteſtinis in vniuerſum colicam, appellat Noſter, nec raro eam a podagra oriri, ideoque ſedulo in medela ad eam ſpectandum eſſe monet. Qua occaſione commemoratur exemplum pueri mortui, cuius aluus per quinque annos non fuit aperta, caeterum nulla, debilitate ac infirmitate corporis excepta, ſenſit incommoda. Dolemus vero, Noſtrum non plura dixiſſe de hoc ſatis ſingulari aegri ſtatu, ſectionisque relationem addere forte non potuiſſe.

P. III. p. 332. Tertia pars metaſtaſin podagricam complectitur, ac primum quidem methodum, podagram in internas partes conuerſam, ad externas partes reuocandi, praecipue a MUSGRAVIO traditam, Noſter repetit. Tum ſingulae corporis partes, quas occupauit podagra ſpectantur. Atque in angina inflammatoria, quae partim cum, partim ſine tumore et aſthmate apparebat, a retrogreſſa podagra nata, applicationem cucurbitularum, vti HAENIUS iam laudauit, et per quos vlcuſcula externa excitauit ac ſubitaneum expertus eſt auxilium, imo, ſi opus eſt, tracheotomiam ſuaſit. In dyſenteria et vlceribus inteſtinorum externum vſum laudani liquidi SYDENHAMI, temporibus, naſo et linguae illiti, ad excretionem hanc moderandam, nec nimis promouendam, nec imprudenter ſedandam commendat.

XIX.

XIX.

Gli Atti dell' Accademia delle ſcienze di Siena detta de Fiſio-critici Tom. II. in Siena appreſſo il Bonetti nella ſtamperia del Pubblico l'anno 1763. 4to mai. Alph. 1. pl. 16. tab. aen. 9.

h. e.

Acta Academiae ſcientiarum Senenſis Phyſico-criticorum Tom. II. ad annum 1763.

De inſtituta academia Senenſi alia data ocaſione diximus cum Tomum primum in quo potiſſimum de inſitione variolarum obſeruationes tradebantur, indicaremus *). Nunc vero ad recenſionem ſecundi tomi progredimur, in quo ſequentia inuenimus.

1. *Tentamen obſeruationum ſuper res quasdam naturales in Prata et aliis locis, maritimis*, della maremma *ditionis Senenſis* Auctore IOSEPHO BALDASSARRI M. D. et Prof. Publ. Hiſtoriae naturalis. Iter in has partes ſuſcepit anno 1762 et primo cuprum, ſulphure et ferro mineraliſatum, deſcribit, quod in cuniculis ad riuum Merſa vicinis effoditur. Matricem inuenit et quarzum et terram argillaceam induratam, et vitriola, quae ibi generantur, partim ex ferro, partim ex cupro, vel ex his demum mixtis oriuntur. His et aliis foſſilibus, ibi inuentis, fuſius deſcriptis, nonnulla corollaria ſubiungit, v. c. aquam non ſolum in animalibus et vegetabilibus, ſed et in mineralibus partes, his formandis idoneas, cogere, quod non ſolum in ſtalactite, ſed et in aliis concretionibus regni lapidei probat. Metallicae cupri et pyritis

p. 1. p. 10.

*) Vid. Comment. noſtr. Vol. XII. Part. I. p. 145.

tis partes in molli et tenera argilla ita condensantur, vt, accedente succo lapidifico quarzi, indurari possint. Arbitratur enim, quarzum et crystallum montanam habere basin argillaceam, cui se iungit acidum minerale et terra quaedam singularis: inuenit enim particulas teneras quarzi, in terra argillacea natas, et crystallum montanam in simili terra argillacea. His subiungit varia de vitriolo albo et zinci ortu.

p. 17. Progreditur ad furnos describendos, in quibus variae minerae, inprimis cupri, coquuntur: de horum autem fabrica pauca refert, sed potius de regeneratione vitrioli in his furnis varia immiscet. Paulo post terram viridem et coeruleam describit, quae ex stillicidiis aquarum nascuntur, et cuprum solutum vel corrosum praecipitatum viride et coeruleum, ceu veras cupri ochras exhibet, et sententias variorum Auctorum super hac re enarrat.

p. 31. Varia nunc de lacubus proponit, in quibus aquae sulphureae ebulliunt, hae acidae indolis interdum clarae, interdum turbidae sunt. Notatu vero dignum est, quod in his lacubus et calidae et frigidae aquae simili ratione ebulliant, cum magno strepitu in vtrisque percepto, ex prioribus copiosi fumi albi, calidi et humidi surgunt, et aquae in easdem aperturas recedunt, ex quibus prodierunt. Etsi vero fermentationes frigidae et calidae a chemicis indicantur, tamen cum in vtrisque aquis simile acidum inueniatur ideoque ex particularum componentium indole haec res explicari nequeat, veram huius phaenomeni rationem Noster definire non audet. Subiungit
p. 41. porro alias minerarum, ibi inuentarum, descriptiones et sub finem aliquas plantas, ibi crescentes, describit, ex quibus cardamine maior hellebori nigri folio, flore purpureo, radice nodosa, noua videtur, attamen non satis descripta.

2. *Ana-*

2. *Analyſis phyſico chemica aquae mineralis, quae ex monte Senae vicino erumpit et aqua Borra appellatur.* Auctore EODEM. Hae aquae, quarum etiam BACCIUS et alii mentionem faciunt *) in curandis morbis grauioribus ante hac exhibitae, nunc ferme neglectae, ab incolis vicinis tantum in vſum ducuntur. Ex monte propullulantes, copioſum tartarum deponunt, quo aperturae ſaepe clauduntur, aliis tamen vicinis denuo apertis. Vera aqua thermalis eſt, etſi interdum non adeo calida profiliat, clara et tranſparens eſt et ſulphuris odorem ſpargit, ſaporem ſalis marini refert, cui tamen aliquid lixiuioſi ſubeſt. Hinc diu detinetur in alcali minerali inquirendo et cum vegetabili comparando. In aquis ipſis triplex ſal, nimirum marinum, alcalinum et aliquod amarum ſingulare commemorat, ſalis tamen GLAUBERI mentionem quoque facit, ſimili ratione poſtea inquirit in ſpiritum acidum mineralem volatilem, in ochram ferri, ſal ſeleniticum, omnem tamen diſquiſitionem harum aquarum, vt nobis videtur, non abſoluit. p. 44.

3. *Analyſis thermarum St. Caſſiani.* Auctore Cl. OCTAVIO NERUCCI Prof. Publ. Med. Theoret. Senenſi. Prouocat ad ea, quae HOFFMANNUS de aquis medicatis in vniuerſum et de nunc deſcribendis Cl. BASTIANI propoſuerunt, quibus figmenta de ingredientibus variis partibus metallicis refelluntur. Etſi vero ex profundioribus cryptis ſcaturigines prodeunt, et perpetuus affluxus obſeruatus eſt, tamen ſuperiora terrae ſtrata, inprimis cretacea, non tamen ſemper alba, ſed coloribus variis tincta commemorat. Ex variis locis propullulant aquae quae duodecim balneis coercentur, ex quibus aqua, interno p. 79.

*) Prodiit de iis libellus ſingularis LEANDRI TERRUCCI Sienae 1647.

interno et externo vſui deſtinata et per embrochen quoque applicanda, depromitur.

p. 83. Summam aquae claritatem ſpiritui acido deberi, contendit Noſter, et quanquam inſipida videtur, aliquem tamen ſtimulum, ex hoc ſpiritu volatili pendentem, linguae imprimi monet, quod etiam de odore non vehementi quidem, ſed quodammodo ſulphureo, valet. In calida aqua ſpecifica grauitas, hydrometro inuenta, minor eſt, quam in fri-
p. 93. gida duobus circiter gradibus. Ex variis itaque tentaminibus inſtitutis concludit, ſedimentum, poſt euaporationem relictum, et terram alcalinam et aliam terram ſalinam continere, prior vero, cum ſale ammoniaco trita, odorem vrinoſum non prodit, altera cum ſale ſelenitico conuenit.

p. 100. 4. *Methodus vtendi aquis St. Caſſiani in Senenſi ditione.* Auctore IOSEPHO NENCI Med. Prof. Publ. Epiſtola latina eſt, quam ad amicum quendam ſcripſerat, cum ad aquas has ſe conferret. Volatili ſpiritu praeditas aquas viſcera penetrare et humorum concretiones ſoluere, in vniuerſum monet; in imbecillis nec validas euacuationes ſanguinis, nec purgantia fortiora ad praeparationem commendat, et porro oſtendit ab initio copiam aquae non ingurgitandam eſſe, parcam enim doſin ſufficere, quae ſi per aluum et renes non protinus tranſit, per euacuantia non ſtatim promouenda eſt; continuato enim et ſubinde aucto aquarum vſu, effectum tandem ſuccedere ſperat; validas purgationes interdum iis vtiles eſſe concedit, qui viſcera, lenta bile et viſcida pituita obſeſſa, habent. Optimum non raro eſſe affirmat, ſi aquae non ſubito tranſeunt, ſed quodammodo reſiſtunt, et humores reſoluunt, quando vero vel ex parte vel copioſe effluunt, tunc aegrum iure vitulino vel recenti lacte vti poſſe, quo vires inſtaurentur,

rentur. Externum quoque balnei vſum temperatum eſſe debere vrget, idque non tantum in ſucceſſiua immerſione corporis in balneum eiusque duratione, ſed etiam in embroche.

5. *Obſeruationes ſuper declinatione acus magneticae.* Auctore Cl. IOSEPHO ASCLEPI e S. I. Lector Matheſeos in Collegio Romano. Haec tentamina Romae inſtituta ſunt, obſeruationibus in tabulas diſpoſitis, variisque monitis paſſim ſubiunctis. p. 107.

6. *Reſponſio ad ſextam quaeſtionem, quam* Ill. NEUTONUS *in ſua optica propoſuit.* Auctore Cl. D. CANDIDO PISTOI. Reſorptionem lucis a colore nigro et augmentum caloris declarare annititur. p. 126.

7. *Porta harmonica.* Auctore Cl. MILLER. Proponit inſtrumentum, artificioſe conſtructum, ad ſonorum differentias recte definiendas inuentum. p. 132.

8. *Tentamen phyſico mechanicum de reſiſtentia murorum contra terrae concuſſiones.* Auctore ANTONIO LORGNA Prof. Math. in collegio militari Veroneńſi. p. 155.

9. *Hiſtoria medica, ſiſtens deſcriptionem morbi, morte terminati, cum cadaueris ſectione.* Auctore FERDINANDO MANOTTI Doct. Med. ANDREAS ARRIGHI ſocius academiae Senenſis anno nonageſimo ſecundo ſeculi ſuperioris natus, procerae ſtaturae, corpore tamen gracili et fibra ſenſili praeditus, literarum ſtudiis maxime delectatus, ac anatomiae profeſſor, et his laboribus et cura aegrorum ſollicite ſuſcepta, corpus infirmum reddidit, arthri- p. 176.

arthriticis praeterea et nephriticis doloribus, nec non cephalalgia, cum ſenſu frigoris in capite, crebrius affectus, multis vel ſuo ſtudio inuentis vel aliis ſpecificis, ab impoſtoribus quoque laudatis, medicamentis ſine fructu vtebatur. Hic incidit tandem in morbum conuulſiuum, quo ita conficiebatur, vt maſticandi vi ſimul deſtitutus, victu tenui tantum conſeruandus eſſet. Vino tamen nimium vſus eſt, quo etſi morbus intendebatur, ſomnum tamen ſibi inde conciliari obſeruauit. Tam triſti morbo per diuturnum tempus tolerato, anno 1760 febriles motus acceſſere, hisque ſopitis, alia incommoda, ex gangraena partiali ad os ſacrum, nec emplaſtris, nec corticis Peruuiani vſu ſatis compeſcenda, quibus tandem menſe ianuario ſequentis anni confectus, diem obiit ſupremum.

p. 181. Ex ſectione cadaueris, quam Cl. Auctor non ſolum proponit, ſed etiam cum aliis Auctorum obſeruationibus confert et, notis additis, illuſtrat, ſequentia annotemus. In infimo ventre viſcera praecipua in vero ſitu ſine labe deprehendebantur, veſicae vero vrinariae cauum vlceribus obſeſſum; vreteres, valde dilatati, calculos quosdam ſat duros continebant, et in veſicula fellea copioſa, ſed prorſus nigra bilis inuenta eſt. In thorace auricula cordis dextra duplo maior, et pulmones poſterius accreti ac gangraenoſi inueniebantur. In capite dura mater caluae fortiter adhaeſit, et in falciformi proceſſu, intra hemiſphaeria dimiſſo, duo oſſicula impacta erant, quae Tab. VII. delineantur, maius, pollicis et vndecim linearum longitudinem referebat, oblongum in extremis acutum, alterum minus quinque linearum erat. Haec, etſi in ſubſtantiam cerebri impreſſa non erant, doloris tamen capitis, per viginti annos tolerati, cauſſae exiſtimantur.

10. *Mors*

10. *Mors repentina ex disrupta splenica arteria*, p. 195. obseruatio Cl. IOSEPHI NENCI. Vir hypochondriacus vita sedentaria cum animi contentione coniuncta infirmitates corporis vniuersi sibi contraxerat. Hic inter alia crebrius sensit dolorem tensiuum ad lumbos, qui aliquoties venaesectione sat larga imminutus est. Etsi vero diaetae regimen recte seruabat, nisu tamen in corpore vertendo facto, subito mortuus est. In sectione cadaueris pars aortae ad primam lumborum vertebram, et coeliaca non solum, sed praecipue arteria splenica, aneurysmate ad pugni magnitudinem distenta et tandem rupta, effusa magna sanguinis copia, mortis repentinae caussa exstitit.

11. *Descriptio grauioris capitis laesionis, ad internas partes deductae.* Auctore Cl. ANGELO MUNCINI Prof. Chirurg. p. 198. Vir quadraginta circiter annorum vehementi capitis percussione ita laesus est, vt non tantum amplum integumentorum vulnus, sed fractura caluae, a sinistro latere suturae sagittalis retrorsum tendens, fractis particulis depressis, obseruaretur. Etsi vero debita cura per aliquot dies neglecta est, tamen, cum ab initio et ex naribus et ex vulnere magna copia sanguinis effluxerit, chirurgus, qui post aliquot dies demum aegro opem tulit, ossium partibus remotis, effluxum ichorosae materiae temperauit, quo facto, et suppuratione bona succedente, vulnus depuratum et cicatrice obductum est.

Addit Cl. IACOBUS BORSELLI Med. Doct. p. 200. considerationem de insensibilitate menyngum, quae in hoc aegro et dilaceratae et in tollendis ossibus maxime irritatae fuerunt; qui tamen professus est, se nullum vnquam percepisse dolorem, etsi sentiendi facultas primis post inflictum vulnus horis tantum suppressa, postea semper constans fuerat.

p. 203. 12. *Relatio de impacta pali parte ad infimum ventrem.* Auctore Cl. ANTONIO PHILIPPO LANDI. Palus, oliuae sustinendae alligatus, viro triginta nouem annorum, ex hac arbore cadenti, ita impactus est, vt a genitalibus inter integumenta et musculos infimi ventris ad vmbilicum vsque penetraret, ibique fractus, postea difficulter extrahi posset; hoc autem facto, et inflammatione, nimia sanguinis missione, consopita, blanda suppuratio successit, et cauum, fascia circulari abdomini applicata, compressum coaluit.

p. 207. 13. *Relatio de fractura tibiae et fibulae cum dislocatione malleolorum.* Auctore EODEM. Vir quadraginta sex annorum melancholicus ex aedibus praecipitem se dederat, et praeter alias leuiores laesiones, sinistri cruris ossa sub genu tam vehementer fregerat, vt malleoli simul dimoti essent; inflammatione per sanguinis missionem et purgantia antiphlogistica sopita, ossa diffracta et diducta ita tamen in verum situm reduci poterant, vt aeger plane restitui posset.

p. 210. 14. *Descriptio delirii, et detecti post mortem tumoris, in cerebro haerentis.* Auctore VINCENTIO GALLI Chirurg. Prof. Senensi. Vir quadraginta annorum habitu corporis sano praeditus, sed vino nimium deditus, a cephalalgia vehementi, venaesectione instituta, liberatus, breui post in eundem incidit morbum, ita vt, febre etiam accedente, vertiginosus, loquendi et deglutiendi facultate destitueretur. Omnia auxilia tum frustra tentata sunt, accessit potius delirium vehemens, et die nono morbi mortuus est. Calua remota, menyngum inflammatio et copia seri in ventriculis haerentis obseruabatur, in dextro praeterea ventriculo tumor a thala-

mo nerui optici vſque ad corpora ſtriata extenſus, oui gallinacei maioris magnitudine inueniebatur, cuius ſuperficies inaequalis, interna ſubſtantia vero denſa et cinerei coloris erat.

15. *Relatio chirurgica de hernia inteſtinali completa incarcerata, operatione recte curata.* Auctore EODEM. Vir viginti ſeptem annorum hernia ſcrotali eaque incarcerata laborans, aluo ſimul pertinaciter obſtructa, non niſi operatione chirurgica ſanari poterat, quam Cl. Auctor adminiſtrauit. Non ſolum vero ſeri copia, tumore inciſo, effluxit, ſed aliqua etiam pars inteſtini ilei liuida inuenta eſt. Inteſtinum tamen reponere auſus eſt Noſter, annulo non nihil dilatato, ſutura pellionum vulnus conſtrinxit et debito apparatu et faſcia muniuit. Alui quidem euacuatio non protinus ſucceſſit, febrisque potius aucta eſt, poſt largam tamen ſanguinis miſſionem et epithemata diſcutientia, abdomini applicata, non tantum aluus ſoluta, ſed etiam vera ſanatio die decimo quinto ſubſequuta eſt. p. 213.

16. IANI PLANCI Ariminenſis *de duplici tethyi genere et de manu marina ad* PIUM IANNELLIUM Senenſem, Academicum Phyſico criticum. Prima Auctoris Cl. obſeruatio verſatur circa *Alcyonium aurantium* PALL. *zoophyt.* p. 357. ſiue *Alcyonium (lyncurium) globoſum, fibroſum, flauum, verrucoſum* LINN. *Syſt. Nat.* Ed. XII. Deſcribit vero illud Cl. Auctor ſub nomine tethyi plerumque ſphaerici, malum aurantium Luſitanicum forma et colore referentis, quod horizontaliter diſſectum, fibras radiatas oſſeas oſtendit. Non vti DONATUS *) per- p. 217.

*) Vid. EIUSD. *ſaggio della ſtoria naturale marina dell' Adriatico* Venet. 1750. tab. 10. p. 60. Ex eo etiam hanc ſententiam adſumſit Ill. LINNAEUS in *Syſt.* l. c.

perhibet, in iuuentute tantum fixum eſt, et poſtea libere per mare vagatur, ſed ſemper baſi ſua ſcopulis adhaeret; quae enim eiusmodi corpora ſoluta reperiuntur, ſemper in baſi lacerata deprehenduntur. Ob fibras radiatas oſſeas hoc alcyonium ſimilitudinem quandam cum belemnitis habet, licet haec petrefactorum ſpecies magis oblonga ſit; vt itaque ex hac obſeruatione origo belemnitarum forte quodammodo
p. 219. illuſtrari poſſit. Secunda obſeruatione *Tethys coriacea* BOHADSCHII *) deſcribitur, ſeu *Aſcidia* (*papilloſa*) *ſcabra tuberculis coccineis* LINN. Haec penem virilem cum ſcroto refert, et vt reliquae aſcidiae binas aperturas, quarum altera humilior eſt, habet. Internae huius animalis partes, inprimis ventriculus, aquam marinam continens, tunica muſculoſa inſtru-
p. 222. ctus, deſcribuntur et delineantur. Vltima tandem obſeruatione deſcriptio *palmae* ſeu *manus marinae* exhibetur, cuius etiam figura ſatis rudis adiecta eſt. Eſt hoc *Alcyonium palmatum* PALLAS l. c. ſiue *Alcyonia exos* LINN. In eo tubulos perpendiculares rectos aquam marinam continentes Cl. PLANCUS reperit. Animalem naturam huius zoophyti plane negat, et vti MARSILIUS, flores deſcribit ſex ſtaminibus rubris conſtantes. Cl. GINANNI T. I. *Opuſc. poſth.* **) p. 45. primum huius zoophyti figuram exhibuiſſe Noſter autumat, qualem tamen iam apud MARSILIUM et BARRELIER reperiri, ex Cl. PALLAS libro citato patet.

p. 225. 17. *Obſeruationes de pluuia in vrbe Sena ab anno 1755 ad annum 1763 delapſa* tradit Cl. IOSEPHUS

ASCLEPI

*) Vid. opus EIUSDEM *de quibusdam animalibus marinis eorumque proprietatibus.* Dresd. 1761. Cap. VII. tab. 10. f. 1. p. 129. Comment. noſtr. Vol. XI. p. 517.

**) Vid. Comment. noſtr. Vol. V. p. 113.

ASCLEPI in tabulis ſecundum ordinem annorum et menſium adornatis.

18. *Problema geometricum ſolutum* a D. CANDIDO PISTOI. p. 235

XX.

Inſtituts de chymie ou principes élémentaires de cette ſcience, préſentés ſous un nouveau jour. Par Mr. DE MACHY, M. Apothicaire, Demonſtrateur de chymie et Membre de l'Académie Royale des Sciences de Berlin. A Paris aux depens de Lottin le Jeune. 1766. Alph. 2. Pl. 14.

h. e.

Inſtitutiones chemiae, ſeu principia huius artis. Auctore Cl. DE MACHY. etc.

Ex tribus partibus librum hunc compoſitum deprehendimus: in prima parte chemia phyſica, in ſecunda chemia analytica, inque tertia chemia, artibus applicata, traditur. In chemia phyſica chemiam in genere eiusque obiectum et ſcriptores, opiniones veterum et recentiorum de origine et formatione corporum naturalium, porro formationem corporum, eorumque exiſtentiam et producta, motum eiusque effectus, fluiditatem, grauitatem et penetrabilitatem, nec non affinitatem conſiderat Cl. Auctor. In chemia analytica primo de operationibus et inſtrumentis agit, deinde de vegetabilibus eorumque analyſi, melle, cera et fuligine, nec non productis aquoſis, ſalinis, inflammabilibus et terreſtribus, porro de fermentatione et productis fermentationis, tum de animalibus, ſanguine,

vrina et putrefactione, nec non productis regni animalis exponit, tandem analysin mineralium exhibet, atque originem et formationem mineralium, terras et lapides, pyrites et bitumina, acida in genere, vitriola, alumen et sulphur, sal marinum et nitrum eorundemque acida, semimetalla ac metalla, tandemque aquas minerales considerat. In vltima parte, chemia nimirum artibus applicata, varias methodos recenset Noster, quibus variae operationes chemicae, vt fermentatio et destillatio, crystallisatio et praecipitatio, amalgamatio et calcinatio, fusio atque vitrificatio inseruiunt, quibus demum summa totius operis subnexa est.

Theoriam nouam hic proponere sibi persuadet Cl. Auctor, in qua tamen deprehendimus, vtiles in ea res verbis nimis prolixis et rationibus nimis hypotheticis explicatas esse, licet quoque alia, certe non pauca, sint, quae breuissimis indicata, ampliorem longe expositionem desiderare videantur. Audiamus igitur, quae sint fundamenta, quibus noua haec theoria nititur.

P. I. p. 22. Nullum corpus, vt ostendere annisus est Cl. Auctor, existit absque *praeexistentia* aliorum corporum, nullumque se euoluit, nisi id, quod euolutioni inseruit, *indifferens et fluidum* sit. Fluidum hoc, dum fit corporum illorum pars constituens, mutationem patitur, quae similis est fermentationi, qua facta, quatuor species partium constituentium producuntur. Itaque tria genera principiorum assumit Cl. Auctor, primo *materiam indifferentem et fluidam*, deinde *corpora iam formata*, quae eam sibi assimilant, tandem *partes horum corporum productas*, fluidas nimirum, sapidas, viscosas solidasue: ex quibus numerum insimul productorum, per analysin obtinendorum, patere, omniaque producta aquosa, salina, lucida et solida esse, asserit. Materiam hanc indifferentem

et

et fluidam in ſola aqua ſe reperiſſe, eamque ab atomis iam determinatis ſeu praeexiſtentibus per motum fermentatitium aſſimilari ſicque corpora produci, Noſter autumat. Materia haec indifferens et fluida, ſecundum Noſtri ſententiam, corpora alluit, ſeque per tubos, capillaribus ſimiles inſinuat, et euolutioni, incremento, conſeruationi et facultati producendorum corporum primorum, quae cauſam immediatam exiſtentiae corporum naturalium ſiſtunt, occaſionem praebet. Motus, quo id fit, *progreſſiuus* vocatur. Alius motus dicitur *centripetus*, qui cognoſcitur, ſi materia illa indifferens cum ſubſtantiis iam exiſtentibus ſe coniungit, duasque moleculas diſtantes adunat. Alius demum motus nuncupatur *centrifugus*, ſi moleculae vnitae ſeparantur, dum materia illa indifferens ſe ſubducit et aufugit. Sed haec ſufficiant; notiones fluiditatis, grauitatis, penetrabilitatis et affinitatis, a Noſtro explicatas, lubenter praetereamus; alia pauca tamen, hinc inde depromta, communicemus.

Oleum eſſentiale, quod nonnullae aquae deſtil- p. 211. latae continent, vel ſuſpenſum vel ſolutum iis inhaerere, lacteumque colorem, ab oleo ſuſpenſo pendentem, ſi oleum ſenſim ſeparetur, ceſſare, ſolutum vero oleum vel mediante acido, aquae inhaerente, vel eo ipſo, quod ad mixtionem olei pertineat, ineſſe, Noſter putat.

Spicula ſalina, in alcalibus fixis poſt deliqueſcen- p. 226. tiam deprehendenda, non ab acido aereo, ſed ab acido illo, quod partem alcali conſtituat, et ab inuolucro liberatum, in alcali ſuperſtes nunc agat, formari, aſſerit.

Extracta, quae aquae ope ex vegetabilibus obti- p. 234. nentur, partes quidem mucilagineas, reſinoſas, ſalinas, aliasque non mutatas continere, pro partibus tamen conſtitutiuis neutiquam habenda, producta deſtructorum vegetabilium eſſe, autumat.

p. 282. Spiritus vini, saepe rectificatus, a Nostro pro optimo non habetur; laudatur vero et optimae indolis esse dicitur, qui calore leni primus prodit, odorem gratum habet, agitatus, nullam spumam excitat, aerique expositus, subito euanescit.

p. 296. Terram foliatam tartari, quae substantiis resinosis aliisque admixta efficit, vt copiosius in spiritu vini soluantur, has ipsas eo disponere, vt postea ex spititu vini per affusam aquam neutiquam praecipitentur, Noster perhibet.

P. II. Terra quaeuis, in globo nostro reperiunda, or-
p. 359. tum, vt Noster putat, destructioni vegetabilium et animalium debet, omnisque earum differentia prouenire Ei videtur 1) a natura indiuidui, ex quo producuntur; 2) a modo, secundum quem formatae sunt; 3) a loco, in quo destructio facta est; 4) a modo, secundum quem terrae, iam existentes, vniuntur; 5) ab influxu aquarum et substantiarum salinarum in has terras. Prima terra, sensibus vbique obuia, ea Nostro est, quae partibus vegetabilium destructorum, per lentam putrefactionem inuersis, plena est, et humus dicitur. Praeter hanc ad tres tantum species attendit, nimirum 1) ad argillam; 2) ad terram vitrescibilem; 3) ad terram calcare-
p. 361. am. Terra argillacea ex humo per aquam saepe
p. 366. abluta et ab acido magis liberata; terra vitrescibilis
p. 368. per combustionem vel putrefactionem vegetabilium
ib. produci, terraque calcarea ab animalibus ortum ducere Nostro videtur.

p. 376. Lapides dissolutioni dictarum terrarum, per acidum vitrioli aut salis communis factae, ortum debere, Cl. Auctor asserit, eorumque sex species enumerat 1) lapides argillaceos, si argilla ab acido vitriolico soluatur; sic schistum formari; 2) sin vero ab acido salis soluatur argilla, lapidem suillum oriri, putat; 3) lapides gypseos, talcum et micam produci

duci dicit, si terra calcarea ab acido vitriolico soluatur; 4) spathi vero species, si eadem terra ab acido marino soluatur; 5) lapidem Bononiensem et spathum fusibile formari autumat, si terra vitrescibilis ab acido salis communis soluatur; 6) quarzum vero, crystallum montanam etc: si eadem terra ab acido vitriolico soluatur.

Pyrites in argilla formari, acidumque, iis inhae- p. 383. rens vel vitriolicum vel salis communis acidum esse, iisdemque sulphur nullum inhaerere, sed, si pyrites in vasis clausis ignis ope disquirantur, ob destructionem partium vegetabilium et animalium, pyritis inhaerentium, et ob producendum inde carbonem, cum quo vitriolicum acidum coniungatur, sulphur demum produci, asserit. Pyrites sulphureas vocat, quibus acidum vitrioli inest, arsenicales autem, qui acidum salis habent.

Bitumina ex succis vegetabilium resinosis et p. 389. acido vitriolico vel acido salis, oriri, ostendere annititur.

Ex bituminibus interdum alcali volatile obtineri, p. 393. sed non nisi eo in casu, si bitumina terra calcarea abundent, autumat; sal vero acidum, ex iis obtinendum, plerumque indolis salis marini esse, raroque acidum sulphureum obtineri, perhibet.

Pyrites ex acido, substantia vegetabili vel anima- p. 409. li carbonaria, terris metallicis, diuersimode attenuatis, aliisque terris animalis vel vegetabilis prosapiae formari Nostro videntur.

Acidum vitrioli glaciale minus concentratum, p. 421. quam concentratissimum acidum vitrioli, sub fluida forma obtinendum, sed tantum a basi metallica, per ignis violentiam extracta, fixum factum esse, Noster innuit.

Aether et naphtha vitrioli Nostro synonyma p. 424. sunt, et liquor anodynus Ei dicitur, si oleum vini et aether cum spiritu vini destillato misceantur.

Ab

p. 459. Ab acido vitriolico et acido ſalis omnia reliqua acida produci: ab acido nimirum vitriolico tartarum eique analoga acida, et ab acido ſalis acidum nitri et acidum ſalis microcoſmici oriri, putat.

p. 508. Terra, in ſemimetallis deprehendenda, diuerſa quidem Noſtro videtur, ita tamen, vt in vnius alteriusque terra ſemper analogiam cum terra quadam metalli reperiri, putet. Sic zincum cum ſtanno, niccolum cum cupro, platina cum ferro, cobaltum cum argento, antimonii regulus cum mercurio, quoad terram, analogiam habere dicuntur. Auro tamen nullum ſemimetallum analogum reperiri, autumat.

XXI.

Procédés chymiques, rangés methodiquement et definis. On y a joint le précis d'une nouvelle table des combinaiſons ou rapports: pour ſeruir de ſuite aux inſtituts de chymie. Par Mr. DE MACHY etc. A Paris, chez Lottin, le Jeune. 1769. 8. Pl. 19. c. tab. aenea.

h. e.

Producta chemica, methodice coordinata et deſcripta, quibus ſubnexa eſt ſumma tabulae nouae combinationum ſeu affinitatum: inſtitutionibus chemiae inſeruientia. Auctore Cl. DE MACHY. etc:

In hoc opuſculo non niſi deſcriptiones productorum naturalium et chemicorum communicat Cl. Auctor, ita, vt, productis regni vegetabilis deſcriptis, productorum regni animalis, nec non mineralis deſcriptiones ſubiungat. His artium nonnullarum,

rum, quibus chemia inseruit, nec non productorum chemicorum, in quauis arte vtilium; descriptiones subnectit; vltimo tabulam affinitatum, nouam, vt putat, et correctam, tradit. Quod ad ipsas descriptiones attinet, complures earum ita comparatas deprehendimus, vt veras rerum notiones exhiberent, alias tamen omni dubitatione maiores non esse, aliasque incompletas perspicuitate indigere, arbitramur. Exempli loco nonnullas harum descriptionum subiungamus.

Spiritus rector rorismarini Nostro dicitur aqua p. 1.
vegetationis, quae partes, maxime attenuatas, huius plantae secum transuexit. *Spiritus rorismarini alca-* p. 3.
linus est alcali volatile, durante destillatione, productum et a pauco phlegmate solutum; purum non nisi vltimo et maximo ignis gradu ascendit, eoque tempore, dum transgreditur, plurimum aeris se euoluit aut producitur. *Aqua vitae* Nostro est produ- p. 20.
ctum artificiale fermentationis vinosae, quod, dum ebullire incipit, tum demum generatur, et attenuationi maiori partium acidarum, mucosarum et phlegmaticarum, quae fermentationem subierunt, originem debet. *Spiritus vini* Ei dicitur ea aquae vitae p. 21.
portio, quae, excitato iterum calore, quam maxime attenuata obtinetur, quaeque phlegma aliasque partes crassiores relinquit. *Spiritus vini rectificatus* no- p. 21.
minatur, si spiritus vini denuo cum vel sine additamentis destillatur. *Albumen ouorum* a Nostro voca- p. 33.
tur substantia gelatinosa, quae terrae calcareae, in acido, valde diluto, solutae, originem debet. *Bilis* di- p. 41.
citur sapo naturalis, qui ex substantia oleosa et alcali salis marini oritur. *Ambra grysea* vocatur substan- p. 43.
tia animalis, cuius odor suauis est, quam alii pro bitumine, alii pro producto animali habent. *Aqua* p. 47.
calcis viuae est aqua, quae cum sibilo et calore calcem viuam penetrauit, et portionem salinam et al-

ca-

p. 96. calinam continet. *Platina* est ferrum arsenicale, quod in regno Peruano purificationi mercurii inseruiit.

Sed haec exempli loco commemorasse sufficiant: p. 173. pauca caeterum de adiecta tabula affinitatis seu combinationis corporum addamus. Nouam hic theoriam se excogitasse, putat Cl. Auctor, dum nomen affinitatis reiicit, aliudque combinationis nomen adaptat, cum tamen notum sit, omnes, qui affinitatis vocula vtantur, ad coniunctionem respicere, et per affinitatem caussam tantum denotare, ob quam duo vel plura corpora coniunctionem ineant. Affinia namque corpora dicimus, quae respectu partium constituentium et mixtionis maiorem minoremue similitudinem inter se inuicem alunt, et ob hanc aptissima puncta contactus sibi inuicem praebent, quo p. 181. facto nexus plus minus firmus efficitur. Aliam caussam combinationis se reperisse, sibi persuadet Cl. Auctor. Ad mobilitatem nimirum corporum respicit, atque ostendit, omnia corpora tam solida, quam fluida mobilia, atque haec quidem actu mota, illa vero ad motum suscipiendum apta esse. Ostendit deinde, nullam combinationem sequi posse, nisi vnum corporum combinandorum fluidum sit. Quodsi nunc fluidum soluens corpus soluendum penetret, molecula soluentis aliam moleculam corporis soluendi separat, et ob complura puncta contactus sibi vnit, vnitae autem in hoc statu manent, cum nunc inter mobilitatem relatiuam status medius sit, tam diu durans, donec soluens potentius accedat, quod, ob mobilitatem suam integram et potentiam, alterum corporum vnitorum propellit, cumque altero se coniungit. Sed quis vnquam chemicorum, dum corporum coniunctionem declarat, negauerit, motum corporum requiri. An vero ex solo motu corporum caussa combinationis et cohaesionis declarari

possit,

possit, resque inde clarior fiat, quam si ad similitudinem partium attendamus, aliis diiudicandum relinquimus. De tabula combinationis eiusque expositione nihil addimus, ne de ea eandem sententiam, quam de tabula affinitatis, a Cl. RÜDIGER communicata, tulit Noster, nos quoque ferre videamur.

XXII.
Noua physico medica.

Liceat nobis, antequam quaestionem, a societate regia scientiarum *Gottingensi* ad annum 1772 propositam, cum Lectoribus nostris communicamus, sodales physicae classis eiusdem, in nupero conuentu publico, die 10 nouembris 1770. habito, electos, nominare. Constabit enim in posterum quinque sociis haec classis, vno nimirum ordinario et quatuor extraordinariis, quorum quatuor in anatomicis, botanicis, chirurgicis et oeconomicis doctrinis persequendis versabuntur, et Cl. VOGEL chemicas tractabit. Eorum nomina sunt haec:

Ordinarius

RUDOLPHUS AUGUSTINUS VOGEL Archiater regius et medicinae professor ordinarius.

Extraordinarii

HENRICUS AUGUSTUS WRISBERG medicinae Doctor et professor ordinarius.

IOANNES ANDREAS MURRAY medicinae Doctor et botanices professor regiae academiae scientiarum Suecicae sodalis.

AUGUSTUS GOTTLIEB RICHTER medicinae Doctor.

IOANNES BECKMANN oeconomiae et historiae naturalis professor.

Eadem

Eadem eodem conuentu publico, die 10 nouembris 1770 habito, eſt conqueſta, ſe nullas elaborationes quaeſtionis 1770. propoſitae atque ita concinnatae: leges inueſtigare, quas ſequitur maſſae ex argento et cupro commixtae grauitas ſpecifica etc. *) eſſe nactam, et aliam 1772 quaeſtionem ex phyſicis doctrinis depromptam, cum viris eruditis communicauit, ita ſeſe habentem: *quaenam eſt vaporum letiferorum in cauernis nonnullis prope acidulas natura? num, ſubducta aeri elaſtica vi, reſpirationem intercludunt? an illi acidam naturam habent et, veſiculis pulmonalibus contractis, mortem inferunt? an ad cerebrum tendunt et facultates animales ſubito ſupprimunt?*

Praemium eſt moneta aureorum Hollandicorum numorum quinquaginta. Commentarii ante initium octobris 1772 Ill. HEYNE, qui ſocietati iam ab epiſtolis eſt, ſunt tradendi. Legum porro, quae ab iis, qui commentarios mittant, ſunt obſeruandae, nulla, cum omnibus conſtent, opus eſt mentione.

Repetimus ideo quaeſtiones, ab academia ſcientiarum, elegantiorum literarum et artium *Lugdunenſi* iam propoſitas et a nobis quoque commemoratas, **) cum legerimus, eas vſque ad ianuarium 1773. ab academia eſſe dilatas. Erant hae: *ex quibus partibus conſtat lympha et in quonam viſcere elaboratur? utrum vaſa, lympham in ſe continentia, vltimarum ſint arteriarum continuationes, an ſua habeat hic humor vaſa, a reliquis vaſis corporis humani plane diuerſa, atque quodnam commodum afferat hic humor oeconomiae animali?* porro in votis habet academia, vt perſequantur *cancri naturam, effectus et optima remedia* docti viri.

Com-

*) Vid. Comment. noſtr. Vol. XV. p. 359.
**) Vid. Comment. noſtr. Vol. XV. p. 171.

Commentarii mittendi ſunt ante finem ianuarii 1773. ad Ill. DE LA TOURETTE vel ad Cl. BOLLIVRED MERMET qui academiae ab epiſtolis ſunt, vel ad bibliopolam AIME DE LA ROCHE, ita tamen, vt nulli oriantur eorum cauſſa academiae ſumtus. Reliqua, quae huc pertinent, notata ſunt a nobis in loco, ſupra indicato.

Fore nec prorſus alienum a noſtro inſtituto, nec plane ingratum ſperamus noſtris Lectoribus, duas quaeſtiones, a ſocietate oeconomica, quae *Petropoli* floret, propoſitas et ad rem ruſticam ſpectantes, hic tradere. Cum enim in omni omnino regni Ruſſici ambitu quotannis ſecale hyemale et aeſtiuum variae indolis aliter atque aliter ſeratur, nec adhuc intelligi queat, quaenam vtriusque ſecalis tam ad vſum, quam ad bonitatem vtiliſſima et conuenientiſſima ſint genera, optat ſocietas, vt, collatis variis inter ſe ſecalis ſpeciebus, vtriusque ſerendae variis methodis, plus minus ue moleſtis, diſquiſitis et proprietatibus diuerſis erutis, viri docti, hac in re verſati, ſolide definiant *illam ſecalis ſpeciem*, *inſimulque modum tradant, quo haec definita ſpecies pro ſoli cuiuslibet diuerſitate augeri poſſit.*

Ad excitandam huius rei cognitionem, quae experientia nititur et ſtudium pollicetur ſocietas ei, qui optimum hac de re ſcriptum communicabit cum ea, finito ſeptembri 1771, commentarium, monetam auream triginta et quinque numorum aureorum Hollandicorum.

Haec erat prima quaeſtio, altera attinet *varia inſectorum genera*, quae agris ſatis officiunt, ac inprimis eorum, quae, antecedente aeſtate ac autumno, multis in locis Ingriae, ducatus Eſthoniae et Lettiae agros magnopere deuaſtarunt.

Siquidem ſcire refert, vnde haec inſecta oriantur et quaenam optima quaeque ſint vel eorum arcendorum vel penitus delendorum remedia. Cuius rei optimae elaborationi definita eſt a ſocietate moneta aurea eiuſdem, vt praecedentis, valoris, et exſpectatur, finito ſeptembri 1772.

Inter varia problemata, partim ex hiſtoria et matheſi, partim ex phyſicis deprompta doctrinis et a regia ſcientiarum ſocietate *Hafnienſi* die 7. auguſti 1770. propoſita, denuo id 1771. viris eruditis traditum intelleximus, quod iam 1769 ab ea eſt vulgatum *). Miſſis itaque iis, quae a noſtro inſtituto aliena videntur, hoc, quod phyſicam attinet claſſem, repetemus.

Inuenire optimam antliarum incendiis compeſcendis aptarum ſtructuram, ita quidem vt cylindri, emboli, communicantes tubi, valuulae, vaſa, ſi quae adfuerint, comprimendo aeri deſtinata, epiſtomia, conſuti e corio ſerpentes, iisdemque annexae cochleae et tubi eiectitii etc. non iuſtum tantum robur, ſed et proportionem legibus hydraulicis conuenientiſſimam ſortiantur, vt vectes, ſuis fulti hypomochliis et ſuſtentaculis ita aptentur ponderibus et potentiis, vt integra machina, aquis hauriendis eiiciendisque inuenta, ſimplex ſit et reparationis minus indiga, vt commode moueri, per anguſtiores plateas facile transferri et ad incendia quaeuis felicius reſtinguenda cum ſucceſſu poſſit adhiberi.

Poſſunt hanc in rem, exceptis ſocietatis ſodalibus, exteri aeque ac indigenae, quibus lingua vel Latina vel Gallica vel Teutonica vel Danica, nulla tamen alia, in conſcribendis commentariis vti licet, inquirere. Hos vero circa finem octobris 1771. mitti atque Ill. Viro HELMSTIERNA potentiſſimo Danorum regi a conſiliis ſanctioribus, qui ſocietatis

*) v. Comment. noſtr. Vol. XV. p. 549.

tatis mandata curat, impenſis ſolutis, tradi oportet. Praemium monetae aureae centum thalerorum Danicorum, finito ianuario 1772. diſtribuetur. Reliquae commentariorum mittendorum leges non differunt ab aliarum academiarum legibus.

Londini IOANNES KIRCKPATRICK, cuius analyſin inoculationis variolarum in praecedentibus *) commemorauimus, die 7 maii 1770 deſiit viuere.

Ibidem MARCUS AKENSIDE medicinae Doctor, qui inter alia ſcripta obſeruationes de origine et vſu vaſorum lymphaticorum in animalibus collegit et philoſophicis transactionibus inſeruit **) die 23. iunii 1770 vitam cum morte commutauit.

Verſaliae PETRUS SENAC Galliarum Regis conſiliarius et medicus primus, vir fama atque meritis clarus die 20 decembris 1770. octuageſimo aetatis anno diem ſupremum obiit, cuius memoriam poſteritati commendandi nullam praetermittemus occaſionem.

*) v. Comment. noſtr. Vol. IV. p. 125.

**) v. for the Year 1757. Vol. L. p. 322. Comm. noſtr. Vol. IX. p. 687.

XXIII.

Continuatio indicis ſcriptorum phyſico-medicorum, quae anno 1766 prodierunt.

PHIL. GEORG. SCHROEDER progr. inaug. ſiſtens variolarum, adulto inſitarum, hiſtoriam variis obſeruationibus illuſtratam. Gotting. 4.

Eiuſd. progr. inaug. ſiſtens variolarum, duobus adultis inſitarum, hiſtorias, nonnullis obſeruationibus illuſtratas. ib. 4.

CHRIST. FRIDR. SCHULZENS *Nachricht von Böhmiſchen Bitterwaßer und deßen Salze. Dreßden. 8.*

Die wohl unterwieſene Hebamme von I. H. SCHÜTTE. *Weſel. 8. m. K.*

* * SCHUMACHERS *vermiſchte Nachrichten und Anmerckungen zur Erläuterung und Ergänzung der Sächſiſchen beſonders der Eiſenachiſchen Geſchichte. 1ſte Samml. Eiſenach.* 4. (plurima e hiſtoria naturali continet).

IAC. LUD. SCHURER diſp. de hiſtoria electricitatis. Sectio Ima. Reſp. *Io. Iac. Reutlinger.* Argentor. 4.

* * SCHUSTERS ſchediaſma *des wahren mineraliſchen Gehalts und der eigentlichen Beſchaffenheit des Ronneburgiſchen Geſundbrunnens. Altenb.* 4.

IO. BAPT. MATTH. SCHWARZ diſſ. inaug. de tarantiſmo et chorea viti, quantum ſcilicet inter ſeſe hi morbi aut conueniant aut differant. Vienn. 8.

MART. WILH. SCHWENKE kruydkundige Beſchryving der in en vytlandſche gewaſſen, welke hedendagſch meeſt in gebruyk zyn. ſ. l. 8 mai.

FRANC. NICOL. SEDEY diſſ. inaug. de ſulphure, ſpiritu eius volatili et acido cauſtico. Vindob. 8.

De

De scorbuto liber AUREL. SEVERINI edit. vltima recognita et emendata, cui nunc primum adduntur obseruationes IO. FRIDER. BACHSTROM et IO. HUXHAM circa eandem materiam. Venet. 8.

Leçons de physique experimentale par Mr. SIGAUD DE LA FOND, Tom. I. II. à Paris. 8.

Abhandlung vom Wasserbau an Strömen von IOH. ESAIAS SILBERSCHLAG. *Leipz. 8. m. K.*

Des Herrn Baron VON SIND *Kunst Pferde zu zäumen und gut zu beschlagen, nebst einer Anweisung junge Pferde geschickt abzurichten. Berlin. 8. m. K.*

Eiusd. *der im Feld und auf der Reiße geschwind heilende Pferdearzt, welcher einen gründlichen Unterricht von den gewöhnlichsten Kranckheiten der Pferde, im Feld und auf der Reiße, wie auch einen auserlesenen Vorrath der nützlichsten und durch eine lange Erfahrung bewährtesten Heilungsmitteln giebet, Franckf. 8.*

IO. SOGRATI oratio, in qua theoria lymphae ductuum MONROI et HUNTERI exponitur et ad praxin chirurgicam adaptatur. Padua 8. mai.

IAC. REINB. SPIELMANN institutiones chemiae praelectionibus academicis accommodatae. Edit. altera, reuisa, aucta, polita. Argentorat. 8. mai.

Eiusd. disp. med. de vegetabilibus venenatis Alsatiae. Resp. *Franc. Anton Guerin.* Argentorat. 4.

IOH. CHPH. ERICH SPRINGERS *physicalisch, practisch und dogmatische Abhandlung von den deutschen Getraydbau. Göttingen. 8.*

Traité du soufre, ou remarques sur la dispute, qui s'est elevée entre les chymistes, au sujet du soufre, tant commun combustible ou volatil, que fixe etc. traduit de l'Allemand de Mr. GEORGE ERNEST STAHL. à Paris. 12.

IOH. GOTTLIEB STEEBS *Versuch einer allgemei-*

meinen Beschreibung von dem Zustande der ungesitteten und gesitteten Völcker nach ihrer moralischen und physicalischen Beschaffenheit, Tübingen und Carlsruhe. 8.

MATTH. STOERCK disp. inaug. exhibens febris irregularis historiam. Vindobon. 8.

IO. HENR. STOLTE disp. inaug. de morte suspensorum aliisque huc spectantibus. Groning. 4.

CAROL. STRACK obseruationes medicinales de morbo cum petechiis et qua ratione eidem medendum sit. Carolsruhae. 8.

FRID. CHRIST. STRUVE disp. inaug. de haemorrhagiis. Resp. *Ern. Frid. Struve*. Kiliae. 4.

Eiusd. de ouorum gallinaceorum vsu medico. Resp. *Frid. Gotthold Struve*. ib. 4.

Eiusd. progr. de sermocinatione post assumtos cibos egregio sanitatis praesidio. ib. 4.

Observations on vapour-bathing and its effects with some particular cases, in wich it was used with succesf. By I. SYMONS. Bristol. 8. mai.

FRID. WILH. TAFINGER orat. de anatome eiusque honore. Tubing. 4.

Beyträge zur Naturgeschichte des Herzogthums Zelle gesammlet von I. TAUBE. *1ster Band. Zelle. 8.*

IO. TAYLOR noua nosographia ophthalmica h. e. accurata recensio ducentorum et quadraginta trium affectuum, qui oculum humanum partesque vicinas vllo modo laedere aut ipsum visum adimere possunt; iconibus artificiosissime sculptis et coloribus ad viuum expressis, incredibili accuratione illustrata (germanice et latine). Hamb. et Lipf. fol. c. tab. aen.

Avis au peuple sur sa santé par Mr. S. A. D. TISSOT nouvelle edit. considerablement augmentée Vol. I. II.

S. A. D. TISSOT avertimento al popolo, tradotto da I. PETRO PELEGRINI col un trattato di ſcorbuto da Sign. ADDINGTON Tom. I. II. Venezia. 8.

Eiusd. Anleitung für das Landvolk in Abſicht auf ſeine Geſundheit. Neueſte Auflage aus dem Franzöſiſchen überſ. durch H. C. HIRZEL. *Augspurg und Innsbruck. 8. mai.*

Eiusd. onanisme, ou eſſay ſur les maladies produites par la maſturbation. Nouvelle edit. à Lauſanne. 12.

Eiuſd. ſeconde lettre a Mr. ZIMMERMANN ſur l'epidemie de 1766. ib. 12.

Eiuſd. oratio de valetudine literatorum. ib. 8.

IO. DAN. TITII diſp. de rebus petrefactis, earumque diuiſione obſeruationes variae. Reſp. *Daniel Gotthilf Berthold.* Witeb. 4.

DAN. WILH. TRILLER *geprüfte Pocken Inoculation ein phyſicaliſch und moraliſches Gedichte mit nöthigen Anmerckungen und Zuſätzen erläutert. Franckf. und Leipz.* 4.

Eiuſd. opuſcula medica ac medico-philologica, antea ſparſim edita, nunc autem in vnum collecta atque digeſta ab Auctore ipſo prius recognita, aucta, caſtigata et emendata, curauit et praefatus eſt CAROL. CHRIST. KRAUSE. ib. 4. Vol. I. II.

Eiuſd. diſſ. inaug. de mira naturae ſolertia in reparandis damnis corpori animato illatis. Reſp. *Chriſt. David. Zopf.* Witenb. 4.

Eiuſd. progr. inaug. de febre miliari, potiſſimum feminarum, priſcis medicis graecis haud incognita, ad quaedam HIPPOCRATIS loca illuſtranda. ib. 4.

DAN. TURNERS *Abhandlung von den Kranckheiten der Haut; nebſt einen kurzen Anhange von den äuſ-*

ſerlichen Mitteln und der Art, wie ſie würcken. Aus dem Engliſchen überſezt. Altenb. 8.

IOH. AUG. UNZERS *Sammlung kleiner Schriften. Rinteln. 8.*

Eiuſd. verzameling van Mengelſchriften ſchryven van den Artz of Geneesheer etc. met eenige Ammerkingen vermeerdert. Amſterd. 8 mai.

Les cris de la nature et de l'humanité dediés au beau ſexe par Mr. VALLI chirurgien de Florence. à Paris. 8.

DAVID VASSE quaeſt. med. an in ipſa imi pedis manusue iunctura amputatio celebranda? *aff.* Reſp. *Henr. Raymond.* Pariſ. 4.

MICH. LUD. VERNAGE quaeſt. med. an, reſciſſo teſticulo, funiculum ſpermaticum ligatura conſtringere malum? *aff.* Reſp. *Io. Iac. Gardane.* ib. 4.

GUALTH. VERSCHUIR diſp. inaug. de arteriarum et venarum vi irritabili: eiusque in vaſis exceſſu: et inde oriunda ſanguinis directione abnormi. Groning. 4.

BENED. CHRISTIAN. VOGEL diſp. inaug. de regimine ſecretionum ac excretionum. Helmſt. 4.

Vollſtändige Anweiſung zum Tabackbau, nebſt einem Anhang von Pflanzen und Nutzen der Erdäpfel und der ſo genanndten Grundbirn ſamt einer ausführlichen Nachricht von dem Futterkraut Lucerne *oder ewigen Klee. Dem* Publico *zum beſten und gemeinem Manne zum Nutzen. Aus der Erfahrung und Pracktik zuſammengeſchrieben und mitgetheilt von* I. W *. *Franckf. und Leipz. 8.*

IOH. W * * * *Anhang zu dem Verſuche einen Haushofmeiſter zu bilden oder deſſen 2ter Theil. ib. 8.*

GOTTSH. WALLERIUS diſp. on de mineraliske Kropparnes förwittringi luften. Reſp. *Neimann Anderſon.* Upſal. 4.

Elemens d'agriculture phyſique et chymique traduit du

du latin de Mr. WALLERIUS. Yverdun et Paris. 8.

I. GUSTAV. WAHLBOM oratio om en provincial medici widſträkte men för det allmänna nyttiga göremat. Stockholm.

Eſſais ſur les vertus de l'eau de chaux, pour la gueriſon de la pierre par Mr. ROBERT WHYTT avec un ſupplement, contenant la maladie de Mr. Walpoole ecrite par lui meme, celle de la maladie de Mr. Newcome, Chanoine de Windſor; traduite de la ſeconde edition de l'Anglois par M. A. ROUX au quel on a ajouté une methode de diſſoudre la pierre par la voie des injections de Mr. BUTTER traduite par le meme. Nouvelle edition. à Paris. 12.

Eiuſd. Beobachtungen über die Natur, Urſachen und Heilung der Krankheiten, die man gemeiniglich Nerven - Hypochondriſche und Hyſteriſche Zufälle nennt, mit einigen vorausgeſezten Anmerckungen über die Sympathie der Nerven. Aus dem Engliſchen nach der 2ten verbeſſerten Ausgabe überſezt. Leipz. 8 mai.

Eiuſd. obſervations ſur les maladies des nerfs, ou maladies vaporeuſes de l'un et l'autre ſexe traduites de l'anglois ſur la derniere edition par un medecin de la Faculté de Paris. à Paris. 12. Voll. 2. (*Auctor verſionis eſt* Cl. LE BEGUE DE PRESLE.)

ANDR. WESTPHAL diſp. inaug. de limitandis laudibus eſſentiarum et elixiriorum ſtomachicorum. Reſp. *Chriſt. Guil. Xaver. Otto.* Gryphiswald. 4.

Flora Gryphica. Auctore GUET. WILKE. ib.

Expoſition anatomique de la ſtructure du corps humain par I. B. WINSLOW. Nouvelle edition, faite ſur un exemplaire corrigé et augmenté par l'Au-

l'auteur a laquelle on a joint de nouvelles figures et tables, qui en facilitent l'uſage et la vie de l'auteur. Tom. I. II. III. IV. à Paris. 12.

Ichthyologia cum amphibiis regni Boruſſiae methodo Linnaeana diſpoſita a IO. CHR. WULF. Koenigsb. 8.

IO. BAPT. IOSEPH ZAUSCHNER diſſ. inaug. de elementis et viribus medicis trium aquarum minèralium Teplenſium. Prag. 8.

XXIV.

Index ſcriptorum phyſico medicorum, quae anno 1767. prodierunt.

Catalogue hebdomadaire, ou liſte alphabétique des livres, tant nationaux, qu'étrangers; des arrêts du conſeil et des parlemens, déclarations et edits du Roi, extraits du conſeil et des regiſtres des parlemens, lettres-patentes du Roi, ordonnances, ſentences etc. Cartes géographiques, muſique et eſtampes, qui ſont mis en vente chaque ſemaine avec l'indication des auteurs, du nombre et du format des volumes et les adreſſes des libraires et autres, qui les vendent. Annee 1767. à Paris. 8.

Ephémérides du citoyen, ou bibliothéque raiſonnée des ſciences et des arts. Tom. II. à Paris. 12.

Natuur - en geneeskundige bibliotheek, waarin het kort voorgedraagen worden alle nieuwe werken, welke in de geneeskunde en natuurlyke hiſtorie buiten ons Vaterland uitkomen. II. Deels. 3. et 4. III. Deels. 1. 2. 3. Stuck in's Gravenhage. 8. (*Auctore* EDUARDO SANDIFORT).

Philoſophical tranſactions, giving ſome account of the preſent undertakings, ſtudies and labours of the ingenious in many conſiderable parts of the world

world Vol. LVI. for the Year 1766. Lond. 4. c. tab. aen.

Hiſtoire de l'Academie royale des ſciences année 1764. avec les mémoires de mathematique et de phyſique pour la meme année. Tirés des regiſtres de cette Academie à Paris. 4. c. tab. aen.

Atti dell' Accademia delle ſcienze di Siena detta de' Fiſiocritichi. Tomo III. In Siena 4. mai. c. tab. aen.

Verhandelingen vitgegeeven door de hollandſche maatſchappye der weetenſchappen te Haarlem IX Deels III. Stuk. Te Harlem. 8. c. tab. aen.

Natuurkundige Verhandelingen of Verzameling van Stükken de Natuurkunde, Geneeskunde en natuurlyke hiſtorie betreffend. III. Stük. à Amſterd. 8. mai.

Kongl. Wetenskaps academiens handlingar för år 1767. Vol. XXVIII. Stockholm. 8. c. fig. aen.

Der Königl. Schwediſchen Academie der Wiſſenſchaften, Abhandlungen aus der Naturlehre, Haushaltungskunſt, der Mechanik auf das Jahr 1765. Aus dem Schwediſchen überſezt von ABRAH. GOTTHELF KÜSTNER. *27 Band. Hamburg und Leipzig. 8. m. K.*

Acta Heluetica phyſico mathematico botanico medica. Vol. VI. Baſil. 4. c. tab. aen.

Abhandlungen der Churfürſtlich Bayriſchen Academie der Wißenſchafften. Vierter Band. München 4. mit Kupfern.

Noua acta phyſico medica Academiae Caeſareae Leopoldino Carolinae naturae carioſorum, exhibentia ephemerides, ſiue obſeruationes, hiſtorias et experimenta, a celeberrimis Germaniae et exterarum regionum viris habita et communicata, ſingulari ſtudio collecta. Tom. IIIus. Accedunt appendix et tab. aen. Norimb. 4.

Der

Der Römisch-Kaiserlichen Academie der Naturforscher auserlesene medicinisch anatomisch chymisch und botanische Abhandlungen, 16ter Theil, Nürnberg. 4. mit K.

Schriften der Drontheimischen Gesellschaft, 3ter Band. Koppenhagen. 8. m. K.

Histoire de l'Academie royale des sciences et belles lettres. Année 1760 ou le Tome XVI. à Berlin. 4. c. fig.

Gemeinnützlicher Vorrath auserlesener Aufsätze zur Beförderung der Haushaltungswissenschaft, Künste, Manufakturen und Fabriken, wie auch der Arzneygelahrtheit und Naturkunde. Leipzig. 1ster und 2ter Theil. 8. m. K.

Der Arzt. Eine medicinische Wochenschrift, 12 Theile. Neue Auflage. Hamburg. 8.

Der patriotische Medicus, 2ten Bandes 2ter und 3ter Theil. Leipzig und Frankf. 8 mai.

Die Ehre Gottes aus der Betrachtung des Himmels und der Erde, 1ster Band, Nürnb. 8.

Zum Nutzen und Vergnügen, eine medicinische Wochenschrift, 1ster und 2ter Band. Naumburg. 8.

Liefländische Abhandlungen von der Arzneywissenschaft. Oberpahlen in Liefland.

Berlinisches Magazin, oder gesammlete Schriften und Nachrichten für die Liebhaber der Naturgeschichte, der Arzneywissenschaft und der angenehmen Wissenschaften überhaupt, 3ter Band, Berlin. 8.

Gemeinnütziges Natur- und Kunstmagazin, oder Abhandlungen zur Beförderung der Naturkunde, der Künste, Manufacturen und Fabriken, 3ter Theil. ib. 8.

Neues Hamburgisches Magazin, oder Fortsetzung gesammleter Schriften, aus der Naturforschung, der allgemeinen Stadt- und Land-Oeconomie und den angenehmen Wissenschaften überhaupt, 1ster Band. Hamb. 8.

Drey-

Dreyfaches Universal-Register und Repertorium über die 26 Bände des Hamburgischen Magazins, oder gesammleten Schriften aus der Naturforschung, der Oeconomie und den nützlichen Wissenschaften, ib. 8.

Sammlung auserlesener Schriften zur Aufnahme der Wissenschaften, nebst einigen öconomischen Abhandlungen auf das Jahr 1766. Frankf. am Mayn. 4.

Allgemeine Geschichte der Welt und Natur, der Völker, der Staaten, der Kirche, der Wissenschaften und Künste, aus den Quellen selbst geschöpft; 2ter Theil, welcher sowohl eine mathematische Erdbeschreibung, als auch die Geschichte der Natur in sich enthält. Berlin. 8 mai.

Histoire naturelle, générale et particuliere avec la description du cabinet du Roi, Tome XV. à Paris. 4 mai. c. tab. aen.

Description fuccinte du cabinet d'histoire naturelle de son Altesse Serenissime Electorale Palatine. Manh. 8.

Icones rerum naturalium, *oder Abbildungen zur Erläuterung und Verbesserung der Naturgeschichte. Erstes Heft, Koppenhagen fol. transuerso, m. illum. K.*

Allgemeine Historie der Natur nach allen ihren besondern Theilen abgehandelt, nebst einer Beschreibung der Naturalienkammer Sr. Maj. des Königs von Frankreich, 6ten Theils 1ster Band. Leipz. 4. m. K.

Histoire naturelle et civile de la Californie, contenant une description exacte de ce pays, de son sol, de ses montagnes, lacs, rivieres et mers, de ses animaux, vegetaux, mineraux et de sa fameuse pecherie des perles, les mœurs de ses habitans etc. Traduit de l'Anglois par Mr. F**. Tom. I. II. III. à Paris.

Conchyliologie nouvelle et portative, ou collection de coquilles propres a orner les cabinets des curieux

rieux de cette partie de l'hiſtoire naturelle, miſes par ordre alphabetique, avec les notes des endroits, d'ou elles ſe tirent, et des cabinets, qui renferment le plus rares, à Paris. 12.

Analyſes comparées des eaux de l'Yvette, de Seine, d'Arcueil, de Ville, d'Auray, de Sainte Reine et de Briſtol, imprimées a la ſuite du ſecond memoire de Mr. Deſparcieux de l'Academie royale des ſciences ſur le projet d'amener la riviere d'Yvette à Paris, ſous le titre: compte rendu à la Faculté de médécine de Paris par les Commiſſaires nommés pour l'examen de l'eau de l'Yvette, à Paris. 12.

Von den Rebenſtichern, vier Preiſſchriften, welche bey der den 27 April 1767 gehaltenen öffentlichen Verſammlung der Churpfälziſchen Academie der Wiſſenſchaften vor die beſten unter den eingelaufenen erkläret worden, Mannheim. 8.

Traité hiſtorique des plantes, qui croiſſent dans la Lorraine et dans les trois Evêches Voll. VII. à Paris.

Della idropiſia de Gelſi. In Milano. 8.

Verzeichniß der Everſchen ſehr anſehnlichen Sammlung von Naturalien aus allen Reichen der Natur. Hamb. 4.

Phyſicaliſch-oeconomiſche Auszüge aus den neueſten und beſten Schriften, die zur Naturlehre, Haushaltungskunſt, Policey und Cameral- auch andern damit verwandten Wiſſenſchaften gehören. Neunter Band. 1ſtes und 2tes Stück. Stuttgard. 8.

Mémoires et obſervations recueillies par la ſocieté oeconomique de Berne. Partie I — IV. pour l'année 1767. à Berne. 8.

Délibérations et mémoires de la ſocieté Royale d'agriculture de la generalité de Rouen. Tom. II. 8. mai.

Muſeum

Museum rusticum et commerciale *oder auserlesene Schriften, den Ackerbau, die Handlung, die Künste und Manufacturen betreffend, aus der Erfahrung genommen und von verschiedenen in dieser Verrichtung geübten Männern mitgetheilt, von einigen Mitgliedern der Gesellschaft zur Aufmunterung der Künste, Manufacturen und Handlung aber durchgesehen und herausgegeben. Aus dem Englischen übersezt und mit einigen Anmerkungen begleitet. 6ter, 7ter u. 8ter Band. Leipzig. 8. m. K.* (germanice reddidit I. I. S.)

Allgemeines oeconomisches Forstmagazin, in welchen allerhand nüzliche Beobachtungen, Vorschläge und Versuche über die wirthschafftliche Policey und Cameralgegenstände des sämmtlichen Wald- Forst und Holzwesens enthalten sind; gesammlet von einer Gesellschaft, deren ordentliches Geschäffte ist, Waldungen zu gewinnen, zu benutzen und zu erhalten. 9ter und 10ter Band. Franckf. und Leipz. 8. (Auctore IO. FRIDRICH. STAHL.)

Neue Beyträge zu der Cameral u. Haushaltungs Wissenschaft, aus der Natur und Erfahrung bestärckt von einer Societät in Thüringen. 4tes Stück. Jena. 8.

Abhandlungen der freyen oeconomischen Gesellschaft in Petersburg, zur Aufmunterung des Ackerbaues, der Hauswirthschaft in Rußland 1ster Theil. Aus dem Russischen übersezt. Mietau u. Riga. 8. mai.

Sammlung der über die Fürstlich Jablonowskischen Aufgaben aus der politischen Geschichte, die Erdmeßkunst und Haushaltungskunst von der Naturforschenden Gesellschaft in Dantzig 1766. gekrönten Preißschriften, nebst der Lobrede auf diesen Fürsten und der mit dem accessit *bemerckten geometrischen Abhandlung. Dantzig. 4. m. K.*

Erzählungen und Geschichte der Königl. Dänischen Acker-

Ackeracademie bis auf den Schluß des 1766sten Jahres. Flensburg. 4.

Neue oeconomische Nachrichten. 37. u. 38stes Stück. Leipzig. 8. m. K.

Der verbesserte oeconomische Tausendkünstler oder oeconomisches Handbuch, worinnen die wichtigsten Vortheile in allen Theilen der Landwirthschaft und Haushaltungskunst anzutreffen. Ulm. 8.

Oeconomisches Handbuch, worinnen die wichtigsten Vortheile in allen Theilen der Landwirthschaft und Haushaltungskunst, bey dem Acker- Garten- Wiesen- Forst- und Weinbau, desgleichen der Viehzucht angeführt und beschrieben werden. Leipzig. 8.

Abhandlungen und Erfahrungen der physicalischen oeconomischen Bienengesellschaft in der Oberlausitz, vom Jahre 1767, zur Aufnahme der Bienenzucht in Sachsen und anderer Länder. Dreßden. 8 mai.

Der kluge Hausvater beym wirthschaftlichen Geschäffte der Aufbehaltung verschiedener wirthschaftlichen Produkte und einiger anderer Dinge. Leipzig. 8. m. K.

Nachricht von dem Nutzen und Gebrauch der Salzasche zum Düngen der Aecker und Wiesen, und zum Vortheil der Cammer- Land- und Bauergüter. Frankf. und Leipz. 8.

Unterricht vor den Landmann, wie die Färberröthe oder Grapp mit Vortheil anzupflanzen und zuzurichten sey. Mannheim. 8.

Vollständige Abhandlung des Weinbaues und anderer daraus entstehenden Produkte. 2ter Band. Frankf. und Leipz. 8.

Anleitung für die Landleute in Absicht auf das Ausstocken und die Pflanzung der Wälder, 1stes, 2tes und 3tes Stück. Zürch. 8 mai.

Briefe

*Briefe eines Frauenzimmers an ihre Freundin in St** die Waschmaschine betreffend. Mit Anmerckungen. Regensburg. 4. m. K.*

Schauplatz der Künste und Handwercke oder vollständige Beschreibung derselben, verfertiget oder gebilliget von den Herren der Academie der Wissenschaften zu Paris, mit vielen Kupfertafeln. 6ter Band. In dieser teutschen Übersetzung mit Anmerkungen herausgegeben von DAN. GOTTFRIED SCHREBER. *Königsb. 4. mai.*

Dictionnaire portatif des arts et metiers contenant en abrégé l'histoire, la description et la police des arts et metiers, des fabriques et des manufactures de France et de pais etrangers. à Paris. 8. Voll. 2.

Allgemeines Künstler-Lexicon, oder kurze Nachricht von dem Leben und den Werken der Mahler, Bildhauer, Baumeister, Kupferstecher, Kunstgießer, Stahlschneider etc. 1stes Supplement. Zürch. 4. mai.

Observations sur la déscription de l'art du charbonnier, donnée par l'Academie des sciences, avec un avertissement de l'editeur et des reflexions sur l'avertissement placé par M. M. de l'Academie des sciences à la tète de la déscription des arts, à Paris. fol.

Anweisung die Gläser zu schleifen und Perspective zuzurichten, Leipzig. 8.

Der gründlich lehrende Lackirmeister, ingleichen die Kunst aus Wachs und Gipse allerley Sachen zu verfertigen. ib. 8.

Anecdotes de médécine, à Paris. 12. Vol. 2.

Commentatio prima de medicis equestri dignitate ornatis; praemissa est dissertatio de vera felicitate e studio et exercitio artis medicae capienda philosopho aeque ac christiano digna. Berolin. 4. (*Auctore* JOANNE CAROLO VILELMO MOEHSEN.)

Dictionnaire de chymie, contenant la theorie et la pratique de cette ſcience, ſon application à la phyſique, à l'hiſtoire naturelle, à la médécine et à l'oeconomie animale. Yverdon. 8. Vol. I. II. III.

Fünf chymiſche Tractätlein von den deutlichen Ausdrücken derer, welche vom Steine der Weiſen jemals geſchrieben haben. Frankf. 8.

Alchymiſtiſche Briefe. Von dem Verfaſſer der chymiſchen Verſuche zur nähern Erkänntniß des ungelöſchten Kalkes etc. (IOHANN FRIEDRICH MEYER *in Osnabrück) an den Herausgeber gegenwärtiger Briefe* (ANDREAE) *Hannover. 4 min.*

Chymiſche Verſuche aus alten raren Manuſcripten gezogen, in welchen die Kunſt Gold und Silber, Geſundheit und ein langes Leben zu finden, enthalten; mit vortrefflichen Anmerkungen, welche den nächſten Weg nach Colchos führen und die Ehre der Kunſt befördern, 1ſter und 2ter Theil. Frf. und Leipz. 8.

Kurze Nachricht vom auro potabili, nebſt gründlicher Unterſuchung und deutlicher, doch philoſophiſcher Anweiſung, wie zur großen Univerſalmedicin, oder ſogenannten Stein der Weiſen zu gelangen, von einem Liebhaber der chymiſchen Grundmiſchung. Leipzig. 8.

Kurze Nachricht von den metalliſchen Gläſern und der Vitrification des Goldes in Amauſis, von einem Liebhaber der chymiſchen Grundmiſchung. ib. 8.

Médécine rurale, ou pratique de pharmacopée végétable et indigéne, à Paris. 12.

Traité des plantes et des animaux, tant des pays etrangers, que de nos climats, qui ſont d'uſage en médécine repreſentés en 730. planches gravées en taille douce ſur les deſſins d'après nature de Mr. de GARSAULT par MM. DE FEHRT, PREVOST, DUCLOS, MARTINET etç. avec leurs deſcriptions, vertus et uſages, ſuivant l'or-

dre

ctre du livre intitulé: matiere médicale de Mr. GEOFFROY Medecin. Ouvrage utile à toutes matieres médicales, aux amateurs d'hiſtoire naturelle, aux artiſtes, aux perſonnes charitables et à tous ceux, qui preparent eux memes leurs médicamens. à Paris. 8. Voll. I — VI.

Deſcription abrégée des plantes uſuelles avec leurs vertus, leurs uſages et leurs proprietés par l'auteur du manuel de charité et pour ſervir de ſuite au même ouvrage. ib. 12.

Formules des médicamens uſitées dans les differens hopitaux de la ville de Paris, avec leurs vertus, leurs uſages, et leurs doſes. ib. 12.

Der Hausvater in der Stadt und auf dem Lande, welcher ſonderlich den gemeinen Mann auf dem Lande diejenigen leichten und am wenigſten koſtbaren, doch ſehr bewährten Hausmedicamente anzeiget, die man in den meiſten Kranckheiten und Anliegen mit Nutzen gebrauchen ſoll etc. Ulm. 8. (Eſt editio ſecunda auctior ea, quae prodiit 1764. ibidem hoc titulo: *Hausmedicamente*).

Abrégé économique de l'anatomie du corps humain, composé en faveur des etudians et néceſſaire a toutes perſonnes, qui voudront s'inſtruire en cette partie. à Paris. 12. c. fig.

Dictionnaire portatif de cuiſine, d'office et de deſtillation, contenant la maniere de préparer toutes ſortes de viandes, de volailles, de gibier, de poiſſons, de legumes, de fruits etc. La façon de faire toutes ſortes de gelées, de patés, de paſtilles, de gateaux, de tourtes, de patées, vermichel, macaronis etc. et de composer toutes ſortes de liqueurs, de ratafiats, de ſyrops, de glaces, d'eſſences etc. ouvrage egalement utile aux chefs d'office et de cuiſine les plus habiles et aux cuiſinieres, qui ne ſont employées, que pour des

tables bourgeoifes. On y a joint des obferva-tions médicinales, qui font connoitre la proprieté de chaque aliment, relativement à la fanté et qui indiquent les mets les plus convenables à chaque temperament. à Paris. 8.

Ephemerides Syrmienfes feu obferuationes confti-tutionum anniuerfariarum comitatus Syrmienfis vicinarumque partium. Vienn. 8.

Purification de l'air croupiffant dans les hopitaux, les prifons et les vaiffeaux de mer. à Paris. 8.

Delle coltivazione e dell'ufo delle patate e d'altre pi-ante comeftibili. In Venezia. 4.

Die Mißbräuche des Aderläßens bewiefen aus Grün-den, welche von der Natur und dem Verfahren der berühmteften Aerzte zu allen Zeiten hergenommen find. Nebft einen Anhange über die Mittel die Arzneykunft zu verbeßern. Zur Anwendung für junge Aerzte und Warnung für das Publicum. Aus dem Frantzöfifchen überfezt von CHRISTIAN GEORG WOLFGANG BEHRISCH *der Arze-neygelahrheit Doktor. Leipzig. 8.*

Unterricht von den affectibus venereis *oder foge-nannten Galanterie-Krankheiten. ib. 8.*

Supplement au rapport fait à la faculté de médéci-ne de Paris contre l'inoculation de la petite véro-le. à Paris. 4. (Auctore L'EPINE).

Anmerckungen über die Einpfropfung der Blattern. Franckf. und Leipzig. 8.

Occafional lettres on the practice of inoculation. à Paris.

Medical obfervations and inquiries by a Society of phyficians in London. London. 8. c. f.

Obferuationes clinicae ad ductum medicationum in nofocomio generali Varfauienfi. Fafciculus Imus. Varfav. et Dresd. 8.

Heelkundige oefeningen, betreffende vooreeft,

over

over het bloedstempen en de dar toe gepaste hulpmiddelen door en Genoodschap. Eerste Stukje. Te Middelburch. 8. Tweede Stukje over de caries of been bedewing.

Dictionnaire de chirurgie, contenant la description anatomique des parties du corps humain, le mechanisme des fonctions, le manuel des operations chirurgicales, avec le detail et usages des differens instrumens et médicamens employés dans le traitement des maladies du ressort de la chirurgie. Le tout d'après l'exposition et les preceptes, tant ecrits, que non ecrits, des meilleurs maitres en médécine et en chirurgie anciens et modernes. A l'usage des etudians en médécine et en chirurgie et de toute personne, qui veut se procurer une connoissance suffisante de la structure des parties du corps humain, de leurs differens usages etc. par Mr. le V*** M*** et de la M***. à Paris. 8. Voll. I. II.

Manier om de ettergezwellen te openen en te behandelen al mede de hulps middelen hiertoe dienstig. Amsterd. 8. c. fig.

Vollständige Abhandlung von Beinbrüchen, Verrenckungen und den übrigen Zufällen der Knochen. Hamburg. 8.

Lettre d'un citoyen de Lyon a Mr. ROUX avec des observations sur les effets d'un remede contre les maladies cancereuses et la copie des proces, verbaux et des certificats deposés chez Mr. BIOCHE. à Paris. 8.

Ontleed en heelkundige verhandeling over de uitzakkingen en uitwassen der lyfmoeder en schede. Uitgegeuen door een gezeldschap van Utrechtse heelmeesters. Te Utrecht. 8.

Hebammen Ordnung für das Herzogthum Holstein Königlichen Antheils, die Herrschaft Pinneberg, Stadt Altona und Graffschaft Ranzau. Glückstadt.

E'cole royale vétérinaire de Paris. à Paris. 4.

L'art vétérinaire, ou médecine des chevaux à Paris. ib. 8.

Beytrag zur Geſchichte der allgemeinen Viehſeuche in der Markbrandenburg. Leipzig 8.

IO. TRAUGOTT ADOLPHI diſſ. inaug. de funiculo vmbilicali vel intra vterum diſſecando. Reſp. et Auctore *Auguſt. Henric. Hertz.* Helmſtad. 4. c. tab. aen.

GEORG. DAVID. ALBRECHT diſſ. inaug de iſchuria. Gotting 4.

The practice of inoculation, impartially conſidered, its ſignal advantages, fully proued and the popular objections againſt it confuted; in a letter to Sir EDWARD WILMOT, Bar. By JOHN ANDREW, M. D. to which are added the ſentiments of Dr. HUXHAM and ſeveral other eminent phyſicians, relative to the ſaid practice, as communicated to the author. Lond.

CAROL. MARIAE VICTOR ANSELMI melethemata phyſico medica, Turin.

Memoires pour ſervir à l'hiſtoire de la faculté de médécine de Montpellier par feu Mr. JO. C. ASTRUC, revus et publiés par Mr. LORRY, à Paris. 4.

Eiuſd. tractatus pathologicus, edit. 4ta. ib. 12.

Précis de la methode d'adminiſtrer les pilules toniques dans les hydropiſies par Mr. BACHER, M. D. ib. 12.

A letter to D. BAKER on the means of procuring a favourable Kind of Smalpox, and of the uſe of cold air and cold water in putrid fevers, Lond. 8.

D. BAKER a ſecond letter from D. GLAFF, ib. 8.

Eiuſd. Unterſuchung, was von der jetzt in verſchiedenen

nen

nen Provinzen von England üblichen Methode, die Kinderblattern einzupfropfen zu halten sey. Aus dem Engl. übersetzt von L. F. T. *Leipzig. 8.*

D. BAKER An essay concerning the cause of the endemical colic of Devonshire, which was read in the theatre of the college of physicians in London on the 29 june 1767. Lond. 8.

Ehrengedächtniß des Herrn CHPH. ANDR. MANGOLD *an die Churmaynzische Akademie der Wissenschaften, von* ERNST. GOTTFR. BALDINGER, *Iena. 4.*

BARBEN DU BOURY le botaniste françois, à Paris. 8. Voll. I. II.

Sammlung von Reisen und Entdeckungen in einer chronologischen Ordnung zusammen getragen von IOH. BARROW. *Aus dem Englischen übersetzt. 1ster u. 2ter Band. Leipzig. 8. mit Landcharten und Kupfern.*

PAUL. IOSEPH. BARTHEZ diss. physico medica de aëris natura et influxu in generationem morborum, cui accessit corollarium de aëre, aquis et locis Foroiuliensibus. Resp. *Io. Francisc. Perongely*, Monspel. 4.

IO. BAPTISTA BECCARIA epist. de electricitate vindice. Turin.

IOH. BECKMANNS *Anfangsgründe der Naturhistorie. Göttingen und Bremen. 8.*

Eiusd. Gedanken von der Einrichtung oeconomischer Vorlesungen, statt einer Einladung zu seinen Winter-Vorlesungen 1767 aufgesetzt. Göttingen. 4.

Descriptiones plantarum ex capite Bonae Spei, cum differentiis specificis, nominibus triuialibus et synonymis auctorum iustis. Secundum systema sexuale ex autopsia concinnauit atque sollicite digessit PETR. ION. BERGIUS. Stockholm. 8 mai. c. tab. aen.

IO. BARTHOL. ADAM. BERINGERI lithographia Wirceburgensis ducentis lapidum figuratorum a potiori insectiformium prodigiosis imaginibus exornata, editio IIda. Francof. et Lips. fol.

Cours de mathematiques à l'usage des gardes du pavillon et de la marine par Mr. BEZOUT. à Paris. 8. Voll. 2.

LAMBERT BICKER vertoog over de Oorsaeken, welhende zennewziekten in ons Land gemeender denn vorheen maaken, Rotterdam. 8 mai.

Mémoire sur la meilleure construction des fours, pour bien cuire les briques, la chaux et les ouvrages de poterie, tant pour epargner les bois, que pour avoir une cuite égale dans les differens endroits du four, par Mr. BAUSSAN DU BIGNON, à Berlin. 4. c. f.

Eiusd. Abhandlung über die beste Art Oefen zu bauen, darinnen Ziegel, Kalk und Töpferarbeit gebrannt werden können, sowohl in Absicht das Holz zu erspahren, als auch um einen durchgängig gleichen Brand in verschiedenen Stellen des Ofens zu erhalten, welche von der Königl. Preussischen Acad. der Wissenschaften und schönen Künste in Berlin 1766 den Preis erhalten hat. ib. 4. m. F.

IOH. ULRICH BILGUERS *Abhandlung von dem sehr seltenen Gebrauch oder der beynahe gänzlichen Vermeidung des Ablösens der menschlichen Glieder. Aus dem lateinischen übersezt und mit noch einigen Wahrnehmungen vermehrt. Zweyte verbesserte Auflage. Frankf. und Leipzig. 8.*

Eiusd. Nachrichten an das Publicum in Absicht der Hypochondrie, oder Sammlung verschiedener und nicht sowohl für die Aertzte, als vielmehr für das ganze Publicum gehörige die Hypochondrie, ihre Ursachen und Folgen betreffende medicinische Schriftstellen und daraus gezogener Beweis, das die Hypochondrie

chondrie heutiges Tages eine fast allgemeine Krankheit ist und dass sie eine Ursache der Entvölckerung abgeben kann. Kopenhag. 8. *mai.*

ROBERT BILLINGS *Nachricht von Anbau der gelben Möhren und deren grossen Nutzen bey Fütterung und Mästung des Viehes. Franckf.* 8.

HERRMANN. BLUHM diss. inaug. de gelatinosorum humorum corporis humani coagulis. Lips. 4.

FRID. SAMUEL BOCKS *Versuch einer kurzen Naturgeschichte des Preussischen Bernsteins und einer neuen wahrscheinlichen Erklärung seines Ursprungs. Königsb.* 8. *mai.*

GEORG. RUDOLPH. BOEHMER diss. inaug. de salibus ammoniacalibus. Resp. et Auctore *Frid. Rudolph Peissel.* Witteb. 4.

Eiusd. progr. inaug. delineans medicum, in praecavendis variolis impotentem. ib. 4.

Dictionnaire raisonné universel d'histoire naturelle par Mr. VALMONT DE BOMARE. Tom. I. II. III. IV. nouv. edit. à Paris. 4.

Dissertazione medico chirurgica di CAMMILLO GUISEPPE BONIOLI DI LENIGO Chirurgo in Vincenza. In Venezia. 8.

Il maniscalco instruito nella medicina pratica delle principali malattie del cavallo dal Signor Conte FRANCESCO BONSI. Tom. I. in Rimino. 8.

Recherches sur le tissu muqueux, ou l'organe cellulaire et sur quelques maladies de la poitrine par Mr. THEOPHILE DE BORDEU. On y a joint une dissertation du meme auteur, sur l'usage des eaux de Bareges dans les ecrouëlles. à Paris. 12.

Eiusd. recherches sur le pouls par rapport aux crises; 2nde edit. augmentée des recherches sur les crises du meme auteur, et des jugemens portés sur la doctrine du pouls, depuis la publication des recherches 1756. ib. 12.

ROG. BOSCOWICH diss. de lunae atmosphaera. Vienn. 8.

ADOLPH. IULIAN. BOSE diss. inaug. de morbis corneae, ex fabrica eius declaratis. Lips. 4.

ERNEST. GOTTLOB BOSE diss. inaug. de morbo miliari. Auctore et Resp. *Gottfr. Frölich.* ib. 4.

Observations sur l' anasarque, les hydropisies de poitrine, du pericarde pr M. M BOUILLET, pere et fils, à Paris. 8.

GEORGE FRIEDR. BRANDERS *kurze Beschreibung einer ganz neuen Art einer Camerae obscurae, ingleichen eines Sonnenmicroscops. Augsb. 8. c. f.*

GUSTAV. DETLEV BRETTING diss. inaug. de ratione medicamentorum ad corporis humani conditionem accommodata. Lips. 4.

Thoughts arising from experience, concerning the present peculiar method of treating persons, inoculated for the small-pox. Relating to the preparation of the patients; the manner of the operation; the genuine nature of the disease and of some other eruptive cases; the use of cold air; the effects of retarding or lessening the eruption and purging after it is over. By W. BROMFIELD, Surgeon. Lond. 8.

Planches enluminées de l' histoire naturelle de Mr. DE BUFFON; cahier des fleurs, à Paris. fol.

Academiae Caesareae Leopoldino Carolinae naturae curiosorum bibliotheca physica, medica, miscella, partim sociorum munificentia, partim ipsius sumtibus comparata. Quam nunc ab anno 1756 vsque ad annum 1766 continuatam sistit ANDR. ELIAS BÜCHNER, Hal. Magd. 4.

Eiusd. diss inaug. de antimonio variisque eius tincturis cum alcalinis menstruis factis. Resp. et Auctore *Diethelm Lavatterus.* ib. 4.

Eiusd. diss. inaug. sistens considerationem patholo-

gico-

gico practicam ſingultus. Reſp. et auctore *Io. Georg. Störzel.* ib. 4.

ANDR. ELIAS BÜCHNERI diſſ. inaug. de tartaro vitriolato et praecipitatione alcali fixi ab acido vitriolico. Reſp. et Auctore *Io. Iacob Vogel.* ib. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de duplici ſpecie exanthematicarum febrium in praxi bene obſeruanda. Reſp. et Auctore *Frid. Carol. Kloſe.* ib. 4.

DANIEL. CHRIST. BURDACH diſſ. de vi aëris in ſono. Reſp. *Io. Beniamin. Reiſig.* Lipſ. 4.

A new practical eſſay on cancers: to which is alſo added a new, more ſafe and efficacious method of adminiſtring Hemlock. By J. BURROWS, M.D. Lond. 8 mai.

Rifleſſioni fiſiologiche di LEOPOLDO MARC. ANTON. CALDANI, ſopra due diſſertazioni del S. LE CAT, Venetia. 8 mai.

Projet d'annéantir la petite vérole par M. ANTON. LE CAMUS, à Paris. 4.

Idem liber. ib. 12.

PETR. CAMPER epiſtola ad anatomicorum principem magnum ALBINUM, Groning. 4. c. tab. aen. (*de optima ratione conficiendarum tabularum anatomicarum.*)

FRANZ LUDEWIG CANCRINUS *Beſchreibung der vorzüglichſten Bergwerke in Heſſen, im Waldeckiſchen, am Harze, im Mannsfeldiſchen, in Chur-Sachſen und im Saalfeldiſchen, Frf. am Mayn.* 4. *c. f.*

ABRAHAM. CAPPADOCE diſſ. de menſium tardatione, L. B. 4.

MAURIT. ANTON. CAPPELLERII hiſtoria Pilati montis, in pago Lucernenſi ſiti, Baſil. 4. c. tab. aen.

IO. FRID. CARTHEUSER fundamenta materiae medicae tam generalis, quam ſpecialis. Tom. I. II. editio noua praecedente emendatior ac longe auctior, Francof. ad Viadrum. 8.

De

De vita ANTON. MUSAE BRASAVOLI commentarius historico medico criticus ex ipsius operibus erutus ab ALOYSIO FRANC. CASTELLANI, Mantuae. 8.

Oeuvres physiologiques ou traité des sensations et des passions en général et des sens en particulier, ouvrage divisé en deux parties. Par Mr. LE CAT, Tom. I. II. à Paris. 8 mai. c. tab. aen.

An essay towards an investigation of the present successful, and most general method of inoculation, by B. CHANDLER. Lond. 8 mai.

Recueil des pieces, qui ont servi à adjuger le prix, qui avoit été proposé par la Societé royale d'agriculture de Paris pour l'année 1766 et qui a été remporté par le Sieur CHARLEMAGNE. à Paris. 12.

Reflexions interessantes sur la maladie nommée folie, ou extrait du Journal économique par Mr. CHEVALIER. ib. 12.

IO. NEPOM. CHMELSKY diss. inaug. de scorbuto exercitum Caesareo Regium in Silesia grauiter 1760 et 1761. afficiente. Prag. 4.

Dictionaire oeconomique, contenant l'art de faire valoir les terres et de mettre à profit les endroits les plus steriles; l'établissement, l'entretien et le produit des prés, tant naturels, qu'artificiels; le jardinage, la culture des vignes, des arbres forestiers et fruitiers et des arbustes; le soin, qu'exigent les bêtes à cornes et celles à laine, les chevaux, les chiens cet. la façon d'élever et gouverner les abeilles, les vers à soie, les oiseaux de basse cour, de proie et de voliere; on y trouve un detail des profits et agrémens, que procurent les biens de campagne, objet, qui comprend la chasse, la peche, la fabrication de filets, pieges cet. l'appret des alimens, la composition des liqueurs, confi-

tures et autres choſes d' office; une exacte deſcription des végétaux le plus propres à nous ſervir d' alimens, à favoriſer l' exploitation des biens de campagne, à decorer les jardins, des inſtructions pour prévenir les maladies et pour les guérir: la connoiſſance des plantes utiles à la teinture et à d' autres arts, le detail de leurs diverſes proprietés, leur culture et les moyens de les employer, avec une idée ſommaire de ce, qui concerne les droits Seigneuriaux et ceux des communautés et des eccleſiaſtiques, par rapport aux biens de campagne cet. Ouvrage compoſé originairement par Mr. NOEL CHOMEL. Nouvelle edition corrigée, augmentée et accompagnée de beaucoup de figures, à Paris. fol. Vol. 3.

Hiſtoire naturelle de l' homme conſideré dans l' état de maladie, ou la médécine rappellée a ſa premiere ſimplicité par Mr. CLERC, ib. Vol. I. II. 8.

THOM. COGAN de animi pathematum vi et modo agendi in iudicandis vel curandis morbis. L. B. 4.

GUILIELM. COOPER diſſ. inaug. de abortionibus, ib. 4.

ABRAHAM HERCULES COPPER diſſ. de chloroſi, ib. 4.

CASIMIRUS DA COSTA CAETANO diſſ. de ſtudio medico, ib. 4.

Traité des maladies du Poumon par Mr. COSTE, Doct. en médécine, à Paris. 12. Vol. I.

DADID CRANZ *Hiſtorie von Grönland, enthaltend die Beſchreibung des Landes und der Einwohner, Leipz. 8. m. K.*

IO. HENR. NEPOM. CRANTZ claſſis vmbelliferarum emendata, cum generali ſeminum tabula et figuris aeneis in neceſſarium inſtitutionum rei herbariae ſupplementum. ib. 8 mai.

IO. HENR. NEPOM. CRANTZ ſtirpium Auſtriacarum faſciculus III. Lipſ. ib. 8 mai. c. tab. aen.

Eiuſd. primarum linearum inſtitutionum botanicarum editio altera, continens characteriſticas omnium claſſium icones, additamenta nouorum generum et ſpecierum, in neceſſarium inſtitutionum rei herbariae ſupplementum. Auctore FRANC. XAVER. HARTMANNO, ib. 8 mai. c. tab. aen.

Catalogue ſyſtematique et raiſonnée des curioſités de la nature et de l'art, qui compoſent le cabinet de Mr. DAVILA avec figures en taille douce, de pluſieurs morceaux, qui n' avoient point encore été gravés, Tom. I. II. III. à Paris. 8.

HENR. FRID. DELIUS diſſ. inaug. ſiſtens nonnulla de ſecretionibus vna cum theſibus aliis chemico medicis. Reſp. *Io. Reuß*, Erlang. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de nonnullis circa aquas in tractu Baunacenſi. Reſp. *Tob. Alt*, ib. 4.

Eiusd. vorläufige Nachricht von dem ſale aperitiuo Fridericiano *oder eröffnenden Friedrichs-Salze, Hildburghauſen.* 8.

Reliqua proxime.

Contenta

Contenta in hac parte.

XIII.

